

Irakurgaiak

3. zikloa

3. zikloa

Irakurgaiak

ikas

Lota jauregia - 64480 Uztaritze
Tel. 33 (0) 5 59 93 24 80
info@ikas.org - www.ikas.org

Euskararen
erakunde
publikoa
Office public de
la langue basque

Hizkuntz gain
begiratzalea

ISBN 978-2-84963-068-6

14 €

Irakurgaiak

3. zikloa

© IKAS euskal pedagogia zerbitzua, 2009 (3. argitaraldia)

ISBN 978-2-84963-068-6

Gipuzkoan inprimatua, 2009ko uztailean.

Aitzin solasa

Ikasleak euskaraz irakurtzen trebatzeko helburuarekin egina, testu bilduma honek aniztasuna du ezaugarri nagusia:

- Hezkuntza saileko programei jarraikiz, mota anitzetakoak dira dokumentuak: literatura genero guzietarik (narrazioak, olerkiak, antzerkiak...) agintezko dokumentuak (adib. errezeta edo muntaia-fitxa), informatiboak (*Egunkari*ko artikulua, iragarkiak), etab...
- Aniztasuna hizkuntzari doakionez: euskal idazleen testuak hautatzerakoan, Euskal Herri osokoak gertatu dira, lehengoetarik eta oraingoetarik, berdin erdaratik itzuliak ere (orduan testua librokiko egokitutik gure beharrei). Ondorioz, euskara batuari hurbil dira dokumentu gehienak, euskalki batean idatziak beste zenbait (hala nola multzo bat zubereraz), non ez duten bakarrik gipuzkoar, lapurtar edo baxenabartar aire bat... Irakurlegoa hain diferentea izanik Hendaiatik Zuberoako Basabürüra, agian bakoitzak “etxekoa” aurkituko du eta – doi bat – arrotz zaionaren dastatzeko gutizia izanen. Hurrengo orrialdean, zehatz-mehatz agertzen dugu dokumentu guzien aurkibidea, ustiapena dutenak seinalatuz.
- Aniztasuna testuen zailtasunean: gehienak hirugarren zikloaren heinekoak badi-ra ere, zenbaitzuk aiseagoak dira, beste batzuk aldiz kolegioko seigarrenean ere egoki daitezkeelarik. Hots, hirugarren zikloaren hastapenetik bukaeraino hiru urte iragaiten diren ber, urratsez-urrats ibiltzeko parada eman behar zaie haurrei; bestalde, ez bide dute denek trebetasun bera, adin berekoak izanik ere.
- Aniztasuna ilustrazioetan ere, marrazkilari bakoitzak bere estilo grafikoa izanik, aberatsago heldu baita emaitza.

Gaien hautua, haatik, euskal kulturari hurbil egon da gehienetan, gure mitologiak leku handia duelarik. Bestela izan zitekeen; menturaz, haur literatura nasaiagoa bage-nu Ipar Euskal Herri honetan, gai guzietako narraziorik aiseago aurkituko genuke...

Hor dugu urteetako lanaren fruitua; uzta goza dezagun, beste bat izan artean!

Izenburua eta orrialdea	Irakurgai mota	Iturria eta ilustratzailea	Mintzagaia	Ustiapen pedagogikoa
Haizemari 8	Narrazioa	Josean ORMAZABAL <i>Olier Guilleron</i>	Haizemari sorginak Txoan arrantzalea lagunduko du.	Bai
Autobus zaharra 12	Narrazioa	Mariasun LANDA, <i>Iholdi</i> , Erein. <i>Asun Balzola</i>	Eskolako autobus zaharraren orde, autobus berria.	Bai
Maiatz luzea 15	Narrazioa	Anjel LERTXUNDI, <i>Irakur 3</i> , Gero, Ediciones Mensajero. <i>Juan Carlos Nazabal</i>	Nork janen du urdaiazpikoa ?	Bai
Altaiko herensügea 18	Narrazioa	Herrikoia, <i>Sü aziak</i> moldatua. <i>Olier Guilleron</i>	Altaiko jaun bat herensugea hil nahiz...	Bai
Otsoa eta zikoina 20	Alegia	J. B. ARCHU, <i>La Fontaineren alegia berheziak</i> , Euskal Editoreen Elkartea <i>Paxkal Bourgoïn</i>		
Arraintzale anaiak !... 22	Olerkia	IRATZEDER, <i>Biziaren olerkia</i> , Gero. <i>Daniela Maitia</i>		
Begiratzen dut gogoan 23	Olerkia	Itxaro BORDA, <i>Bizitza nola badoan</i> , Maiatz. <i>Daniela Maitia</i>		
Trein honen drangadan 24	Olerkia	Manex ERDOZAINTE-ETXART, Maiatz 31. <i>Maite Gaztelumendi</i>		
Bideetako mugimenduak eta soinuak... 26	Olerkia	Manex ERDOZAINTE-ETXART, <i>Hinki-hanka</i> , Elkar. <i>Maite Gaztelumendi</i>		
Urtarriletik abendura 28	Olerkia	Antton KAZABON, Maiatz 18. <i>Maite Gaztelumendi</i>		
Otsogorri 30	Olerkia	Jean-Louis DAVANT, <i>Itsasoak iraultzan</i> , Maiatz. <i>Gonzalo Etxebarria/Uztaro</i>		

Izenburua eta orrialdea	Irakurgai mota	Iturria eta ilustratzailea	Mintzagaia	Ustiapen pedagogikoa
Kükürükü 30	Olerkia	Herrikoia Gonzalo Etxebarría/Uztaro		
Lau sasuak 31	Olerkia	L. LIGETX <i>Mila euskal olerki eder.</i> Gonzalo Etxebarría/Uztaro		
Buruketa 32	Antzerkia	Christian LAMBLIN, <i>Pièces et saynètes pour les enfants</i> , Retz. Manu Ortega	Irakaslea matematikako buruketa bat aurkezten ari.	
Moby Dick, balea zuria 38	Narrazioa	<i>Saltsa pika 2,</i> erdiko zikloa, Erein. Jon Zabaleta	Balea zuria eta Achab itsasontziko kapitaina.	Bai
Pelu 42	Narrazioa	Antton KAZABON, <i>Pelu</i> , Elkarlanean. Daniel Redondo	Pelu xakurra bere osabaren bordan uztera bortxatua da Ekain...	Bai
47	Dokumentala: Ihauteri			
Marro beltz ardi 52	Narrazioa	Jean BARBIER, <i>Contes et légendes du Pays Basque</i> , Elkar. Marko Armspach	Bi anaia sorginekin buruz-buru gertatu Senpereko mendietan...	Bai
Sanba 58	Narrazioa	Pascoal PEDRO, Adao NETO, <i>Angolako ipuinak</i> , Gero Mensajero. Tellaetxe Isusi	Sanba Afrikako oihan batean...	Bai
Donibane- Garazi 61	Narrazioa	Anjel LERTXUNDI, <i>Irakur 2</i> , Gero, Ediciones Mensajero.	Donibane-Garazin haur bat aitarekin ibilki.	Bai
Hüntza 64	Dokumentala	<i>Xirrixta 47.</i>	Huntzaren ezaugarri nagusiak.	Bai
Martin 66	Narrazioa	Pantxo IRIGARAI, <i>Borda zaharra</i> , Maiatz. Paxkal Bourgoin	Gauaz Izpegiko ibarrean haur bat lotsaturik...	Bai

Izenburua eta orrialdea	Irakurgai mota	Iturria eta ilustratzailea	Mintzagaia	Ustiapen pedagogikoa
Ofizio bat ?! 72	Komikia	ARMPACH/GUILLERON	Jan-Battit eta bere lagunak ofizioen asma-jokoan...	
Lamiñak 74	Antzerkia	Mixel ETXEKOPAR Olier Guilleron	Laminak herriko jendeentzat lanean ari.	
Zaku beltza (1) 80	Narrazioa	Koldo AMEZTOI Imanol Zinkunegi	Eguberri da eta Olentzero etorriko zaigu.	Bai
Zaku beltza (2) 82	Narrazioa	Koldo AMEZTOI Imanol Zinkunegi	Olentzerok gure etxean afaltzen du.	Bai
85	Dokumentala: Herri kirolak			
Lehen luma 96	Narrazioa	Romain DRAC <i>Xirixta</i> , 17. Véronique Boiry	Kami indio ttipiak egiazko ehiztari izan nahi du.	Bai
Arto biltzea eta xuritzea 100	Narrazioa	Daniel LANDART, <i>Aihen ahula</i> , Elkar. Olier Guilleron	Auzoak arto xuritzen ari direla, mutiko batek neska bat iziarazten du...	Bai
Aire garbia 104	Narrazioa	SEMPÉ/GOSCINNY, <i>Nikolas txiki</i> , Elkar.	Nikolas landetxe batean bere familiarekin...	Bai
Gako miresgarria 109	Narrazioa	Béatrice DESORMEAUX <i>Xirixta</i> 48. Maite Gaztelumendi	Xarles negarrez ari da, Aitatxi galdu baitu.	Bai
Ardiak eta belarra 112	Narrazioa	Joxe ARRATIBEL, <i>Kontu zaharrak</i> , Erein. Maite Gaztelumendi	Ardiak eta belarra solasean.	Bai
Gizon zaharra 114	Narrazioa	Mailuix LEGORBURU, <i>Apoa eta beste ipuinak</i> , Maiatz. Marko Delizy	Hiri batean gizon xahar bat bere xakurrarekin, eguneroko bizian...	Bai
Eihera jokoa 117	Agintezko testua	Ikas-eko taldea	Joko baten araudia.	
Hiru sagu eta gataua 118	Narrazioa	A. CARBONELL, <i>Irakur</i> 2, Gero, Ediciones Mensajero. Jean-Michel Lasausa	Hiru sagu eta gatu bat haien barrandan.	Bai

Izenburua eta orrialdea	Irakurgai mota	Iturria eta ilustratzailea	Mintzagaia	Ustiapen pedagogikoa
121	Dokumentuak: Orotarik			
Zuhaitzak landatzen... 128	Narrazioa	Jean GIONO, <i>Zuhaitzak landatzen zituen gizona</i> , Utovie. Nicole Pommaux	Artzain batek mendian zuhaitzen landatzen iragaiten du denbora...	Bai
Salbatoreko Saindia 132	Narrazioa	Anuntxi ARANA, <i>Mito hurbilak</i> , Gatuzain.	Izpiritu gaixto batek eraman neskatoa Iratiko mendian pausatu...	Bai
Ligiko zübüa 134	Narrazioa	J. F. CERQUAND, <i>Ipar Euskal Herriko legendak eta ipuinak</i> , Txertoa. Lontxo Yriarte	Ligiko zubia laminek eraikitzen dute...	Bai
Artzain jokoa 138	Agintezko testua	Ikas-eko taldea	Joko baten araudia.	
Irrisa 140	Dokumentala eta errezeta	<i>Erabateko sukaldea</i> , Ttartalo. Paxkal Bourgoïn	Irrisaren jatorria eta errezeta.	
Pettan xirulari 142	Narrazioa	Maijane MINABERRI Lontxo Yriarte	Hiru lamina Pettan artzainari eskaintzen egitera heldu...	Bai
Matahamiak 147	Errezeta	Ikas-eko taldea Paxkal Bourgoïn	Matahamien errezeta.	
Belaontzia 148	Agintezko testua	Ikas-eko taldea	Belaontzi baten muntaia.	
Hartza gatz jaten ari 151	Narrazioa	Txomin PEILLEN, <i>Errotaria errege</i> , Hordago. Marko Delizy	Holtzarteko azken hartza jendeen sekretua jakin nahian.	Bai
Bila joan eta gabe etorri 156	Narrazioa	IRISASI, <i>Irakur 3</i> , Gero, Ediciones Mensajero. Antton Olariaga	Bi ohoin eper baten gibeletik.	Bai
Ilargiko gizona 160	Narrazioa	<i>Irakur 3</i> , Gero, Ediciones Mensajero. Antton Olariaga	Gauaz ilargian aurpegi bat agertzen da. Nolaz ?	Bai

Haizemari

Haizemari izeneko sorgina izar baten gainean bizi zen. Lo zegoela, itsasora erori zen. Eta han, gizon bat aurkitu zuen bere txalupan negarrez. Ardi-larru bat zeukan bizkarrean eta beste bat gerritik behera. Arrainak ere ardi-larruetan bildurik zeramatzan. Kanabera luze bat atxikitzen zuen eskuetan. Txoan zen gizon haren izena. 5

zeramatzan : *eraman* aditza
forma trinkoan, iraganean.
Eramaiten zituen.

malkoak lehortu : negar xor-
tak xukatu.

leizezulo : harpe.

Haizemarik galdetu zion :

– Zer gertatzen zaizu, gizon? Zergatik zaude negarrez?

Malkoak lehortu eta honela erantzun zion Txoanek :

– Leizezulo batean semetxoak dauzkat gosez. 10

Itsaso zabalean bete dut txalupa arrainez.

Hautsi egin zaizkit gauean

eta orain arraunik ez, arraunik ez !

Ezin nire semetxoengana joan,

horregatik nago negarrez. 15

Sorgin hura guziz ona zen eta gizon haren laguntzea pentsatu zuen.

– Ni Haizemari naiz, haizea sortzen duen sorgina, erran zion, eta zure semetxoengana joan nahi baduzu, egin nik errana. Lagundu nahi zaitut.

Txoanek erantzun zion orduan bozkarioz :

*Haizemari sorgintxo
sorginmari haizetxo,
mila esker laguntxo !
Zuk errana eginen dut
xintxi-xintxo.*

– Oso ongi, erran zion Haizemarik. Has lanean. Hauts kanabera hori erdi-erditik. Zabal bi ardi-larru. Lot ardi-larruen zango-besoak kanaberaren bi puskei...

Txoanek, Haizemarik erran guzia egin zuen. [...]

30

Orduan, putz eginez, sekulako haize buhako sortu zuen sor-
ginak. Txalupa mugitzen hasi zen. Gero eta azkarrago zihoan.

Itsasertzera heldu zirenean, harkaitz bati lotu zion txalupa
Txoanek. Arrainak bizkarrean hartu eta bere harpera joan zen ;
Haizemari ere, haren gibeletik.

35

Txoanen lau semetxoek nahiko arrain jan zuten egun hartan.
Geroztik, denak elkarrekin bizi izan ziren zoriontsu eta bakean.

putz eginez : ufatuz.

itsasertzera : itsas bazterrera.

*Bi mila urte bada hau gertatu zela. Txoan eta semeak aspaldi
hil ziren baina Haizemari harpe hartan bizi omen da oraindik eta
berak sortzen ditu mundu honetako haize buhako guziak.*

40

Josean ORMAZABAL,
IKASek moldatua.

❶ ULERMEN GALDEAK

- Zergatik negar egiten du Txoan arrantzaleak ?
- Zergatik portura ezin da sartu ?
- Zer egingen du Haizemarik Txoanen laguntzeko ?
- Nola amaitzen da ipuin hau ?
- Zergatik Txoan negarrez ari da ?
 - Haizemari ikusi duelako.
 - Ez duelako arrainik atzeman.
 - Gaua heldu delako.
 - Arraunak hautsi eta txalupa ezin duelako portura eraman.
 - Arrainik aski ez duelako haurren asetzeko.

2 HIZTEGIA

► Hona "haize" erroarekin osatu hitz zenbait. Bakoitzari bere erranahi zuzena emaiuzu.

▪ Eguzki haizea	Haizearen indarra erabiliz, irinaren egiteko etxea.
▪ Haizegailua	Ekialdetik heldu den haizea.
▪ Haizebea
(zubereraz : aizolbea)	Aire freskoaren egiteko erabiltzen den tresna.
▪ Haize errota	Haizetik begiratua den tokia.

► Hona *arraun* hitzaren hiru definizio. Zein da zuzena ?

- ☐ Itsasoan eta urean bizi den animalia.
- ☐ Txaluparen ibilarazteko eskuz erabiltzen den zurezko haga luze buru zabala.
- ☐ Moko luze eta zango luzeak dituen ur bazterretako hegaztia.

3 ADITZA

► Aditz laguntzaileak orainaldian eman itzazu.

Itsasertzera heldu zirenean, harkaitz bati lotu zion txalupa Txoanek. Arrainak bizkarrean hartu eta bere harpera joan zen ; Haizemari ere, haren gibeletik. Txoanen lau semetxoek nahiko arrain jan zuten egun hartan.

4 BERRIZ IRAKUR

► Pasarte honetako hutsuneak hitz egokiz bete itzazu.

Itsasertzera heldu zirenean, harkaitz bati lotu zion Txoanek. Arrainak bizkarrean hartu eta bere joan zen ; Haizemari ere, haren gibeletik. Txoanen lau semetxoek nahiko jan zuten egun hartan.

arrain

harpera

txalupa

► Haizemari izeneko sorgina izar baten gainean bizi zela dio ipuinak. Marrazki baten bidez irudika ezazu.

Autobus zaharra

Egunero autobusa hartu behar dut ikastolara joateko. Orain dela gutxi arte, ikastolako autobusa zahar-zahar horietako bat zen. Urdina. Batzuetan, asko kostatzen zitzaion **arrankatzea**, bes-teetan, aldapa igo ezinik geratzen zen edo **gurpilen bat** zulatzen zitzaion. Baina guk primeran pasatzen genuen. Denontzako leku-rik ez zegoelako pilaturik joaten ginen, leihostatik buruak atera, goikaldeko barratik zintzilik, egunero gatazka eta zalaparta ugari izaten zen. Martin txoferra desesperatu egiten zen gurekin. 5

arrankatzea : abiatzea.

gurpilen bat : errota.

Gabonak : Eguberri.

bertan kieto : han geldi.

eserleku : jarleku.

sakatuz : zapatuz.

iskanbilarik : nahasmendurik, kalapitarik.

Egun batean, **Gabonak** baino lehenago, ez dakit zer gertatu zitzaion autobusari. Hots arraro batzuk atera zituen ikastolako aldapa igotzen hasi orduko. Eztulka hasi eta dardarizo baten ondoren bidean gelditu zen, **bertan kieto**. 10

Euria hasi zen eta jaitsi behar izan genuen eta oinez abiatu ikastolara.

Autobus zaharra hantxe geratu zen, bide bazterrean eta guri autobus berri bat ekarri ziguten. 15

Oraingo autobusa handia da. Bakoitzari **eserleku** bana dago-kigu eta bere leihok zabaltzen ez diren horietakoak dira. Autobuseko atea Martinek barrutik zabaltzen ditu botoi bat **saka-tuz** eta jadanik ez dago autobusean sartzeko **iskanbilarik**. 20

Gaur, ikastolako aldapa hasterakoan, autobus berria gelditu egin da. Zer gertatuko ote zen eta denok leihostatik begira jarri

gara: grua bat autobus zaharra eraman nahian zebilen eta gizon batzuek maniobrak zuzentzen zituzten. Denok oso triste geratu
 25 gara autobus zaharra, arrastaka, dingili-dangala nola eramaten zuten ikustean.

Mariasun LANDA, *Iholdi*, Erein.

① ULERMEN GALDEAK

- Nork kontatzen du istorioa ?
- Nolakoa da autobusa ?
- Zer gertatzen zaio ? Zure hitzekin konda ezazu.
- Zer kanbiatu da autobus berria ukanez geroz ?
- Zure ustez, norat eraman zuten autobus zaharra ?
- Autobus zaharra zer bilakatu den asma ezazu.
- Zeri konparatzen da autobus zaharra ? Erranaldia atzeman ezazu.

② JOSKERA

► baino lehen :

Egun batean, Gabonak baino lehenago, ez dakit zer gertatu zitzaion autobusari.

"baino lehen" erramoldea leku egokian erabil erranaldi hauetan :

Ximunekin joan nintzen Orhi mendi kaskora eta handik jautsi aitzin argazki eder bat egin genuen.

Ikasgelan sartu aitzin, haur guziak, tirrinta entzun eta elgarretaratu ziren.

► -z atzizkia :

Ziloak bete itzazu hitz hauek leku egokian ezarriz : *oinez, kantuz, harriz.*

*Ogi puska bat sakelan har eta etxetik mendira buruz
 joan nintzen makila eskuan. Mendi kaskoan hasi nin-
 tzen eta bi bertso eman nituen. Mendi mazelan zen oihan bazterrean,
 etxola bat eraiki nuen.*

► Atzizki egokiak gehituz (-ka, -z), taula honetako erranaldiak molda itzazu *mintzatu*, *laster* eta *gibel* hitzak erabiliz.

Hasiera	-ka/-z	Bukaera
Arratsalde oroz kirola egitean,		ibiltzen naiz.
Zure irakaslearekin		jakinen duzu egia.
Autoari arrasta ez genion eman eta		abiatu zen patarra behera.

► -tik landa :

Erranaldi hauek idatz itzazu “-tik landa” lokuzioa erabiliz.

Adib. : Lana egin eta jinen naiz zuregana. → Lanetik landa jinen naiz zuregana.

– Eskola bukatzen denean erreka ondora joanen gara.

– Pausaldia bururatu eta liburu hori irakurriko dugu.

► -(r)ik :

Erranaldi hauek ezezko moldean ezarriko dituzu “-(r)ik” atzizkia erabiliz.

Adib. : Aitak xakurra ikusi zuen kanpoan. → Aitak ez zuen xakurrik ikusi kanpoan.

– Atzo eguerditan, amatxiren etxean, salda bazen mahai gainean.

– Xori bat leihora hurbildu zitzaigun.

③ BERRIZ IRAKUR

► Pasarte honetan erranaldi bat ahanzi dugu. Aurki ezazu eta pasarte berriz idatz bere osotasunean.

Oraingo autobusa handia da. Autobuseko atea Martinek barrutik zabaltzen ditu botoi bat sakatuz eta jadanik ez dago autobusean sartzeko iskanbilarik.

Gaur, ikastolako aldapa hasterakoan, autobus berria gelditu egin da. Zer gertatuko ote zen eta denok leihotatik begira jarri gara : grua bat autobus zaharra eraman nahian zebilen eta gizon batzuek maniobrak zuzentzen zituzten. Denok oso triste geratu gara autobus zaharra, arrastaka, dingili-dangala nola eramaten zuten ikustean.

Maiatz luzea

Etxe batean, kakotik dilindan zeukaten urdaiazpiko gorri eder bat. Negu gorria zen eta urdaiazpikoari esker, ondotxo iraganen zuten, gose handirik izan gabe. Baina etxeko mutiltxoak, gose zen batean, honela esan zion amari:

5 – Ama, noiz jango dugu urdaiazpiko hori?

– Ai txotxo! Eramango du maiatz luzeak.

Nonbait, amak ez zuen nahi oraindik urdaiazpikoa huntitzea. Handik aldi batetara, eskale handi bat joan zen etxe hartara eta, makilaz atea jorik, otoitzean hasi zen. Etxeko

10 mutiltxoak etxe barrutik honela esan zion:

– Nor zara zu?

– Maiatz luzea naiz ni, erantzun zion eskaleak.

– Jaungoikoa! Zu zara beraz? Hementxe duzu, bada, gure amak gorderik daukan zuri emateko urdaiazpikoa.

15 Mutikoak hartu zuen, ia jaso ere ezin zuen urdaiazpiko gorri ederra eta agure eskaleari eman zion. Agurea, hain gauza ederra bere zorroan ikustean, poz-pezik joan zen bideetan zehar.

Ama etxera itzuli zenean, mutiltxoak kontatu zion urdaiazpikoaz egin zuena.

20 Eta amak:

– Txotxo! Zer egin duk?

– Ez zenuen bada esan maiatz luzeak eramango zuela? Harek du eraman.

– A! Ume aldrebes, zentzugabea! Berriz ere pasa beharko duk gose ederra eta baita guk ere hiregatik. Etxean genuen gauzarik

25 ederrena galdu duk. Orain, talo eta artoz iragan beharko diagu negu osoa.

Baina, nahiz eta urdaiazpiko hura falta, goseak ez zuen etxe hartako inor hil.

Anjel LERTXUNDI, *Irakur 3*,
Gero, ediciones Mensajero.

kakotik : gaintxotik.

zeukaten : eduki, forma trinkoan. *Zuten* bezala.

urdaiazpiko : xingar.

ia jaso : kasik altxatu.

agure : gizon zahar.

zorroan : zakuan.

❶ ULERMEN GALDEAK

- “Eramango du maiatz luzeak”. Zer erran nahi du amak ?
- “Eramango du maiatz luzeak” dio amak semeari. Mutiltxoak ulertu ote zuen amak egin erantzuna ?
- Zure ustez, “maiatz luzea” agurearen egiazko izena da ?

❷ HIZTEGIA

► Hona lau izen “negu” hitzarekin konposatuak. Bakoitzaren definizioa emazu hiztegiaren laguntzaz.

- Negu-bihotz
- Negu-xori
- Negu-buru
- Negu-beltz

► Urdaiazpikoa zer da ?

- ☐ Artekia
- ☐ Xingarra

❸ BERRIZ IRAKUR

► Zer galdegiten dio haurrak amari ?

- ☐ Ama, non jango dugu urdaiazpiko hori ?
- ☐ Ama, noiz jango dugu urdaiazpiko hori ?
- ☐ Ama, noiz emango dugu urdaiazpiko hori ?

► Testuko erranaldi honetako hutsuneak hitz egokiez bete itzazu.

Nonbait, amak ez zuen nahi oraindik hunkitzea. Handik aldi batetara, eskale handi bat joan zen etxe hartara eta, atea jorik, otoitzean hasi zen. Etxeko etxe barrutik honela esan zion.

makilaz

urdaiazpikoa

mutiltxoak

► Galde hauei erantzun zuzena eman.

▪ Zergatik mutikoak jakin nahi du noiz janen den urdaiazpikoa ?

☐ Urdaiazpikoa zer den ez dakielako.

☐ Gose delako.

☐ Eskaleari eman nahi diolako.

☐ Ez duelako maite.

▪ Zergatik mutikoak eman dio urdaiazpikoa agureari ?

☐ Agurea eske dabilelako.

☐ Agurea "Maiatz luzea" deitzen delako.

☐ Agurea biziki gizon goxoa delako.

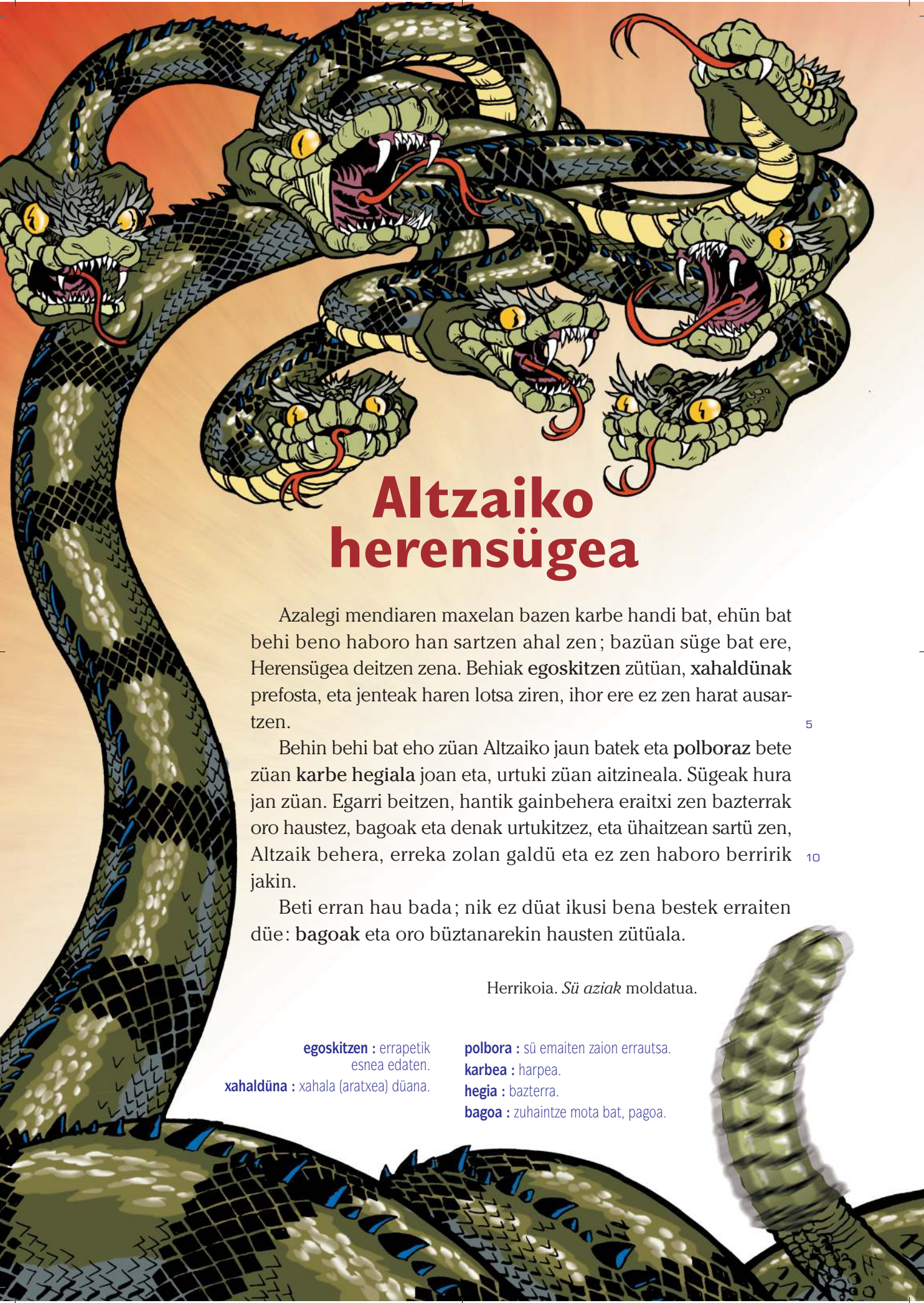
▪ "Negu gorria zen" agertzen da testuan. Honek erran nahi du :

☐ Negua kolorez gorria zela.

☐ Negua luzea zela.

☐ Negu erdian edo minean zirela.

► Gizon eskalearen marrazkia egizu.

Altzaiko herensügea

Azalegi mendiaren maxelan bazen karbe handi bat, ehün bat behi beno haboro han sartzen ahal zen; bazüan süge bat ere, Herensügea deitzen zena. Behiak egoskitzen zütüan, xahaldünak prefosta, eta jenteak haren lotsa ziren, ihor ere ez zen harat ausartzen.

5

Behin behi bat eho züan Altzaiko jaun batek eta polboraz bete züan karbe hegiala joan eta, urtuki züan aitzineala. Sügeak hura jan züan. Egarri beitzen, hantik gainbehera eraitxi zen bazterrak oro haustez, bagoak eta denak urtukitzez, eta ühaitzean sartü zen, Altzaik behera, erreka zolan galdü eta ez zen haboro berririk jakin.

10

Beti erran hau bada; nik ez düat ikusi bena bestek erraiten düe: bagoak eta oro büztanarekin hausten zütüala.

Herrikoia. *Sü aziak* moldatua.

egoskitzen : errapetik
esnea edaten.
xahaldüna : xahala (aratxea) düana.

polbora : sü emaiten zaion errautsa.
karbea : harpea.
hegia : bazterra.
bagoa : zuhaitze mota bat, pagoa.

❶ ULERMEN GALTOAK

– Non bizi zen herensügea ? Emazü x handi bat behar den leküan.

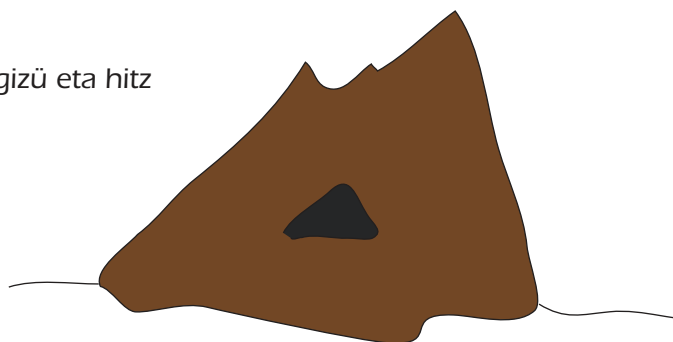
- ☐ Bagoen artean. ☐ Ühaitzean.
☐ Karbe batetan. ☐ Beste lekü batetan.

- Nolakoa zen karbea ?
 – Zentako ez zen ihor ere ausartzen ?
 – Nola egin züan Altzaiko jaun batek herensügeari бүрүзagitzeko ?
 – Zerekin hausten zütüan bagoak ?

❷ HIZTEGIA

► Mendiaren marrazkiari ontsa so egizü eta hitz horien erranahia ahoz eman :

- maxela
- karbea
- tinia, kaskoa, küküla
- hegia

❸ JOSKERA/ADITZA

► Nola konta liro züka Aitañik Maddiri ; egizu ahoz edo idatziz.

► Testuan idatzia da : “Behi bat eho züan Altzaiko jaun batek eta polboraz bete züan”. Osot etzazü erranaldiak :

- Ikasleak bere musa bete züan.
- Aitañik godaleta bete züan.
- Maddik bere zaküa bete züan.
- Kamineta eginik züan.

► “-dün” atzizkia düen hiru hitz idatz eta bakoitxa erranaldi batetan ezar.

❹ BERRIZ IRAKUR

► Ipuina arra irakur eta gertakariak marraz etzazü.

Otsoa eta zikoina

Otsoek itoteka dūe jaten.
Otso batek, bestaliar joanik,
Hain lasterregi jan zūan.
Holaxet dūt entzūnik,
5 Zoin kasik galdū beitzūan bizia:
Ezūr bat egon zeion baratūa
Züntzūrraren erdian.
Iruski ordū berean,
Igaran zeion hūllantik
10 Zikoina lepo lūzea.

itoteka : batetan
sobera jatea eta zale,
abantxū itotzez.

baratūa : baratūrik.

iruski : maleruski
(bere antonimoa).

barbera : sendagilea.

idokitzen, jalkitzen : elkitzen.

lan saria : lan ordaria.

Otsoak ez zeion erran hitzik.
Besoaz egiten dū keinūa
Jin dadin haren gana.
Zikoina berehala jina,
15 Barber lanean da hasten:
Ezūrta bortxaz idokitzen,
Eta lan saria galtatzen.
“Lan saria,
Ene maitea?
20 Erraiten deio otsoak,
Erakusten deitzolarik hortzak
Arauz erri dūzū egiten
Eta nitaz zira trūfatzen.
Ez da aski osorik
25 Zure lepoaren jalkitzea
Ene züntzūr erditik?
Zoaza, bekaiztia zira
Sekūlan ene aztaparreala,
Otoi eror ez ziteala.”

J. B. ARCHU, *La Fontaineren alegia berheziak*,
Euskal Editoreen Elkarte.

❶ ULERMEN GALTOAK

- Zentako joan zen amiamokoa otsoarengana ?
- Nola eskertzen dū otsoak amiamokoa ?
- Ekintza hon baten ondotik galtatzen dūzueia beti saria ? (eztabada ikasgelan)

► Ezar etzazū kürützeak behar diren lekūan :

Otsoa

☐ esker honekoa

☐ bihotz gabea

☐ bekaiztia

da

❷ HIZTEGIA

► Hitz zail bakoitza erranaldi batetan ezar ezazū eta zazpi erranaldi egin.

itoteka
 baratūa
 iruski
 barbera
 jalkitzen
 idokitzen
 lan saria

❸ BERRIZ IRAKUR

► Olerki hontako memento inportanteena marrazkiz agert ezazū.

► "Barber lanean da hasten..." Esplika ezazū amiamokoa nola plantatū den.

► Bi kabale haūta etzazū. Ustegabekeria bat asma ezazū eta olerki gisan idatz (8 herro-
 katan). Kasū ! Herrokak birazka errimaraz.

ber errima 1. eta 2.ean

ber errima 3. eta 4.ean

ber errima 5. eta 6.ean

ber errima 7. eta 8.ean

Arraintzale anaiak !...

Oi, itsaso zabalaren zabalaren zabala !
Leiorretik maiz nindagon ezin aseztu hari so.
Maiz nindagon, amets zoro irakitan odola,
Noiz ote nindoaken itsasoz itsaso.

5 Haur-hurretik ohakoan ardura naiz lokartu,
Itsas-aizeak fereka, tirain basak kantari.
Haren hatsaren musuan naizelako handitu
Bihotzez beha nago itsaso-amari.

Gixontzean lagunekin zenbat aldiz gan naizen,
10 Batteliku bat harturik, arrauetan, dena su:
Uhainez uhain nindoan, Donibane ttipitzen
Urrunean ikusiz urgoi ta dohatsu.

Ederra da itsasoa, zeruz bete ta laño,
Dirdiran lo dauzilarik ur-eremu nasaiak.

15 Ederra da iluntzean ura sutzen dueno
Iduzki urtuaren urrezko ibaiak.

Ederra da itsasoa haserretzen delarik
Lazgarriko olatoak baitoazko goitika,
Errabian gan nahiak, zelaietan sarturik,
20 Larrungo mendiari orroaz milika...

Bihotzez agur, zueri, Arraintzale anaiak !
Zuen besoak du hezten uhain gaitzen oldarra,
Lemaren erabiltzean baitu zuen bisaiak
Itsaso azkarrari darion ederra.

25 Itsasoa bezain zabal daukazue bihotza.
Urrungo zerupe hartaz lanbrotuak begiak.
Bazauzte burua gora, dena hezur gorputza,
Tirain oihal urdinez alaiki jauntziak.

IRATZEDER, *Biziaren olerkia*, Gero.

Begiratzten dut gogoan

Begiratzten dut gogoan
buruhunaren zokoan
etxe barneko usaina;
amak goizik egin salda
5 familiako mahaina
eta sukaldeko malda.

Begiratzten dut gogoan
oroitzapenen zoroan
bustia ezkaratzean;
10 aitaren tresnen balantza
xingar azpien atzean
eta sagutxoen dantza.

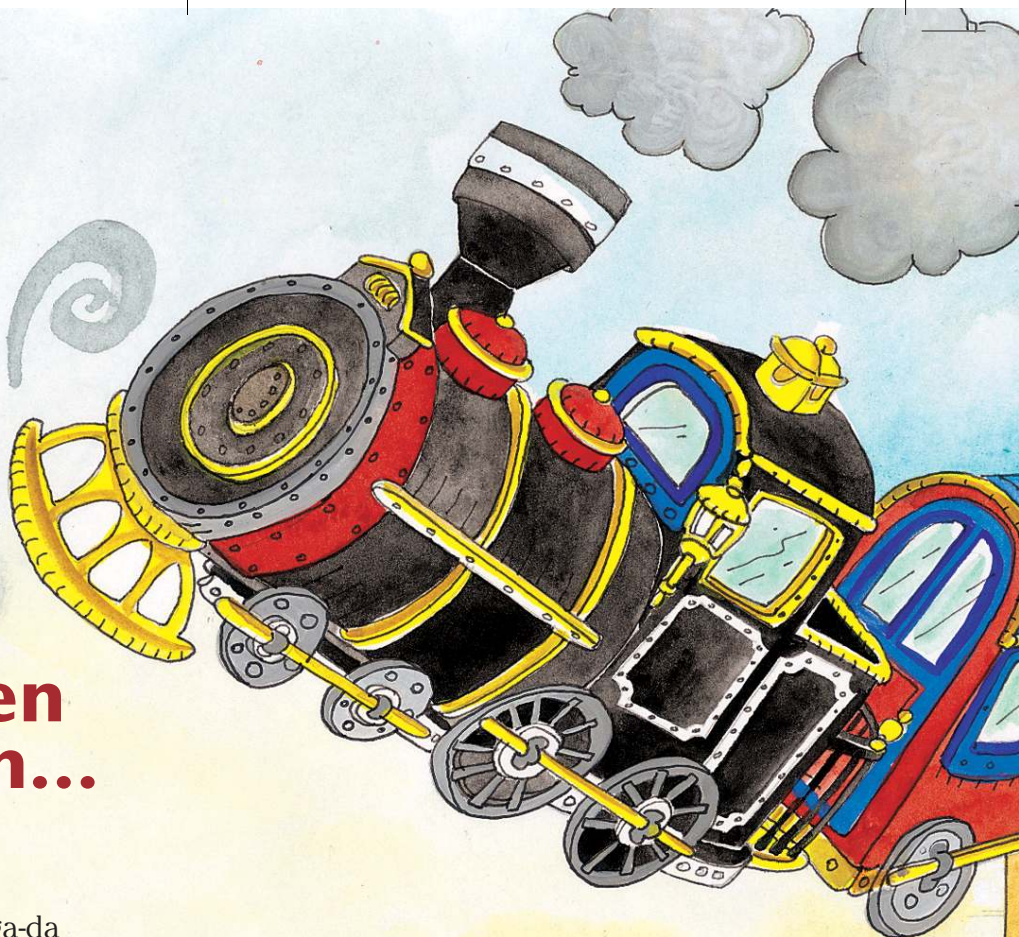
Begiratzten dut gogoan
memoriaren gozoan
15 arin doan haize ona,
ogien uhain horia
zeru urdinen sakona
eta larrosen loria.

Begiratzten dut gogoan,
20 bizitza nola badoan,
nere herrikoen soa
perla sortu izerdia
ardoan galdu basoa
eta erran hitzerdia.

25 Begiratzten dut gogoan
azken beltzaren mokoan
haur nintzaneko denbora
ur eta oiha artean,
nola lehen bedi lora
30 zorion bat anartean.

Itxaro BORDA,
Bizitza nola badoan, Maiatz.

Trein honen drangadan...

Dan-ga-da Dan-ga-da
Treina abiatuko da
Dan-ga-da Dan-ga-da
Treina berotuko da
5 Dan-ga-da Dan-ga-da
Zelaietan, mendien urraduran
Dan-ga-da Dan-ga-da
Hiriak eta herriak
Treinak trebeskatuko ditu
10 Dan-ga-da Dan-ga-da
Istantean...

Bidaiaz johan behar dut
Hori bai
Eta joateko asmorik ez
15 Hori ere bai...

Nagikiro itzulikatzen naiz ohean:
Txoriak alai kantatzen
Entzuten ditut
Argi xirrintean
20 Eta tristeki behatzen ditut
Abiatzeko tenorea hurbiltzean...

Azkenean jeikitzen naiz
Ikuxten; bizarra egiten dut,
Ikuzten naiz ximenki:
25 Hortzak, beharri ziloak
Gorputza bere zabalean
Bere luzean, bere tontor
Eta ziloka guzietan...
Ximenki eta artaz
30 Bidaiaz johan behar dut eta...

Agur txoriak
Bestaldi arte
Eman nere goraintziak
Zuhaitzeri, mendieri, itsasoeri
35 Zorionak orori
Lurrari eta zeruari...
Bestaldi arte!

Manex ERDOZAINZI-ETXART
Maiatz 31.

Bideetako mugimenduak eta soinuak...

Fur-fur-furian
Bide bustian
Bide goibelan
Fir-fir-firrindan
5 Hostoilak dantzan
Ttin-ttun-ttin-ttun-ttan
Hostoilak kantan
Haizearen bultan
Hostoilak dantzan
10 Fir-fir-firrindan
Haizearen ufan
Hostoilak kantan
Ttin-ttun-ttin-ttun-ttan
Larrazkenean
15 Bide bustian
Fur-fur-furian...
(...)

Fliu-flau-lorian
Bide gordean
Bide hetsian
20 Ttapa jauzian
Erbi bat presan
Masta-mastaka
Erbi bat alan
Argi xirrintean
25 Erbi bat kaldan
Ttapa jauzian
Goizeko freskuran
Erbi bat alan
Masta-mastaka
30 Larrazkenean
Bide gordean
Fliu-flau-lorian...

Manex ERDOZAINZI-ETXART,
Hinki-hanka, Elkar.

Urtariletik abendura

Urte Zaharra joan da eta,
Berria gogo ta asmoz beteta.
Nahiz elurrarekin herabeak
seian datoz hiru Erregeak.

5 Lehenengo hila,
Hilbeltza edo ta Urtarrila,
denontzat ona gerta dadila.

Bigarrenkoa txarra ta hotza,
Otsaila izenez ta da motza.

10 Bostean dugu Santa Ageda,
eta kopletarako bezpera.
lhauteriak,
eta berdin sagardotegiak,
Garizumaren mezulariak.

15 Hirugarrena hemen da Martxo,
txarra bada ez ardi ez artantxo.
San Josetan eguzkia bada
bete-betea sartuak gara
Udaberrian,

20 kukuak Erromako zubian
eta ondoren mundu guzian.

Laugarrenkoa da Apirila
baserritarrarentzat Jorrraila.
Hogeita bostean da San Markos
25 eta xixa berriak badatoz.
Mendi aldera,
zakur ta ardiekin batera
artzaiak gorantz dira atera.

Aurrera segiz, hau da Maiatza,
30 loretan bitez zelai ta baratza.

Ta ez bada giro egokia
Berriz erre beharko aulkia.

San Ixidorri
otoitz eta erregu berari
35 izan dezagun euri ugari.

Seigarrenkoa orain heldu da
Ekainarekin datorkigu Uda.
Gure kukua zaigu mututu
San Pedroz eginez azken – ku-ku –
40 San Juanetan:
Su ugari bidegurutzetan,
eta oporrak ikastetxeetan.

Uztaila da opor garaia,
arazo denak ahaztutzen saia.

45 Bildurrik gabe – Gora San Fermin! –
zezenaren aurrean hotsegin.

Ta Santiotan
Edo berdin San Inaziotan
Parranda gauez, eguna lotan.

50 Ta abuztuko uda beroan
Jarraitzen dugu jai-festa giroan.
Batzuk bertan besteak kanpora,
baina hauxe dizuet gogora:
Euskal Herrian
55 hobe bertan Aste Nagusian
Gasteizen, Bilbon nahiz Donostian.

Uda lehorra, gozo-beroa
Iraila dator eta badoa.
Udazkenean sartu garenez
60 lurra estali zaigu orbelez.
Baserritarrek:
bildu onddo, hur eta intxaurrek
ta eskolara gazte ta haurrak.

Hamargarrena dugu Urria,
65 uso eta tortolen galgarria.
Udazkeneko hego haizeak
ximeldu ditu piku hezeak.
Txistu ta irriz
artzaiak menditik bueltan berriz
70 belar motxaren gose egarriz.

Hazi hila da, hazi aroa
hamaikagarrengoa Azaroa.
Gaua luzatu eguna moztu,
eguraldia zeharo hoztu.
75 San Martinetan
Txerriak hil ta gazikutxetan
neguko jana baserrietan.

Azkenekoa da Abendua
Eta berarekin dator Negua.
80 San Nikolas eta Santo Tomas
elurrezko makina bat jolas.
Eta Gabonak
direnez guztioi zorionak!
Agur Urte Zahar ta esker onak.

Antton KAZABON,
Maiatz 18.

Otsogorri

Basabüruko hegian
Orhi et' Ahüñamendi
Gure giganteen erdian
Bat, bi, hiru Otsogorri.

5 Zü lehenik gaiñekoa,
Düdarik gabe handia,
Apal baitüzü ttipia,
Hirugarrena pekoa.
[...]

10 Goratarzünez abantzü,
Ederrez lehen zira zü.
Orhi errege badügü,
Zü erregiña zütügü.
[...]

15 Zü halaber, Otsogorri,
Bortüen andere xuri,
Nafar aizeen mezülari,
Bi hegalez iparrari.
[...]

20 Batean elürrez xuri,
Bestean urdinez bezi
Edo hegoetan gorri,
Bortüko andere Mari!

Zure bistan, Otsogorri,
25 Nahi nüke zühür bizi,
Zure bistan, Otsogorri,
Zühürki bizia ützi.

Jean-Louis DAVANT, *Itsasoak iraultzan*, Maiatz.

Kükürükü

– Kükürükü!
– Zer dük oilarra?
– Bürüan min!
– Zerk egin deik?

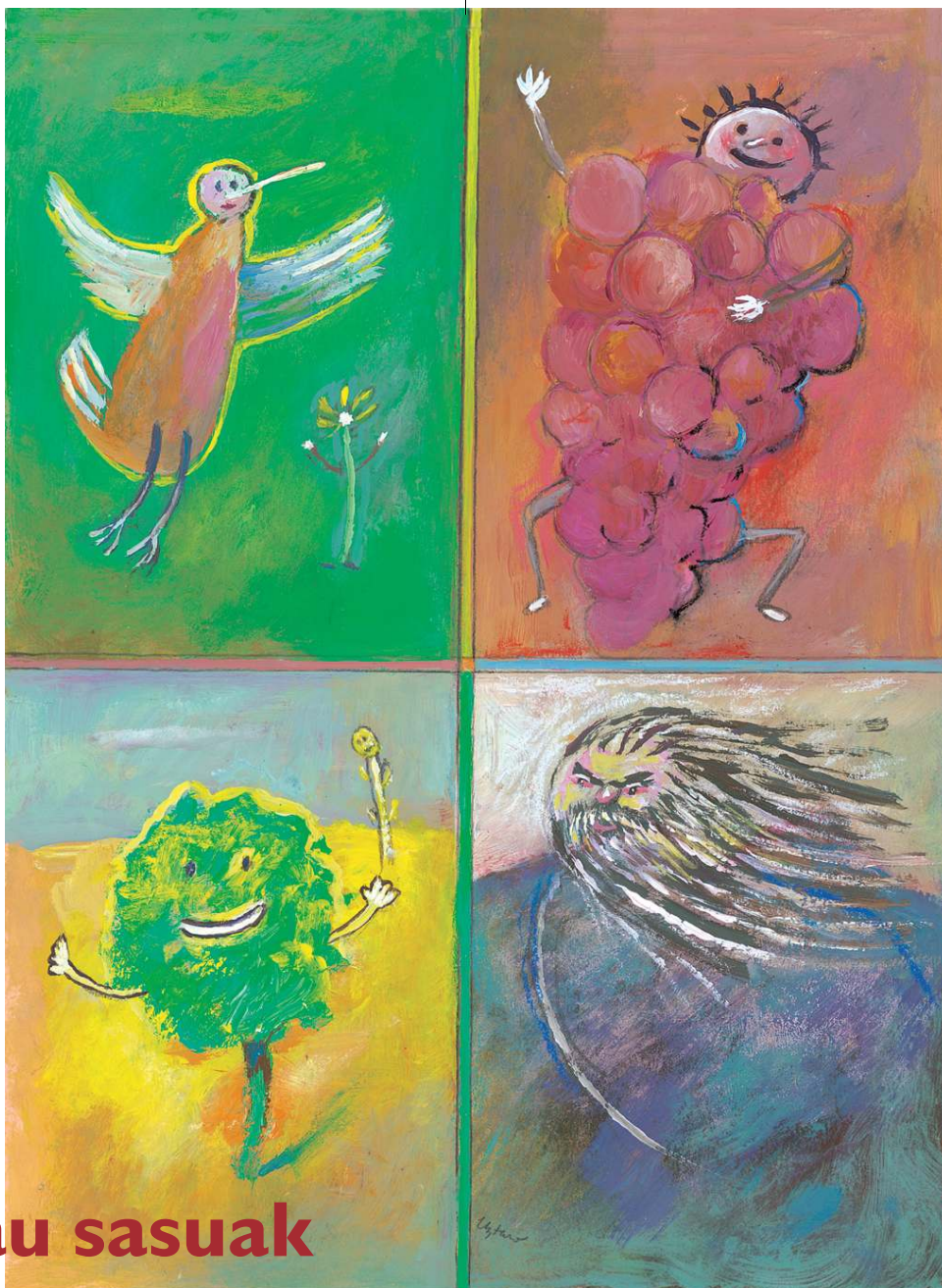
5 – Axeriak!
– Axeria non da?
– Kapar pean!
– Kaparra non da?
– Süak erre!

10 – Süa non da?
– Hurak ito!
– Hura non da?
– Idiek edan!
– Idiak non dira?

15 – Arto ereiten!
– Artoa zertako?
– Oiloer emaiteko!
– Oiloak zertako?
– Arrautze errüteko!
20 – Arrautzeak zertako?
– Apezari emaiteko!
– Apeza zertako?
– Mezaren emaiteko?
– Meza zertako?

25 – Zelüan gora gora joaiteko!

Herrikoia,
163/100

Lau sasua

Lilirik ejerrenak jelki direnean
Bedatsea mintzo da arrosa esküan
Bai eta kantüz ari, txorien artean
Sasu ederragorik ez beita urtean.

- 5 Üdak arrazpostüa: “Jar hadi heinean
Gaztetto behiz eta ez sar ürgüllüan!
Badüka jatekorik deusere etxean?
Ogiak zohi dütüük ene alorrean”.

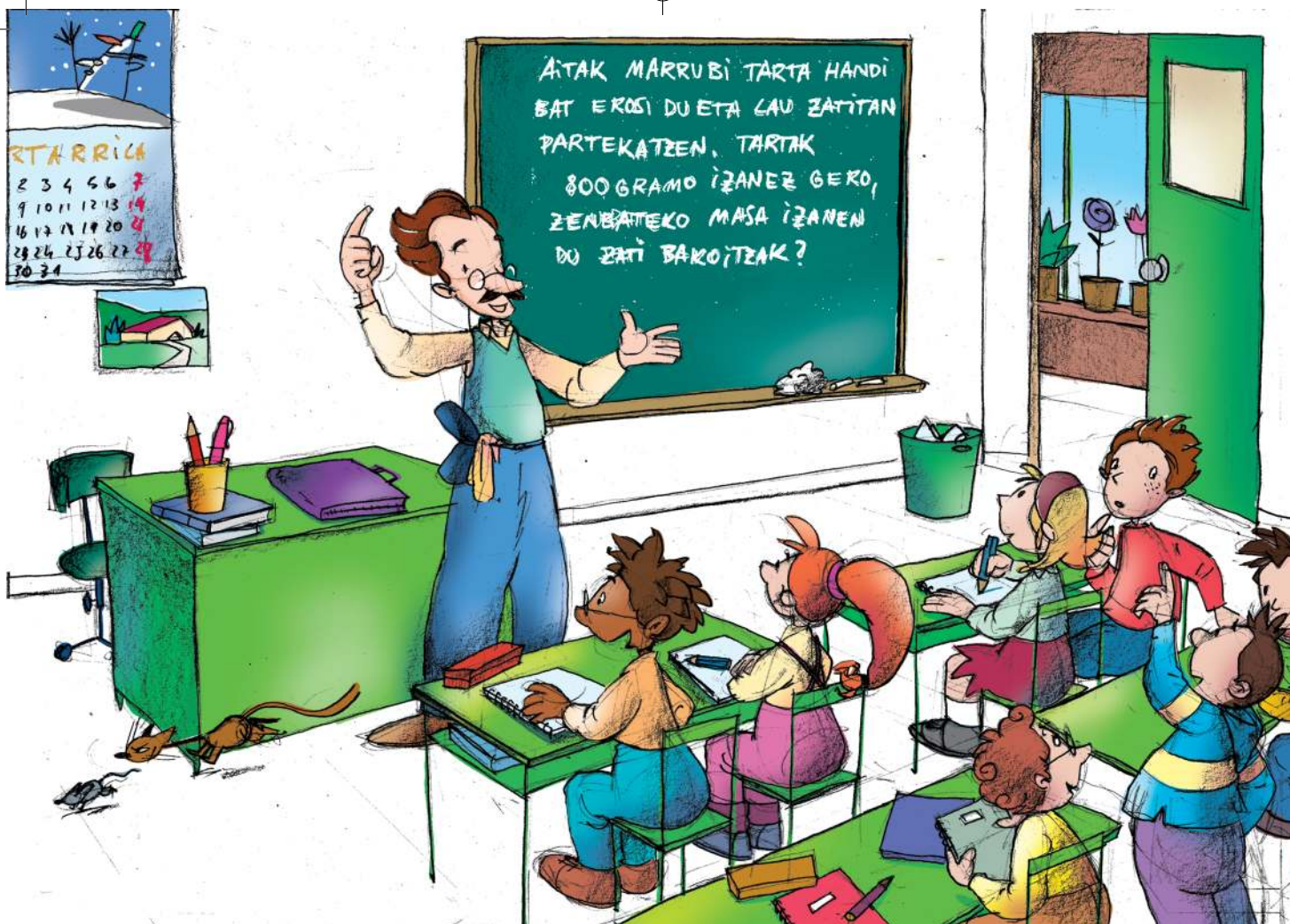
Aize herots bateki mintzo larrazkena:

- 10 “Züek espantü, bena nik diat fortüna,
früta hoberenetan haütatzen diat jana:
tziauste txesta dezagün ene ardo hona”.

Negüak ihardetsi: “Lüze diat bizarra
Freskatüren zaüzüe orano südürra

- 15 Huna nük züen hütsen arai lamatzera,
Birjinitate batez gordatzen diat lürra”.

L. LIGETX,
Mila euskal-olerki eder.

Buruketa

Ikasleak lerroan sartzen dira gelan eta ondotik irakaslea. Haurrak jartzen diren bitartean irakasleak xapela eta lepokoa pausatzen ditu kadira gainean. Denak isildu orduko, irakaslea mintzatzen hasten da.

Irakaslea : – Buruketa batekin hasiko dugu eguna. (*Arbelean den buruketa agertzen du eta goraki irakurtzen.*) Aitak marrubi tarta handi bat erosi du eta lau zatitan partekatzen. Tartak 800 gramoko masa duela jakinez gero, zenbateko masa izanen du zati bakoitzak? (*ikasleei buruz*). Buruketa ttipitto hau denek ulertu duzue, ez dea hala?

Ikasleek (batean) : – Baaaa.

Irakaslea : – Norbaitek ba ote du galderik egiteko? (*Haur batek erhia altxatzen du*). 10

1. ikaslea : – "Aitak" erraten duzularik, nori pentsatzen duzu, zure aitari ala gureari?

Irakaslea : – Zure aitari, bistan da! Ez dakit zendako aipa nezakeen ene aita eskolan.

1. ikaslea : – Ai ai ai! Ez nuen bertze beldurrik... Nire aitak ez du sekula marrubi tartarik erosten. Marrubi bat jan orduko, sast! Sekulako zirtoineria ateratzen

- 15 zaio sudurrean. Zinezko jostaria iduri du, denei irri eginarazten die.
2. ikaslea : – Nire osaba bati gauza bera gertatzen zaio odolgia jaten duelarik.
Behin, Eguberriz, tirriatu da eta...
- Irakaslea (*solasaldia moztuz*) : – Ez gara hemen zuen familiako osagarriaren
aipatzeko! Bizkitartean, Arantxari plazer egiteko, marrubi tartaren orde sagar
20 tarta idatziko dut. Denak ados zaretea?
- Ikasleek (*batean*) : – Baaaa.
- Irakaslea (*Arbeleko trapua hartuz "marrubi" ezabatuz eta "sagar" idatziz*) :
– Orain, agian denak lanean hasten ahalko zarete.
(*Ikasleak kaierari so emaiten dira salbu bat sudurra airean gelditzen baita.*
25 *Irakaslea horri buruz itzultzen da.*)
- Irakaslea : – Zer da oraino ere?
3. ikaslea : – "aitak" hitz hortaz...
- Irakaslea : – Eta zer? Zer du zure aitak? Sagarrak ez zaizkio gustatzen?
3. ikaslea : – Ba, ba... sagarrak jaten ditu, ba, baina...
- 30 Irakaslea : – Zer da orduan?
3. ikaslea : – Nire aitamak bereziak dira eta amarekin bizi naiz, orduan nor-
baitek behar baldin badu tarta pikatu, nahitaez ama izanen da!
(*Irakaslearen behakoa ikasletik arbelara eta arbelatik ikaslera doa, azkenean*
"aitak" ezabatzen du eta "amak" idazten).
- 35 Irakaslea : – Hara, agian orain ongi izanen da.
4. ikaslea (*erhia herabeki altxatuz*) : – Jauna... barkatu baina niretzat aldiz ber-
tze aldera da. Nire aitamak bereziak dira eta ni aitarekin bizi naiz. Beraz
aitak du tarta pikatzen. Alabaina... (*Irakaslea buruari hazka hasten da, xifri-*
tzen ari da... "amak" ezabatzen du eta "erosi dut" idazten, "t" ezarriz, "du"-ren
40 bukaeran).
- Irakaslea : – Hara, agian ez da gehiago holako buru hausterik izanen. Denak aski
haundi zarete sagar tarta baten erosteko eta partekatzeko, ez dea hala?
- Ikasleek (*denak batean salbu bat*) : – Baaaa.
5. ikaslea : – Nola gerta...
- 45 Irakaslea : – Nola gerta? Zer gerta daiteke...?
5. ikaslea : – Ba... Hea zenbat balio duen; tarta handi bat sagarrez betea, kario
ditaik! Eta nik ez dut sosik aski holako tarta eder baten erosteko!
- Irakaslea (*izerditan*) : – Eta tarta ttipi bat? Tarta ttipi bat eros dezakezuia?
5. ikaslea : – Nik uste ba...
- 50 (*Irakaslek "handi" ezabatzen du eta "tipi" idazten*).
- Irakaslea : – Hara! Denei atsegina zaizue orain! (*Ikasle bat xutitzen da*) Zer da
berriz ere?

6. ikaslea : – Bitxikeria bat bada zure buruketan, jauna... 800 gramoko tarta "ttipi" bat idazten duzu. 800 gramoko tarta haundia da, ez da ttipia! Tarta ttipi bat, hori baino aise arinagoa da ! 55
- Irakaslea : – Egia duzu ! (*Bere xifriduraren estaltzera entseatzen da*). Tarta mada-rikatu honen masa behehituko dugu. 800 gramoren orde ezarriko dugu... 80 gramo. (*Irakasleak firrindan ezabatzen du 0 bat*) Buruketa berriz irakurtzen dizuet : (*azpimarratuak diren hitzak finki erranez*) Sagar tarta ttipi bat erosi dut eta lau zatitan partekatzen. Tartak 80 gramoko masa duela jakinez gero, 60 zenbateko masa izanen du zati bakoitzak ? Denek ongi entzun duzue ?
- Ikasleek (*batean*) : – Baaaa.
- Irakaslea : – Beraz denek ongi ulertu duzue ?
- Ikasleek (*batean*) : – Baaaa.
- Irakaslea : – Beraz denak gai zarete buruketa honen egiteko ? 65
- Ikasleek (*batean*) : – Baaaa.
(*salbu xutitzen den bat*).
7. ikaslea : – Ba... hori... oraintxet gogoratzen zait: nik erosten baldin badut tarta ez dut ikusten zergatik beharko nukeen 4 zatitan pikatu. Etxean, 7 gara aita-mak kondatuz; eta bekaitzik egin nahi ez dudanez geroz, denek zati bat beharko dute ! 70
8. ikaslea : – Etxean, aldiz, 5 gara bakarrik baina aitatzik ez du sekula bixkotxik jaten... hortzengatik... dio, azukre sobera janez hortzak andeatzen direla... (*Denek mintzatu nahiz haroa sortzen da*).
- Irakaslea (*oihuka*) : – Ixo! kopuruaz ezin gaitezke adostu, eman dezagun beraz 75 eskolan partekatzen dugula... bai horixe... Eskolan partekatzen dugu... 23 baikara, 23 zati egin beharko dira... 23 zati... zuzen-zuzena. Eta ez du balio marmaritan aritzea, ez dut deus aldatuko! 22 ikasle, gehi irakaslea, 23 heldu da. 12 mutiko, 10 neska eta irakaslea, beti 23 da! 22 eskola zaku, gehi irakaslearena, 23 da berriz ere! Beraz tarta hori 23 zatitan partekatzen dugu eta 80 orain, lot zaitezte lanari!
- (*Denak lanari lotzen dira salbu eleketan ari diren bi ikasle. Irakaslea hurbiltzen zaie ; isiltzen dira ; urruntzen da ; kalakaldia berriz hasten da. Gauza bera biz-pahiru aldiz*).
- Irakaslea : – Baina ez duzue oraino amor emana ! Zer duzue oraino ? 85
9. ikaslea : – Idoiarengatik da...: dio ongi ikasia delarik, zure zatiak gurea baino handiago izan behar duela... Ni ados naiz baina kalkuluak ez dizkigu errexten...
- Irakaslea : – Ez dut bertzeen zatia baino handiagorik nahi ! Bertzeek bezalako zatia nahi dut ! Ez ttipiagoa, ez handiagoa ! Eta orain aski ! Eta orain lot zaitezte lanari ! Eta orain isil zaitezte ! Eta orain lehenbizikorik mintzatzen dena zigortzen dut. 90

Denak lanari lotzen dira. Kexaduraren ondotik, irakaslea zantzailki bezi da. Ileak eta arropak xurituak ditu. Ez du itxura handirik... Bat-batean zuzendaria sartzen da, bertze jaun bat darraikiola.

95 Zuzendaria : – Egun on, Jauna. Ohartzen zaren bezala, Hezi jauna, gure ministroa, (*irakaslea trenputxartzen da*) gutartera etorri da haurren lanari begiratzeko...

Irakaslea (*ministroari hurbilduz*) : – Egun on, Jaun ministroa.

Zuzendaria (*irakaslearen beharrira*) : – Finki erraiozu... Doi bat elkorra da.

Irakaslea (*oihuka*) : – Egun on, Jaun ministroa !

100 Ministroa : – Zer ? Zer derasazu ? Miliska zarela ?

Irakaslea (*oihuka*) : – Ez ! Egun on, Jaun ministroa, nerasan...

Ministroa : – Ba ! Ez naiz misionesta ! Ministroa naiz ! MI-NIS-TRO-A ! (*jendeei buruz*)

Gaizo gizona ! Unatua dirudi... (*Ministroa mahaien artean ibiltzen da, arbelari behatzen du eta buruketa irakurtzen*) Sagar tarta ttipi bat erosi dut eta 23 zatitan partekatzen... (*Gelditzen da, irakasleak behatzen du harritua eta irakurketa jarraitzen du.*). Tartak 80 gramoko masa duela jakinez gero, zenbateko masa izanen du zati bakoitzak... Hea, hea... (*harritua*) Buruketa hau bitxia zait... Tarta ttipi bat 23 zatitan partekatu, zer gauza bitxia...

Irakaslea (*xehetasunak eman nahiz*) : – Baina, Jaun ministroa, haurrengatik da...

Ministroa (*beharria luzatuz*) : – Zer ? Haurrengatik ? Zer bitxikeria ! (*inguruan begiratzuz*) Baina, ez da harrik ageri hemen... Bakarrik haur erne batzuk... (*ahapetik zuzendariari*). Errazu, iduritzen zait irakaslea unatua dela... Egun guzietz hola ote da?

Zuzendaria : – Ez ez, Jaun ministroa ! Othondo jauna irakasle bikaina da ! Ongi ezagutua da gure herrian !

Ministroa : – Zerriak ? Baina zergatik aipatzen dituzu zerriak ? (*jendeei buruz*) Iduritzen zait erotegian naizela ! (*arbelari hurbilduz*) Hea, hea ! ... Buruketara itzul gaitezen ... Lehen-lehenik, tarta hori 23 zatitan egin behar baldin baduzu, handi bat erosi behar duzu, ez ttipi bat ! (*Ministroak irakaslearen lepokoa hartzen du "ttipi" ezabatzeko eta "handi" idazten du.*) Segur da tarta handi batek 80 gramo baino aise gehiago dituela ! Eman dezagun 800 gramo (*zuzentzen du*). Eta gero... (*Gibelkatzen da hobeki irakurtzeko. Irakasleak xapela ezarria duen kadiran jartzekotan da ; irakasleak hartu nahi luke ministroa ohartu gabe... berantegi da : ministroa gainean jartzen da. Berriz xutitzen da eta arbelari hurbiltzen*). Hea, hea... 23 zatitan partekatu, zer bitxikeria ! Kalkulu horiek nekeegi dira adin honetako haurrentzat. Errextu behar da... Adibidez 4 zatitan parteka daiteke... Eta ba, hori da... 4 zatitan ! (*Zuzentzen du lepokoa erabiliz, gero bulegoaren kontra jartzen da eta zakua erorrarazten du. Ez da deuseri ohartzen. Irakaslea ere, harritua, kadiran jartzen da*). – Bertzalde, "dut" hau ez zait gustatzen... Adin honetako haurrak gazteegi dira berak joateko pastizen erostera... Gehienetan, aitamek dute lan hori beren gain hartzen... Hobe litzateke "aitak" erratea... Hori, hori... "aitak" arras ongi da. (*Zuzentzen du eta arbelari behatuz gibelkatzen da. Irakaslea dagoen kadiran sartzen da. Honek sekulako keinua egiten du*). Gauza ttipi bat oraino. Buruketa honek kolore doi bat behar luke. Hitsak diren sagarren

orde, marrubi gorri-gorri batzuk nahiago nituzke. Ba, ba marrubiekin ongi baino hobeki litzateke !

(Arbelara joan eta "sagar" ezabatzen du eta "marrubi" idazten. Ondotik buruketa irakurtzen du.)

140 – Aitak marrubi tarta handi bat erosten du eta lau zatitan partekatzen. Tartak 800 gramoko masa duela jakinez gero, zenbateko masa izanen du zati bakoitzak? Hara buruketa bikaina! *(irakasleari buruz itzuliz)* Zer iduritzen zaizu, Othondo jauna?

Irakaslea : – Alabaina, Jaun ministroa. Buruketa bikaina da... Baina jadanik
145 hala idatzia nuen goizean.

Ministroa *(jendeei buruz)* : – Izurdea? Zergatik aipatzen du izurdea? Hauxe dira jende bitxiak eskola honetan! Hobe dut joatea! *(irakasleari)* Orain banoa! Izan ongi!

Ministroa eta zuzendaria ateratzen dira ; irakaslea gaitziturik gelditzen da
150 erdian. Tirrinta. Ikasleak ateratzen dira. Irakaslea bakarrik ateratzen da, xapela lisatzen du, lepokoari errautsa kentzen dio, zakua hartzen. Atezaina sartzen da.

Atezaina : – To, Othondo jauna! Zure emazteak orain berean telefonatu du laguntza baten galdetzeko.

155 Irakaslea : – Ha, ba...

Atezaina : – Ba, nahi luke pastizategian geldi zaitezen marrubi tarta baten erosteko...

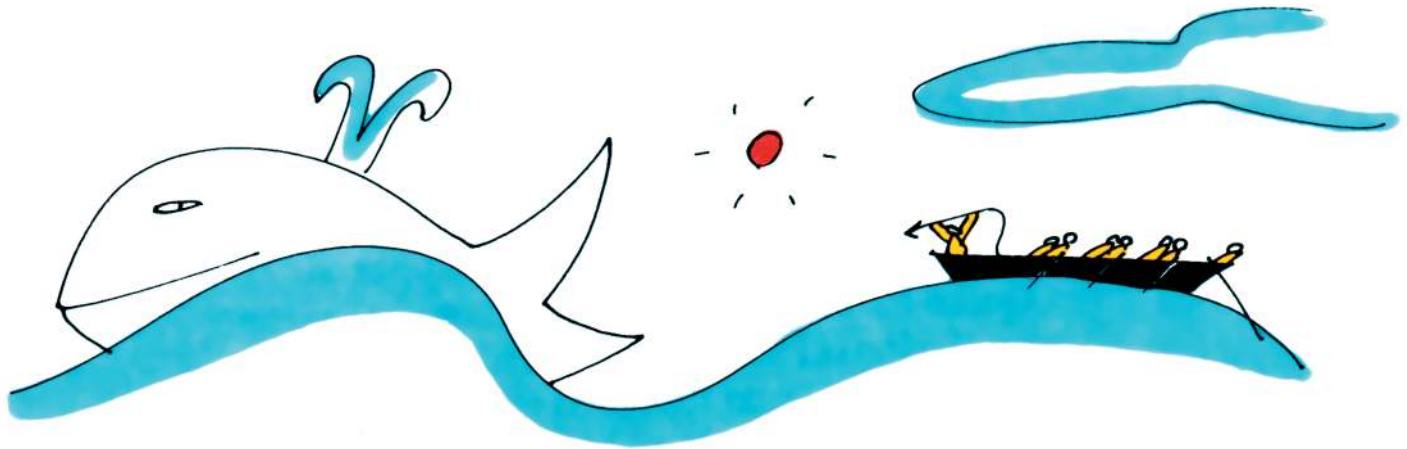
Irakaslea *(jauzi eginez)* : – Zeren erosteko?

Atezaina : – Marrubi tarta... lau jenderentzat. *(Bat-batean irakasleak bere puska guziak lurrerat botatzen ditu eta atezainaren ondotik lasterka abiatzen da.)*
160

Irakaslea *(oihuka)* : – Ez dut gehiago sekula aipatzea ere nahi marrubi tartarik! Tartak hastio ditut!
165 Marrubiak hastio ditut! Sekula, sekula!

Christian LAMBLIN,
Retz-en Pièces et saynètes pour les
enfants obratik itzulia.

Moby Dick, balea zuria

Ismaelek biziki maite ditu abentura mota guziak. Halako batean, ostatu zoko batean, Queequeg izeneko arpoilari misterio bat ezagutu du. Adiskide egin dira eta itsasontzi berean sartzea erabaki dute. Hautatzen duten itsasontziaren izena *Pequod* da eta hango kapitaina, Achab.

5

Achab gizon guziz arraroa da. Haren helburu bakarra: Moby Dick balea zuria hiltzea, harengatik galdu baitzuen eskuineko hanka.

Behin, itsas zabalean, Achab-ek biltzen ditu itsasontziko gizon guziak eta erraiten die:

10

– Hemen zaudete balea zuriari jarraitzeko; ez dugu atsedunik izanen harrapatu arte, bi hemisferioak zeharkatu behar baditugu ere. Haren ur txorrua odoletan gorriturik ikusi arte ez dugu barkatuko!

Baina egunak joan, egunak etorri, Moby Dick ez da agertzen. Beste zenbait balea harrapatzen dute eta txikitzen ere baina Moby Dick beldugarriaren arrastorik nehon.

15

Behin, gauaz, marinel batek balea zuri bat ikusirik, hiru egun iragaiten dituzte honen gibeletik. Sarritan saiatzen dira Moby Dick hiltzen eta guzien buruan, txalupa andana bat galdu dute, ontzikide bat baino gehiago ere, dena alferrik. Alabaina, anitz arpoi sartu diote Moby Dick-i bizkarrean, denak debaldetan.

20

Hirugarren egunean, Achab-ek txalupa guziak itsasoratzea

ez dugu atsedunik izanen :
ez dugu bakerik izanen.

txorrua : turrusta, zurrusta.

txikitzen : xehatzen, puskatzen,
hausten.

sarritan : maiz, ardura.

manatzen du, denen artean balea ingura dezaten. Baleak txalu-
 25 pa bat eta bestea **hondoratzen** ditu erasoaldi bakoitzean. Azken
 txalupan, Achab badoa, begiak gorriturik. Arpoia botatzen du eta
 balea erdiz-erdi jotzen baina arpoiaren soka balearen lepoan kora-
 pilatzen da eta Achab gibeletik eramaiten du balea zuriak.

Haserre gorrian, Moby Dick-ek *Pequod* ere urperatzen du.
 30 Ismael eta Queequeg-ek doi-doietarik erdietsi dute beren biziaren
 salbatzea. Aldi honetan ere, Moby Dick nagusitu zaie gizona.

hondoratzen : urperatzen.

*Saltsa pika 2, erdiko zikloa, Erein,
 IKASek egokitua.*

Orioko balearen kantua

Mila bederatzi eta
 Lehenengo urtean
 Maiatzaren hamalau
 Garren egunean
 Orioko herriko
 Barraren aurrean
 Balea agertu zen
 Bederatziak aldean.

Handia bazen ere
 Azkar ibilian
 Bueltaka han zebilen
 Joan ta etorrian.
 Ondarra harrotuz
 Murgil igerian.
 Zorriak zeuzkan eta
 Haiek bota nahian.

Ikusi zutenean
 Hala zebilela,
 Berehala joan ziren
 Traineruen bila,
 Arpoi eta dinamitak
 Eta soka bila.
 Agudo ekartzeko
 Etzan jende hila.

Bost traineru joan ziren
 Patroi banarekin
 Mutil bizkor bikain
 Guztiz onekin.
 Manuel Olaizola
 Eta Loidirekin.
 Uranga, Atxaga ta
 Manterolarekin.

Baleak egindako
 Salto ta marruak
 Ziren izugarri eta
 Ikaratzekoak.
 Atzera egin gabe
 Hango arriskuak
 Arpoiarekin hil zuten
 Han ziran hangoak

Bost txalupa jiran ta
 Erdian balea
 Gizonek egin zuten
 Bai nahiko pelia*
 Ikusi zutenean
 Hil edo itoa
 Lehorretikan bazen
 Biba eta txaloa.

Hamabi metro luze
 Gerria hamar lodi.
 Buztan pala lau zabal
 Alboetan pala bi.
 Ezpainetan bizarrak
 Beste ilara bi,
 Orraziak bezala
 Hain zeuzkan ederki.

Gertatua jarri dut
 Egjaren alde.
 Hau horrela ez bada
 Jendeari galde.
 Bihotzez pozturikan
 Atsegintsu gaude.
 Gora oriotarrak
 Esan beldur gabe.

* *guduka*

❶ ULERMEN GALDEAK

- Ismael, Queequeg, Moby Dick eta Achab ipuin honetan agertzen diren pertsonaiak dira. Egizu bakoitzaren aurkezpen laburra.
- Zer da *Pequod* itsasontziko kapitainaren helburu bakarra ?
- Nola iragan da Moby Dick eta itsaskideen arteko gudua ?
- Nola bukatzen da istorio hau Ismael, Queequeg, Moby Dick eta Achab pertsonaiarentzat ?

❷ JAKIN

- Balea eta marrazoa itsas animaliak dira. Behar duzun informazioa bil ezazu (hiztegi edo entziklopedietan) eta saia zaitez taula honen betetzen ezaugarri batzuk erabiliz.

Ezaugarriak	Balea	Marrazoa
ugaztuna	bai	ez
.....		
.....		
.....		

❸ BERRIZ IRAKUR

- Erranahi zuzena atzeman ezazu.

Moby Dick-en haserreak eragindako erasoek Pequod ere hondoratzen dute.

- ☐ *Pequod* itsasontzia itsasgizonek hondoratzen dute.
- ☐ Baleak itsasoaren laguntzarekin *Pequod* hondoratzen du.
- ☐ Balea hain da kexu non *Pequod* ere hondoratzen baitu.

- Hona hiru erranaldi elkarren hurbilekoak. Bat bakarrik aurki dezakezu testuan. Zein ?

- ☐ *Hirugarren egunean, Achab-ek txalupa guziak itsasoratzeko manatzen du denen artean balea ingura dezaten.*
- ☐ *Hirugarren egunean, Achab-ek txalupa guziak itsasoratzea manatzen du denen artean balea ingura dezaten.*
- ☐ *Hirugarren egunean, Achab-ek txalupa guziak itsasoratzea manatzen du denen artean balea inguratzeko.*

► Erantzun egokia atzeman ezazu.

Achab-ek Moby Dick balea zuria hil nahi du :

- ☐ Balea zuriarengatik galdu duelako eskuineko hanka.
- ☐ Moby Dick beldurgarria delako.
- ☐ Moby Dick-ek txalupak hondoratzen dituelako.

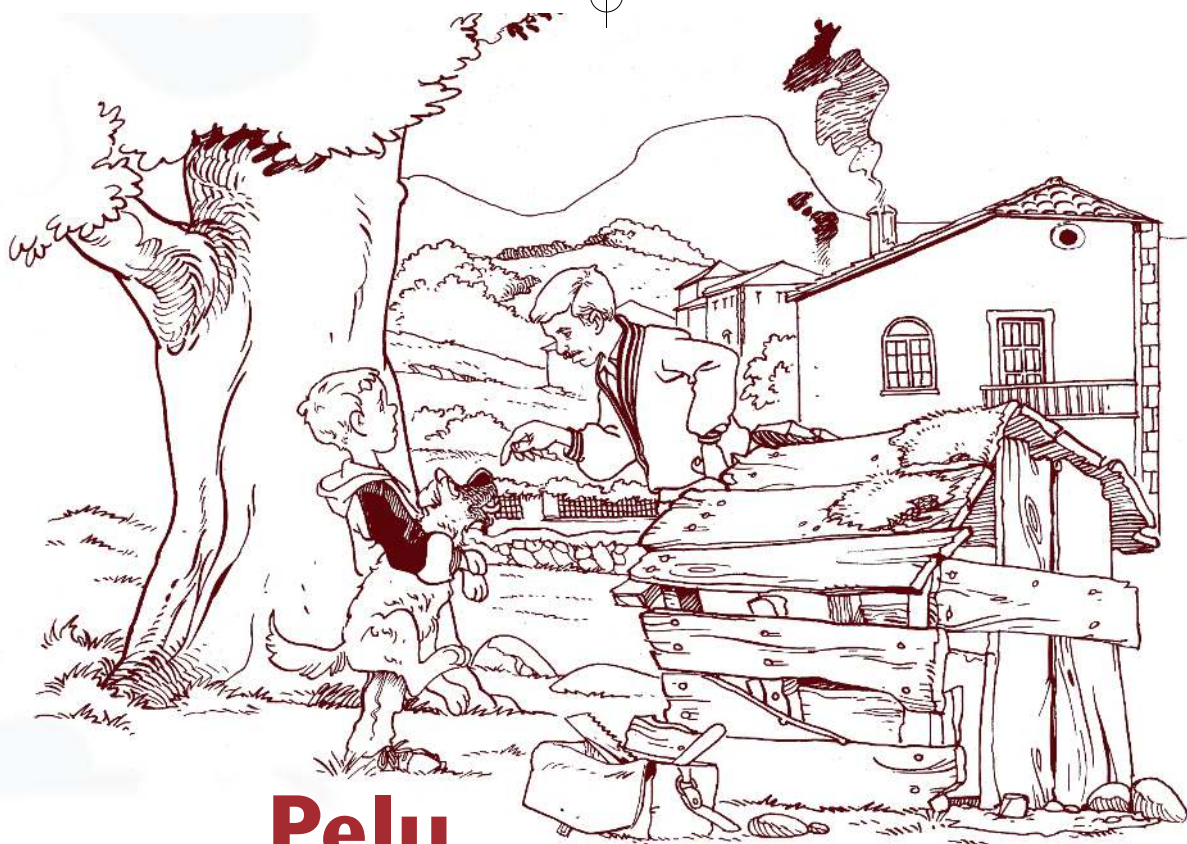
► Hiru erranaldi hauek testuan hartuak dira. Testuko ordena berean idatz itzazu.

- *Hiru egun iragaiten dituzte honen gibeletik.*
- *Arpoia botatzen du eta balea erdiz-erdi jotzen baina arpoiaren soka balearen lepoan korapilatzen da eta Achab gibeletik eramaiten du balea zuriak.*
- *Beste zenbait balea harrapatzen dute eta txikitzen ere baina Moby Dick beldurgarriaren arrastorik nehon.*

► Hona hiru erranaldi. Horietarik bi erranahi berekoak dira eta beste bat, aldiz, oker da. Idatz itzazu bi erranaldi zuzenak.

- Adiskide egin dira eta itsasontzi berean sartuko direla erabaki dute.
- Adiskide egin dira eta itsasontzi berean sartzea erabaki dute.
- Adiskide egin dira eta itsasontzi berean sartuz erabaki dute.

► Asma ezazu Moby Dick-en istorioaren segida.

Pelu

Larunbata zen. Aitak gosaltzerakoan zerbait erran nahi zidan, baina nik ez nion entzun nahi. Banekien zer zen.

– Ekain, Jeronimorekin hitz egin dut, eta...

– Aita, gaur ez du zaunkarik egin gau guztian. Eta gainera, aspaldian ez digu inork ezertxo ere erran.

5

– Ekain, gaur eramango dugu Jeronimoren bordara eta txakurra oso ongi ibiliko da Jeronimoren ardiekin.

Jeronimo eta Rosi nire osaba-izebak dira. Jeronimo, txikitatik artzaina da eta aitaren arreba Rosirekin ezkondua. Seme bat dute, Denis, eta hiru urte ditu.

10

Ilunabarrean, sartu genuen Pelu kotxean eta Rosi eta Jeronimoren etxera joan ginen. Etxea, ardi-bordaren ondoan daukate. Gure herrian bizi dira eta gure etxetik hiru bat kilometrora. Negu partean, ardiak bertan izaten dituzte eta maiatza inguruan, Erolarrera joaten da nire osaba bere ardi eta zakurrekin, uda pasa

15

arte. Apirila zenez, laster alde egingo zuten, beraz, handik. Kotxean generamatzan Peluren katea, eskuila, koilare berezia eta gainerako tresneria guztia. Pena izugarria sentitzen nuen baina galduta ikusten nuen. Aita eta ama ere isil-isilik zeuden. Ez zuten hitzik ere egin bide guztian.

20

Ailegatu ginen eta aitak ispilutik begiratu zidan.

– Lasai, Ekain. Nahi duzunean etorriko gara Pelu ikustera. Bertan dago.

– Bai, eta Erolarrera eramaten dutenean?

25 – Ba! Udan geu ere joango gara Jeronimoren Erolarreko txabolara. Lehen ere ez al ginen joaten hara?

Lurrean burni zahar bat sartu zuen Jeronimok borrarekin kinki eta kanka, eta hantxe lotu zuen nire Pelu gaixoa, ardi-bordaren aurrean. Ondora joan nintzaion eta bost bat minutu egin nituen
30 ezin despediturik.

Kotxean sartu eta atzeko kristaletik Peluri agur eginez urrundu ginenean, txakur gaixoa erotuko zela uste nuen. Haiek zaunkak eta gatazkak! Ordurako indar askitto zeukan eta lurreko burni hura atera behar zuela zirudien. Peluk ezin zuen sinistu ikusten
35 ari zena. Leku arrotz batean utzi eta alde egin nion. Gaixoak ez zuen ulertzen gertatzen ari zitzaiona.

Afaltzerakoan ez genuen hitzik ere atera. Ohera joan eta nire argazki bildumak hartu nituen. Pelu eta bion argazkiak ikusten egon nintzen denbora luzez.

40 Ezin nuen lorik hartu. Txikitan oso polita zen. Artilezko pilota bat ematen zuen. Azkenean ama etorri zitzaidan ondora eta biok ikusi genituen Peluren argazkiak.

Gau osoa Pelurekin igaro nuen. Peluren argazkiak burukian eta ohe guztian barna. Pelu nire buruan eta pentsamenduan.
45 Halako batean lo hartu nuen eta Pelu azaldu zitzaidan berriro ere ametsetan. [...]

Antton KAZABON, *Pelu*, Elkarlanean.

1 ULERMEN GALDEAK

- Pelu nor den erakusten diguten xehetasunak atzeman itzazu.
- Nor da Ekain ?
- Zertako eramaiten dute Pelu osabaren etxera ?
- Xakurra utzi ondoan, nolako gaua iragan du Ekainek ?

► Ipuin honetako pertsonaiak nor dira ? Geziz lot.

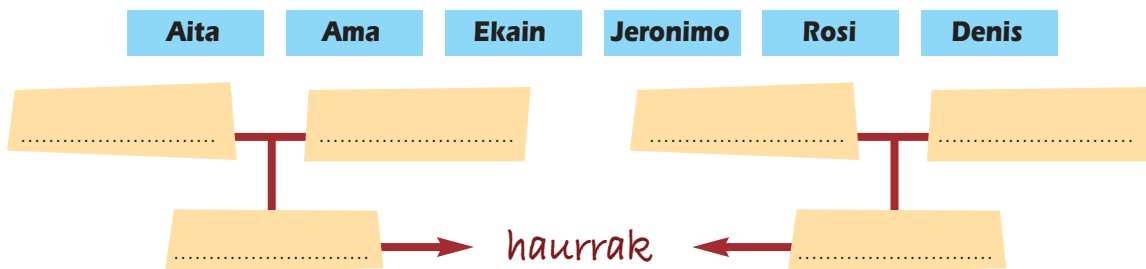

2 HIZTEGIA

► Nor da Denis ?

► Ekainen familiaren zuhaitza osa ezazu :

► Hitz hauek zutabe egokietan eman itzazu.

ilunabarrean	goiztirian	gauerditan	argi zirrintan	eguerditan	arrastirian
goizean goiz	egun erdian	iluna aitzin	gauaren erdian		

③ ADITZA

- Testu honetako aditz laguntzaileak zein bere lekuan ezar.

*Ondora joan eta bost bat minutu egin ezin despediturik.
Haiek zaunkak eta gatazkak. Lurrean burni zahar bat sartu Jeronimok
borrarekin kinki eta kanka, eta hantxe lotu nire Pelu gaixoa, ardi-bordaren
aurrean. Kotxean sartu eta atzeko kristaletik Peluri agur eginez urrundu ginenean, txakur
gaixoa erotuko zela uste*

zuen

nintzaion

zuen

nuen

nituen

④ BERRIZ IRAKUR

- Puntuazio egokia eta letra larriak ezar esaldi honetan.

*jeronimo eta rosi nire osaba-izebak dira jeronimo
txikitatik artzaina da eta aitaren arreba rosirekin
ezkondua seme bat dute denis eta hiru urte ditu*

⑤ LERRO PIRATA

- Lerro arrotz bat sartu da testuaren edukian ; aurki ezazu eta gurutze batez erakuts.

- ☐ Afaltzerakoan ez genuen hitzik ere atera.
- ☐ Ohera joan eta nire argazki bildumak hartu nituen.
- ☐ Nigarra heldu zitzaidan eta ama galdegin nuen.
- ☐ Pelu eta bion argazkiak ikusten egon nintzen denbora luzez.
- ☐ Ezin nuen lorik hartu. Txikitan oso polita zen.
- ☐ Artilezko pilota bat ematen zuen.
- ☐ Azkenean ama etorri zitzaidan ondora eta biok ikusi genituen Peluren argazkiak.
- ☐ Gau osoa Pelurekin igaro nuen.
- ☐ Peluren argazkiak burukian eta ohe guztian barna.
- ☐ Pelu nire buruan eta pentsamenduan.
- ☐ Halako batean lo hartu nuen eta Pelu azaldu zitzaidan berriro ere ametsetan.

⑥ BI TESTU BEREIZ

► Bi testutako lerroak nahasi dira. Haien bereizteko, testu batekoak gurutzez erakuts.

- ☐ Herrixka batean mutil zahar bat bizi zen, zaharra bezain alferra.
- ☐ Afaltzerakoan ez genuen hitzik ere atera. Ohera joan eta nire argazki bildumak
- ☐ Herrian askok eta askok ez zekiten mutil horren izena eta denek Alfer-handi deitzen zuten,
- ☐ hartu nituen. Pelu eta bion argazkiak ikusten egon nintzen denbora luzez. Ezin nuen lorik
- ☐ hartu. Txikitan oso polita zen. Artilezko pilota bat ematen zuen.
- ☐ eta aldizka etxean hartzen zuten jatera emateko. Batzuk ordea, aspertuak zeuden Alfer-handiri jatera ematen,
- ☐ Azkenean ama etorri zitzaidan ondora eta biok ikusi genituen Peluren argazkiak.
- ☐ eta egun batez, Alfer-handirekin zer egin erabakitzeko, herriko gizon guziek bilkura bat egin zuten.
- ☐ Gau osoa Pelurekin igaro nuen. Peluren argazkiak burukian eta ohe
- ☐ Batzuk konforme zeuden hari jatera ematen jarraitzeko. Bilkuran zegoen zaharrenetariko
- ☐ batek, jaiki eta, honela hitz egin zuen :
- ☐ guztian barna. Pelu nire buruan eta pentsamenduan. Halako batean lo hartu
- ☐ "Horrekin zer egin ? Lanari lotzen ez bada, bizirik lurperatzea gauzarik onena."
- ☐ nuen eta Pelu azaldu zitzaidan berriro ere ametsetan.
- ☐ Hau entzun eta ere, ez zen batere kexatu Alfer-handi, axolagabea baitzen.

Ihauteri

Ihauteri

Miel Otxin © Etxandi/Ibaifoto

Giristinoen egutegian bada Garizuma deitzen den garaia. Penitentzia eta barur denbora da. Lehenagoko jendearentzat Garizuma iragaitea orain baino aise gogorrago zen. Haatik, Garizuman sartu baino lehen, alaiki ospatzen ziren ihauteriak. Trufanatik Garizuma hasi

arte irauten dute ihauteriek, erran nahi baita bizpahiru hilabetez. 10 Haatik, ez dira orotan berdin izendatzen: iñauteak, iñauteriak, ihauteriak, aratuzteak...

Bizi arauak orain baino zorrotzagoak ziren aitzineko denboretan, adibidez Erdi Aroan, ihauteriek garrantzi handiagoa zuten. Orduan kasik dena haizu zen: eskale zena aberats bilakatzen zen, 15 gizona emazte, laikoak elizgizon eta apezak apezpiku...

Baina ez zen ohitura hau denen gustukoa eta noiztenka ihauterietako saioak debekatzen zituzten edo berdin zigorrak emaiten. Adibidez 1601. urtean, Iruñeako ihauterietan, apez batek karrikan kardinalearena egin zuelakotz, bi urtez **erbesteraturik**, 20 urtebete lan eta soldatarik gabe egon zen; azen ontzeko, **isun bat** ordaindu behar izan zuen.

Anitz herritan, Zanpantzar izeneko pertsonaiari urtean zehar iragan gehiegikeria guziak leporatzen zizkioten eta epaitu ondoan erretzen zuten. Orain ere, hola egiten dute Baxe-Nafarroan edo 25 Lapurdin; Markitos erretzen dute Araba aldean, Aittun handia eta Amiñ ttipia Arbizun, Miel Otxin Lantzen...

Zuberoan, maskaradak egiten dira eta ohitura batzuei urtero jarraitzen: herri batek maskaradaren antolatzea hartzen du bere gain. Hogeia lagunenez goiti biltzen dira eta bi multzotan emaiten: gorriak eta beltzak. Igandero Garizuma arte, herriz-herri ibiltzen dira. Pertsonaia ezagunetarik ditugu Kantiniertsia, Zamaltzaina, Gathuzaina, Xorrotxak, Buhamiak... bai eta maskaradaren bukaeran hiltzen den Pitxu. 30 35

Iturria: Xamar, *Orhipean*, Pamiela

Lantzeko ihauteriak © Etxandi/Ibaifoto

zorrotzagoak : gogorragoak.

erbesteraturik : herritik kanporaturik.

isun bat : amanda bat.

Maskarada © Etxandi/Ibaifoto

1 ULERMEN GALDEAK

- Zer da Garizuma?
- Ihauteri hitzaren sinonimoak eman itzazu.
- Noiz abiatzen dira eta noiz arte irauten dute?
- Ihauterietan aipagai diren pertsonaiak izenda itzazu.
- Zuberoan nola ospatzen dituzte ihauteriak?

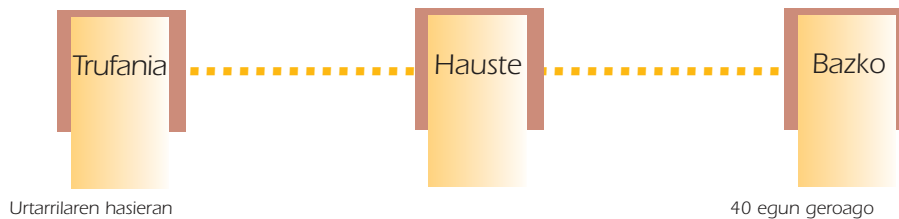

© Xima

2 JAKIN DEZAGUN

Ihauterien ohidurak.

- *Garizuma* eta *ihauteri* kristau egutegian koka itzazu.

- *Miel Otxin*, *Zanpantzar* eta *Gathuzain*: ihauterietako pertsonaia hauek Uztaritze, Maule edo Lantz herrietan koka itzazu.

Zanpantzar-en auzia

Mattin : Arratsalde on deneri ! Hemen gira bilduak, Kanboko herrian, Zanpantzar auzitan emaiteko.

Koxe : Bai, azkenean harrapatu zaitugu. Badakizue non gordea zen ? Kanboko txokolategian ! Doaie txokolatez asetzeko. Urde debrua, itsusia, zikina, zakarra !

Mañaña : Ez da egia ! Jakin behar duzue ez duela etxerik pertsona gaixo horrek. Etxe Segurrik Gabekoa da, ESG da !

Mattin : Zer erran nahi du ESG horrek ?

Mañaña : Etxe Segurrik Gabe, SDF frantsesez.

Mattin : Berdin du ! Halere ohoin haundia da. Nik Zanpantzar ikusi dut ene ardien ebasten eta Ezpeletako merkatuan saltzen. Ohoina da !

Mañaña : Baina gaixoak nolazpait bizi behar du : ez du etxerik, ez eta dirurik ; gainera langabezian dago. Zer egiten ahal du ?

Koxe : Ebaslea da ! Zigortu behar dugu !

Mattin : Ez bakarrik zigortu baina xihortu !

Mañaña : Jendearen xihortzeko arrazoina ote da, ardi lukainka bat bezala ?

Mattin : Bai, zeren eta xorimalo horrengatik dena makur baitoa gure herrian. Badakit ahalak egiten dituela aroa itzulipurdika iragan dadin. Ez dugu sekula elurrik Kanbon ikusten ; beti Paristarrek dute ukaiten. Beti eguzkia igortzen digu eta orain aspertuak gira ! Eta euria, noiztik ez dugu ikusi bazter haue-tan ? Baratzeak idortuak ditugu. Oi, itsusi horrek nahiago ditu beti Mediterraneo alderat igorri euri xorta maiteak ! Ikusi behar du zer sofritzen dugun beroarengatik, guk berari... su emanez !

Koxe : Hori baino makurrago egin du. Gaixto horrengatik burasoek eskolan emaiten gaituzte eta han, beti jarririk egon behar da, lanez itoak eta hori guzia zeren ukaiteko? nota txarrak, eta ondotik burasoen erasiak. Errazu, Zantantzar madarikatua, aitamen zartak ez dituzu zuk senditu! Ipurdi mazelak ez dituzu zuk ukan gorri-gorriak! Matelak gorriarazi behar dizkiogu guk ere, suan ezarriz!

Mañaña : Ez ote zira gezurretan ari? Ez dut Zantantzar sekulan eskolan ikusi.

Mattin : Koxek ez du sekulan gezurrik erraiten eta nik ere ikusi dut Zantantzar eskola inguruan. Eta Mañaña maitea, badakizu zertan ari zen? Gure eskolako pareten zikintzen, ingelesez idatziz! Bertze aldi batez, berinak hautsi ditu eta aldiro, zango baloi partidetan, baloia bide haundira igortzen du, itsusi horrek!

Mañaña : Ez ote dira ikasleak gaizki jokutzen?

Mattin : Zaude isilik! zu bezalako neskek zer dakite zango-baloiaz?

Koxe : Errazu, Zantantzar, hainbeste gaixtakeria egin duzu Kanboko hurrei eta gainera gure burasoak lanez itotzen egun guziz, non eta etxerat sartzean, aspertuak eta leherreginak baitira. Ondorioz, gutaz gero eta gutiago arduratzen dira. Eta hori guzia, zerendako? Behar ditugun gauzak beti eta karioago pagatzeko. Eta dirua norentzat? Zuretzat, Zantantzar lodia! Gure burasoen izerdiz asetzen zira. Orain zuk botako duzu izerdia!
Hortarako, su eman iezaiozue Zantantzar madarikatu horri!

Kanboko eskola bateko hurrek

Marro beltz ardi

Orai berrogeita hamar bat urte, Uztaritzeko eta Senpereko mugan bazen etxe bat, Hamalauenea deitzen baitzuten orok, hamalau seme bazirelakotz etxe hartan.

Ikazkingoa : ikus testuaren ondotik diren azalpenak.

ahamen : ahora ekartzen den janari pixka bat.

Ikazkinak ziren sortzez eta izaitez. **Ikazkingoatik** guziak hazteko sobera izanez, Ameriketarat joan ziren zonbeit. Eta, etxean gelditu ziren Pepe Handi zaharrena eta Pepe Ttiki gazteena; batto handi bezen bertzea ttiki. 5

Hor, igande arratsalde batez, aita erraiten diote Pepe Handi eta Pepe Ttikiri:

– Badakizue zer egin behar zinduketen, haurrak? 10

– Ez, aita!

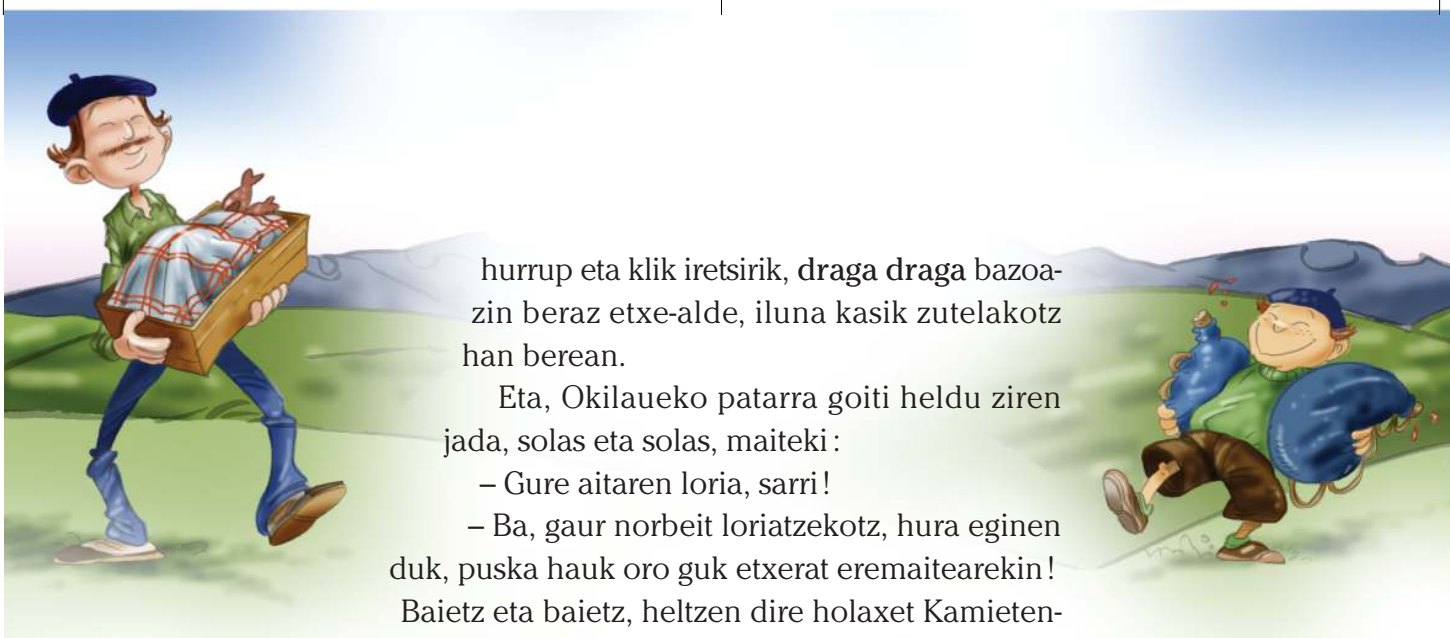
– Zoazte Menttara eta ekarratzue handik bi xahako arno eta hamabi xardina. Bi ikaztoi egin behar ditiagu heldu den astean eta, gisa hortan, izanen diagu zer jan eta zer edan.

– Ba, aita, gure xahakoak hartu eta, berehala bagoazi. 15

Hola egin ere baitzuten.

Pepe Handi eta Pepe Ttiki, gainez gain joanik, Menttara heldu izan ziren arte laburrez.

Menttan xahakoak beterik, beren dotzena xardina golkoan sarturik, **ahamen** bat doi-doia itoka janik, kopa bat agorient 20

hurrup eta klik iretsirik, **draga draga** bazoa-
zin beraz etxe-alde, iluna kasik zutelakotz
han berean.

Eta, Okilaueko patarra goiti heldu ziren
jada, solas eta solas, maiteki :

– Gure aitaren loria, sarri!

– Ba, gaur norbeit loriatzekotz, hura egingen duk, puska hauk oro guk etxerat eremaitearekin !

Baietz eta baietz, heltzen dire holaxet Kamieten-

bordako parrera.

Hor, bet-betan, Ilitxipiko “Haitz Handiaren” aldean iragaitea-
rekin, halako oihu bitzi bat entzuten dute:

– Huntza ote zuan hoi, Pepe Ttiki?

– Ez... Izaitekotz ere, gau-belea!

Hainbertzenarekin, biek betan, behatzen diote Haitz Handiari..., eta zer ikusten dute? Haitza, beheretik eta gainera-
no, **floka** gorri ilun batzuz apaindua !...

– Ai, ai, ai! Toki onean gaituk to, Pepe Ttiki!... Sorginak dituk hemen! Guen aitari nihaurek entzuna diat, lehen, sorgin horietarik hiru hemen nonbeit egoki direla : Marie-Martin, Maria-Biper-beltx eta Atso Katero. Mogitzen ahal gaituk hemendik, eta **zalukara!**...

Eta, hori hek erran orduko, mamu-bulto bat jauzian heldu zaio-
te aintzinerat, oihuka, karrasiaka :

– Hattikun, hai, hai, hai!

Eta bertze mamu batek, bere aldetik:

– Akhelar, bai, bai, bai!

Pepe Handik, berehala, beso-gibelka, bere xahakoarekin, jo-
tzen du sorginetarik bat, eta hortan galtzen... bere xahakoa.
Sorginak ebatsi alabainan!

Egin ahala laster, ixil ixila, berriz bazoazin gure bi anaiak. Eta Jazarketako ondoraino heldu ere izan ziren, deus bertzerik gabe.

Bainan gero, han (haste eta gure!) oihu bera berriz ere:

– Hattikun, hai, hai, hai!

– Akelar, bai, bai, bai!

Xahakoarekin, Pepe Tikik du
aurtikitzen, oraikoan, hur-
bilegi atrebitu zaioten
sorgina...

draga draga : erne erne.

gau-belea : xori mota bat.

floka : xingola bat ; oihalezko zinta bat.

zalukara : zalu zalua.

Bainan, adio bere xahakoa! Sorginak ereman dio hari ere!

Bi xahakoak galdurik, xardinak gelditzen zitzaizkoten beraz 60
doi-doia!... Gogoa ilunik, ixil ixila heldu ziren beraz etxe-alde...

Eta, Ur-Onttoko iturrira heltzearekin, huna berriz traba bera,
huna karrasi lazgarria :

– Hattikun, hai, hai, hai!

– Akhelar, bai, bai, bai! 65

Pepe Handik, den gutieneko **durduzarik gabe**, hartu bere xar-
dinak eta, besagainka bota ziozkan hirugarren sorginari... Eta
hunek, **arrapalamako**, guziak ereman berekin...

durduzarik gabe : beldurrik
gabe.

arrapalamako : harrapa ahala ;
arrapaka.

joaki : joanki.

Doi doiako beren atsegina suntsiturik, harrituak heldu ziren
beraz orai Pepe Handi eta Pepe Tiki. Aitak zer erranen ote zio- 70
ten? Eta futxo, ez zen gibelerat itzultzerik! Sobera izituak ziren
hortako!...

Hola, jin, jin, jin heldu zirelarik, bere ardien alharazten ari,
Larre-Luxeko malda ganean, ikusten dute Manuel, Artzain
Handia. Eta Manuel, gure bi anaiak ezaguturik, hasten zaiote gal- 75
deka :

– Non zabilzate tenore huntan, Pepe Handi eta Pepe Tiki?

– Ez sobera bide onean, naski, Manuel!

– Nik ez zakiat bizkitartean hobeagorik. Zer gertatzen zaitzue
beraz gaur bieri? 80

– Zer gertatzen?... Bide hortan guk ikusi ez dugun jostetarik ez
da...

Eta Pepe Handik guziak hantxet erraiten diozka Artzain
Handiari.

– Eta, zer zaizte hala izituak hortako, eta lotsatuak ere etxerat 85
itzultzeko? Zaudete beraz hemen berean eta ene Marro Beltzekin,
guziak bilduko dauzkitzuetet nik, arte laburrik barnean... Nontsu
utzi ditutzue zuen sorginak?

– Ur-Onttoko iturrian, azkenik...

– Ongi duk. Bego neri gaineratekoa... Goazen, Marro-Beltz!... 90

Eta, gau ilunean, horra Manuel Handia, Marro Beltzekin **joaki**,
Ur-Onttoko iturrira buruz...

Hurbilduxe delarik, kantaz ari entzuten ditu hiru sorginak ;
Marie-Martin lehenik :

– Xardina begi gorria, 95

Itsasotik etorria!

Gero, Maria Biper-Beltx :
 – Badiagu mama ona,
 Pepe handiarena!
 100 Atso Katero azkenik :
 – Nik bertze mama ona,
 Pepe Tikiarena!...
 Han zituen beraz hiru **prendak**. Manuelek, berehala, oihu
 egiten dio bere marro alimaleari :
 105 – Marro Beltz Ardi, hiru, bi, bortzeko !...
 Eta, hitz horiek entzutearekin, lur guzia aztaparrez harro-
 tzen duela, hiru urrats egiten ditu marroak gibelerat.
 – Bortz, hiru, biko!...
 Eta jauzian joanik, Marro Beltzek ataplau botatzen du lehen-
 110 biziko sorgina.
 Eta manu bera emaiten dio berriz Manuel Artzainak :
 – Hiru, bi, bortzeko !... bortz, hiru, biko!... ataplau, plau... jo
 oraikoan bertze sorgina!...
 Eta gero azken manua, aire berean :
 115 – Hiru, bi, bortzeko,
 Bortz, hiru, biko!...
 Eta, Marro Beltzek, oldar izigarrian, lau hatzez
 gora aurtikitzen du hirugarren sorgina... Adios
 Akelarre ! Suntsitu ziren gure sorginak, eta suntsitu
 120 sekulakotz!...
 Manuel Artzain Handiak, orduan, bildu zituen bi xahakoak.
 Ez ziren arras arras beteak bainan deus guti zuten eskas, eda-
 ten hasi berriak oraino zirelakotz sorginak. Xardinak aldiz
 han berean utzi behartu zitzaizkon, erdi janak hek iza-
 125 nez, eta sorginek eta marro mixteriozkoak aztapar-zan-
 gopetan zikinduak.
 Pepe Handi eta Pepe Ttikiren loria,
 Manuel Handiri xahakoak
 ikustearekin!...

prendak : pertsona arraroak.

– Huna zuen xahakoak ! Arno gehiena ere hor duzue... 130
Xardinak, hatik, han berean utzi behar izan ditiat ; sobera fundituak zituan...

fundituak : andeatuak.

Irriz, orai, aitari kondatuko ahal ditutzue egungo zuen gertakariak.

Eta gero, berriz ere nitaz behartzen bazaizte sekulan, orroitz 135
Artzain-Bordan egoiten direla Manuel Handi eta Marro Beltz Ardi.

Jean BARBIER,
Contes et légendes du Pays-Basque, Elkar.

Ikazkingoa

© Koldo Alduntzin

Ikazkinen lana oihanean egiten zen. Ikatza lortzeko, egur desberdinak erabiltzen ziren : haritza, pagoa, artea... azken honen ikatza hoberena zelarik. Lehenbiziko pausoa egur-raren biltzea zen. Egurra bilduta egur meta antolatzen zuen ikazkinak. Egur meta orbelez estali ondoan, azken estali bat lurrez ematen zion. Erdian, tximinia bezalako zilo batetik sua ematen zuen eta egurra emeki-emeki erre behar zuen su garrek hartu gabe. Horretarako dotzena bat egun pizturik iragan behar zuen. Ondotik, bizpahiru egun hozten utzi eta ikatza biltzen hasten zen ikazkina.

Iturria : Xamar, *Orhipean*, Pamiela.

❶ BERRIZ IRAKUR

► “Marro-beltz ardi” ipuina ahal bezain laburzki idatz, bortz zatitan.

- Hastapeneko egoera
- Egoeraren aldatzea
- Aldaketari ohartzea
- Ihardukitzea
- Aitzineko orekaren berriz erdiestea edo beste egoera baten hasiera.

❷ PUZZLEA

► Testuaren orria hiruzpalau zatitan motz ezazu ; zatiak nahas eta berriz ordena, testuaren haria atxikiz.

Sanba

Behin, herrixka batean bizi zen gizon batek Sanba bere alaba bakarra txirri-txirriak bilatzera igorri zuen afaltzeko.

Sanba, aitaren erranari jarraikiz, lagun batzuekin basora buruz joan zen txirri-txirrien atzematera. 5

Basoan neskato guziek txirri-txirri ugari hartzen zuten bitartean, Sanbak ez zuen txirri-txirri bat ere harrapatzen. Iluntzean erran zioten lagunak: 10

– Sanba, gu etxera itzuliko gara berantegi baita.

– Idurika pixka bat, erantzun zien Sanbak. Oraindik ez dut txirri-txirri bat ere hartu. Baina nahi baduzue joan zaitezke, ni geroago sartuko naiz. Ea kirkir bat harrapatzen dudan !

Neskek, Sanbaren errana entzun orduko, bakarrik utzi zuten eta alde egin. Eguzkia sartzen hasi zenean, beldurtu zen Sanba eta ordura arte harrapatu zituen sei kirkirrekin etxerako bidea hartu zuen. 15

Bide erdian, diquixi bat atera zen eta hauxe galdegin zion Sanbari: 20

– Nondik zatoz, neska ?

– Lagunekin egon naiz kirkirrak bilatzen baina lehenago joan dira eta bakarrik gelditu naiz basoan, ihardetsi zuen neskak beldurturik.

– Ongi, pasatzera utziko zaitut. Laster ! erran zuen diquixik. 25

Neska joan eta joan, ibili eta ibili ondoan, bi buru zeuzkan diquixi batekin bekoz-beko gertatu zen eta galde bera egin zion. Erantzuna ere berdina izan zen eta bidearen jarraitzen utzi zuen neska. Kilometro batzuk iragan eta, hiru, lau, bost eta buru gehia-

txirri-txirriak : intsektu kanta-riak, kirkirrak, ttirittak.

erranari jarraikiz : erranari segituz.

diquixi : mamu, txikilimarro.

30 goko zenbait diquixi aitzinean agertu zitzaizkion eta hauek ere pasatzera utzi zuten, hamar burukoa hurbildu arte.

Honek, presaka, Sanbaren aitzurra hartu eta jan zuen. Gero neska harrapatu eta gisa berean iretsi.

Sanbaren burasoak kezkatzen hasi ziren alabaren berantarengatik. Orduan aita eskualdeko gizon guziak bildu zituen eta horrela erran zien :

– Otoi, zuen laguntza behar dut. Sanba alabatxoa desagertu zaigu ; bilatu behar dugu ! Diquixi bat gurutzatu duke.

– Ahalegin guzia eginen dugu zure laguntzeko, erantzun zuten gizonak. Hamar pertsonako taldeak eginen ditugu. Talde batek **errekarantz** joko du eta besteak **basorantz**.

– Zaudezte ! Entzun oraino !, erran zuen Sanbaren aita. Ideia bat bururatu zait : basoko pasabide guztiak **oztopatu** eta soka bat ezarriko dugu ibaiaren zeharkatzeko. Diquixi guziek erreka-
45 pasabide hau hartuko dute eta pisuena, soka hautsi eta, **tranpan** eroriko da. Horrela, Sanba jan zuena zein den jakinen dugu.

– Bikain ! Txalo ! Aupa ! oihukatu zuten gizonak makilak altxatuz.

– Orduan prest ? galdetu zien Sanbaren aita.

– Prest gaude, erantzun zioten denek batean. Hara buruz
50 abiatuko gara.

Eta hori erranik, batzuek basora jo zuten, besteek errekarantz. Azken hauek landareen artean **ezkutatu** ziren diquixien barrandan.

55 Denbora guti iragan eta, lehenbiziko diquixia heldu zen ; gero bi buru zituena eta horrela elkarren segidan azkena heldu arte. Azken hau, hamar burukoa baitzen,
60 zepoan erori zen.

Gizonak gordelekutik atera eta diquixia lantzez jo zuten hil arte. Gero, gizonetarik batek diquixiaren sabela
65 zabaldu zuen, Sanba atera eta etxera eramán.

errekarantz : erreka buruz.

basorantz : oihanera buruz.

oztopatu : trabatu.

tranpan : zepoan, artean.

ezkutatu : gordetu.

Horregatik, egun hartarik aitzina, ez zen nehor bakarrik herrixkatik kanpo oihanean menturatzen.

Pascoal PEDRO, Adao NETO,
Angolako ipuiak, Gero Mensajero, Kimatxo saila,
IKASek egokitua.

❶ ULERMEN GALDEAK

- Sanba, iluntzean oraino basoan gelditzen da. Haren lagunak, aldiz, etxera sartzen dira. Zergatik gelditzen da bakarrik basoan?
- Hamar buru zeuzkan diquixiak Sanbari zer egin zion?
- Zer da aitaren asmoa diquixi neska jalearen harrapatzeko?

❷ JOSKERA/ADITZA

- Pasarte honetako aditzak iraganetik orainaldira alda itzazu.

Neskek, Sanbaren errana entzun orduko, bakarrik utzi zuten eta alde egin. Eguzkia sartzen hasi zenean, beldurtu zen Sanba eta ordura arte harrapatu zituen sei kirirrekin etxerako bidea hartu zuen.

- Erranaldi honetako multzoak, hiru zutabe hauetan eman itzazu. Aitak eskualdeko gizon guziak bildu zituen.

ADITZA	SUBJEKTUA DUEN IZEN MULTZOA	OBJEKTUA DUEN IZEN MULTZOA

❸ BERRIZ IRAKUR

- Iluntzean Sanbaren lagunak etxera sartu ziren. Testuan atzeman ezazu iluntzea adierazten duen beste erranaldia.
- Hiru erranaldi hauek istorioaren ordenari jarraikiz ezar itzazu.
 - Gizonak gordelekutik atera eta diquixia lantzez jo zuten hil arte.
 - Basoan neskato guziek txirri-txirri ugari hartzen zuten bitartean, Sanbak ez zuen txirri-txirri bat ere harrapatzen.
 - Eta hori erranik, batzuek basora jo zuten, besteek errekarantz.
- Diquixiak aipu dira Afrikako kondaira honetan. Haien itxura asma eta marraz ezazu.

Donibane-Garazi

Bagoaz aitaren autoan Donibane-Garazira buruz. Orhi mendia ikusten da urrutian bere elurrezko txapelarekin. Eta mahastiz estalitako muino bat iragan ondoan, Donibane-Garazi daukagu begien aurrean. Hona arte, etxe ongi zainduak eta txukunak, lorez hornitutako baratzeak eta egurats frango garbia.

Gipuzkoatik heldu garen hauei zerbait falta zaigula iduritzen zaigu: lantegiak, ur zikinak, egurats kirastua, ibai kutsatuak, kanpotiarrak...

– Aita! esan diot, nik ez nuke nahi Gipuzkoarentzat Baxenabarreko eta Zuberoako heriotze isila, baina ez ditut Gipuzkoako eta Bizkaiko lantegi multzoak ere maite.

Donibane-Garazik artzainik gabeko artaldea dirudi. Hala daude zabaldurik haren etxe berriak hango zelai eta soroetan.

Barnera sartzen garenean, kale nagusiko kafetegi eta turistentzat saltegiak ikusten ditugu. Badirudi, Baxenabarreko hiri-burua zerura joan zaigula. Baina ez! Han dago idatzia landarez eta lorez DONIBANE-GARAZI. Arnasa lasai eta zabalagoa egiten da kafetegi batetan sartzean euskaraz ongi etorria ematen digutenean.

– Nafarrak ahal zarete? galdetu die nire aitak.
– Nafarrak, bai! erantzun digute, harrotasunez.

muino : mendi ttipi, tontor...

txukunak : politak.

egurats : atmosfera.

kirastua : urrina duena, usain txarra duena...

Ikusten dugunez, Nafarroako erreinu zaharreko ume bezala hartzen dute beren burua.

atari : ate aitzina.

Hamabosgarren mendeko harresiko ate batetik abiatu gara, ondoren. Hiri zaharrean gaude. Harri gorrizko kale bat elizaraino. Hamaseigarren mendekoa dela esan digute elizako atari zoragarria. Elizara sartu garenean, "meza sailduko otoitzak" liburuxka aurkitu dugu aulkietan, herriak meza euskaraz jarrai dezan.

Penarekin uzten dugu Donibane-Garazi. Urrutian, Ibañeta, Orhi, Arlas eta Auñamendi gailurrak.

Anjel LERTXUNDI, *Irakur 2*,
Gero, ediciones Mensajero.

❶ ULERMEN GALDEAK

- Mintzo zaigun pertsonaia nor da ?
- “Donibane-Garazi, artzainik gabeko artalde” dio idazleak. Zergatik ?
- Erranaldi batean mahastia aipatzen du idazleak. Nongo mahastia ote dira ?
- “Behe Nafarroako eta Zuberoako heriotze isila” : zer erran nahi du erranaldi honek ?
- Zergatik uzten dute penarekin Donibane-Garazi ?

❷ JAKIN

- Lau mendi eta lau probintzia aipu dira testu honetan. Zein dira ? Mendi horietatik zenbait planoan koka itzazu.

④ JOSKERA

► Testuko erranaldi hauek aldatuak izan dira. Erranaldi zuzenak egizkitzu hitz egokiak hautatuz.

Donibane-Garazik

artzainak
artzainik
artzainaren

gabeko artaldea dirudi.

Han dago idatzia

landareaz eta loreaz
landareetaz eta loretaz
landarez eta lorez

Donibane-Garazi.

Elizako atari zoragarria

hamaseigarren mendekoa dela
hamaseigarren mendekoa denik
hamaseigarren mendekoa delarik

erran digute.

④ BERRIZ IRAKUR

► Hutsuneetan hitz egokiak ezar itzazu.

Barrura sartzen garenean, kale nagusiko kafetegi eta turistentzat ikusten ditugu. Badirudi, Behe Nafarroako hiriburua zerura joan zaigula. Baina ez ! Han dago idatzia landarez eta lorez Arnasa lasai eta zabalagoa egiten da kafetegi batetan sartzean euskaraz ematen digutenean.

Saltegiak

ongi etorria

Donibane-Garazi

► Pasarte pirata atzeman ezazu.

Bagoaz aitaren autoan Donibane-Garazira buruz. Orhi mendia ikusten da urrutian bere elurrezko txapelarekin. Luhusoko garan jautsi nintzan. Iluntzea zen. Lauzpabost kilometra banituen oinez egiteko. Lekornera buruz. Etzen lehen aldia bide horren oinez egitea gertatzen zauntala. Eta mahastiz estalitako muino bat iragan ondoan, Donibane-Garazi daukagu begien aurrean.

Kahaka arrunta © A. Elozegi

Hüntza

Hüntza hegazti harraparia da.
Gaüz bereziki elkitzen da ihizera.
Bürü zabala eta begi handi-handiak dütü.
Ez ziteela lotsa izan : hüntza oso kabale
baliagarria beita!

5

Bere bista zorrotzari esker, hüntzak
kabale ttipiak ihiztekatzen dütü.

Bere mosko kakodün eta aztapar azka-
rrekin atzamaiten dütü.

Hüntzak, barbalotak, süskanderak edo
sagüak gustükoak dütü. Kabalea osorik gain-
titü ondoan, liseitü ezin dütüen ondarrak,
ahotik urtukitzen dütü lürreala pelota bat
bezala.

10

Hüntzek ez düe habiarik eraikitzen.

15

Hümeak hazten dütü etxeetako sabaietan, elizetako zeinüte-
gietan, zühain ondoetan edo beste txoriek ützi dütüen habietan.

Mota zonbait oso leialak dira. Ber günean, bizi osoa igarai-
ten düe. Hor atzamaiten ahal dira harrapariaren ondarrak, adi-
bidez sagüen, sorosagü edo sagüarkoien ezür eta ileak.

20

Hu! hu! egiten düe gaüz. Hola jakiten ahal da non gordatzen
diren. Hegaltatzen direnean, aldiz, ez düe herotsik egiten.

Xirrixta 47.

hegazti : hegaldün.

harrapari : harrapatu anima-
liak janez bizi dena.

baliagarria : zerbütü egiten
düana.

bista zorrotza : izigarriko bista
hona.

liseitü : jan direnen kanbita-
tzea korpitzean.

hazten : jatera emaiten.

mota : espezie.

leialak : egonkorak, leküz kan-
biatzen ez direnak.

günea : leküa.

Hüntz ertaina © J.R. Aihartza

Kahaka xuria © A. Elozegi

① HIZTEGIKO DEFINIZIOA

- Hüntza : buru zabala eta begi handiak eta aitzinara so egiten dūen gaü hegazti harrapari zonbaiti emaiten zaien izena.
- Kahaka arrunta (chouette chevêche)
- Hüntz ertaina (hibou moyen-duc)
- Kahaka xuria (chouette effraie)
- Txori harraparia : harraputzen dituen animalietatik bizi dena.

② ERRAN ZAHAR ETA KANTU

*Txorittoa
Bilagarrottoa
Atzamailettoa
Tipitzalettoa
Jale, jalettoa.*

Bi txori ttiki bazkaltzera :

Bat Pir da; bestea da Por.

Por hemen, eta Pir jartzen da hor :

Ama bazkariarekin dator.

Bi txori ttiki zopa jatera :

batak pirpir, besteak porpor.

Por, jaten; Pir janda bizkor :

ama, biei begira, maitakor.

J.K. Igerabide

*Pin pin txoria
Txori papogorria
Jan, jan küinata
Txori saltsa hon beita !*

Hüntzak bilagarroari bürü handia

③ KURUTZEGRAMA

► Zazpi txori badaude taula honen barnean. Atzaman eta üngüra etzazü.

Z	E	R	P	E	T	U	T	Z	I	O	U
H	E	G	A	L	G	O	R	R	I	A	Q
T	I	U	P	Û	P	M	L	F	S	A	R
B	O	H	O	R	T	X	O	R	I	A	S
X	N	B	C	T	P	Z	Y	O	D	S	A
O	U	E	F	X	H	Z	K	L	Q	V	R
X	M	W	A	O	S	A	N	I	K	S	E
O	A	I	R	R	O	G	O	P	A	P	N
A	D	G	R	I	K	A	I	O	T	F	I
L	M	A	Q	A	F	J	S	G	E	U	A

xoxoa

bohortxoria

papo gorria

hegalgorria

eskinasoa

elür txoria

ainera

Martin

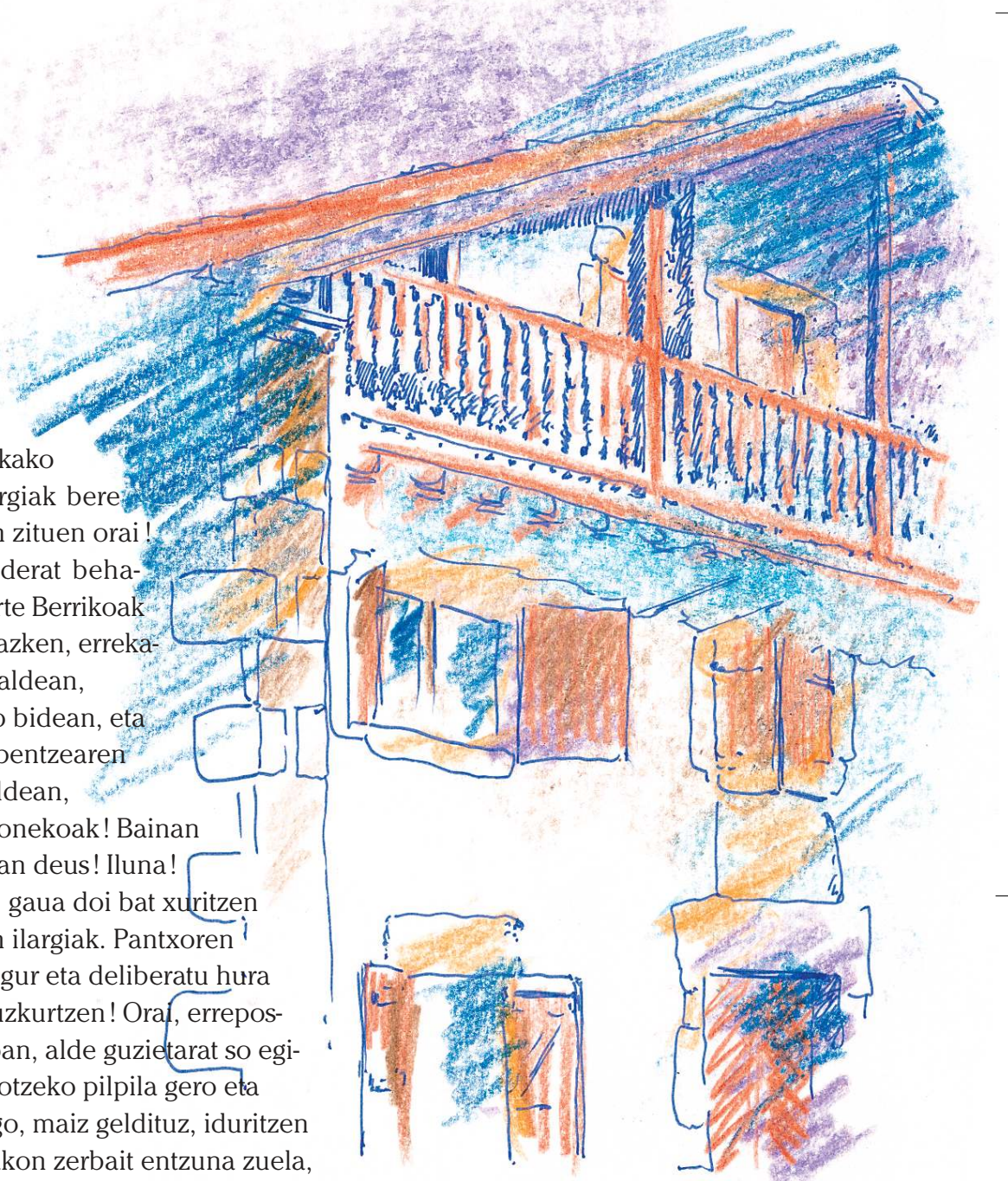
[...] Egun guziz, eskola bururatu eta, bi lagunak elizako plazan artzen ziren pilotan. Neguan, partidak laburtzen zituzten ez zitzan ilunak hor berean kausi ! Alabainan, bazuten bide etxeraino eta borda zaharraren ondotik pasatu behar ! Arratsalde apal hartan, Pantxok erakutsi zuen, aldi bat gehiago, ez zuela jokolari txarraren fama hura zuzen kontra bildua : Dominique nagusitu zitzakon eta, bixtan da, holakorik ezin onhart ! Galtzea ez maite, alabainan ! Gaitzitua, desafio zoro bat egin zakon lagunari, dena harro, pilota besainka botatuz !

– Edozoin manieraz, hik baino kuraia gehiago diat eta ni kapable nuk karrikatik etxerat gauaz eta nihaur joaiteko !

– Ongi duk, ihardetsi zakon Dominique-k, ni bania eta hi hago hemen ilundu artio ! [...]

Horiek hola, elizako plaza estali zuen gauak eta jin zen abiatzeko tenorea. Ibilaldiaren lehen partea errexen zen : zubia, aduana, gero Piarre Ergelaren etxea, Geixinarena ! “Bah ! Ez da mirakuilua hemen gaindi bakarrik ibiltzea !” Eta azkenik Koserena ! “Hunaino denak ontsa joan dira.” Eta ondotik ? Bide hutsa ! Bizitegirik ez Urrekaiteraino ! “Eta zer ? Aldapa ttipi hura, osinako bihurgunea eta hortik landa jadanik gure auzoko argiak ageriko dira”. Bere buruari ez zakon aitortu nahi, bazela halere, artean, besterik iragaiteko !

osina : erreketako ur zilo handiak.

Karrikako
 azken argiak bere
 25 gibelean zituen orai!
 Ezker alderat beha-
 tuz, Idiarte Berrikoak
 ikus zitzazken, erreka-
 ren bestaldean,
 30 Belexiko bidean, eta
 eskuin, pentzearen
 gainekaldean,
 Mahaxkonekoak! Bainan
 aintzinean deus! Iluna!
 35 Ez arras, gaua doi bat xuritzen
 baitzuen ilargiak. Pantxoren
 urrats segur eta deliberatu hura
 ari zen uzkuratzen! Orai, errepos-
 kiago zoan, alde guzietarat so egi-
 40 nez, bihotzeko pilpila gero eta
 azkarrago, maiz geldituz, iduritzen
 baitzitzakon zerbait entzuna zuela,
 gizon ele edo ez tul! Hor zagon, bultta batez, beharriak
 luzaturik... Bainan ez, ez zen nehor ere! "Zer zozoa egiten
 45 dutan! Are, aintzina!" Osinako bihurgunea! Pantxok bazakien
 ez zuela, horren ondotik, eskapurik, xuxen segitu behar zuela...
 borda zaharreraino! Ixil-ixila zoan, hatsa doi-doia hartuz eta zan-
 goak emeki pausatuz lurrean, pentsatuz azkenean hobe zela ez
 lasterrik egitea, sobera azantz eginen baitzuten bere zapeten azta-
 50 lek! Bere indar guziez espero zuen auzoko norbait agertuko zela
 autoz eta lagunduko zuela! Bainan nehor ez ageri! "Jia, zer zen
 arrabots hori?" Bide parte haren bazterra pagoz apaindua zen eta
 hauen ostoen firfira zuen hautemaiten. "Bah, ez da fitsik, haizea
 arboletan baizik!" Hunen ufakoek abarrak konkorrarazten zituzten

eta hurbilenek gure mutikoa hunki zezaketen. Funtsean, bastiza 55
 madarikatu hartarik hurrantzean, burua perekatu zakon batek.
 Pantxoren jauzi eta orroa! Uste izan zuen gau ainhara batek zako-
 la biloa errotik kendu nahi.

gau ainhara : sagutzarra.

trantxitua : xifritua,
 arrunt lotsatua.

higuigarri : hastiagarri,
 nardagarri.

Ez zuen, gaizoak, izialdura horren gainditzeko eta pixka bat 60
 goxatzeko astirik izan : berak bota oihuaren ondotik, karranka
 handi bat, borda zaharretik heldu ! Hunen ate betidanik hetsi hura
 idekitzen ari... eta itzal bat jalgitzen ! Gizon baten itxura zaukan itzal
 bat ! Pantxo trantxitua, nigarra ezin atxikiz ! Bazakien nehork baino
 hobekiago nor zen aintzinean zuen presuna hura : Martin ! Haurrak
 hain hastio zituen Martin ! Bere amentsetan ardura zabilan izaite 65
 gaixto hura lehen aldikotz gurutzatzekotan zen ! Zer egin ? “Lasterka
 eskapatu karrika alderat ? Ez ! Urrunegi da eta harat heldu baino
 lehen harrapatuko nu Martinek !” Bainan ez zuen mutiko gazteak
 gogoeten segitzeko denborarik izan jadanik parrean bai-

tzuen delako munstro higuigarri hura ! Ez 70

zen uste zuen bezalakoa : xapela
 bazuen, poneta alo ! Haatik bizarrik ez !

Orduan, nola jokatu ez zakiela,
 “Gau on” apal eta ikaratu batez agur-
 tu zuen ! Martinek arraposturik ez ! 75

Pantxo, gelditu gabe, gizonaren
 ondoan pasatu ! Hau ez mugitu !

Haurra harritua, noiz lotuko zitza-
 kon ! So egiten zakola sendi

zuen ! Bat-batean, zaldi baten 80

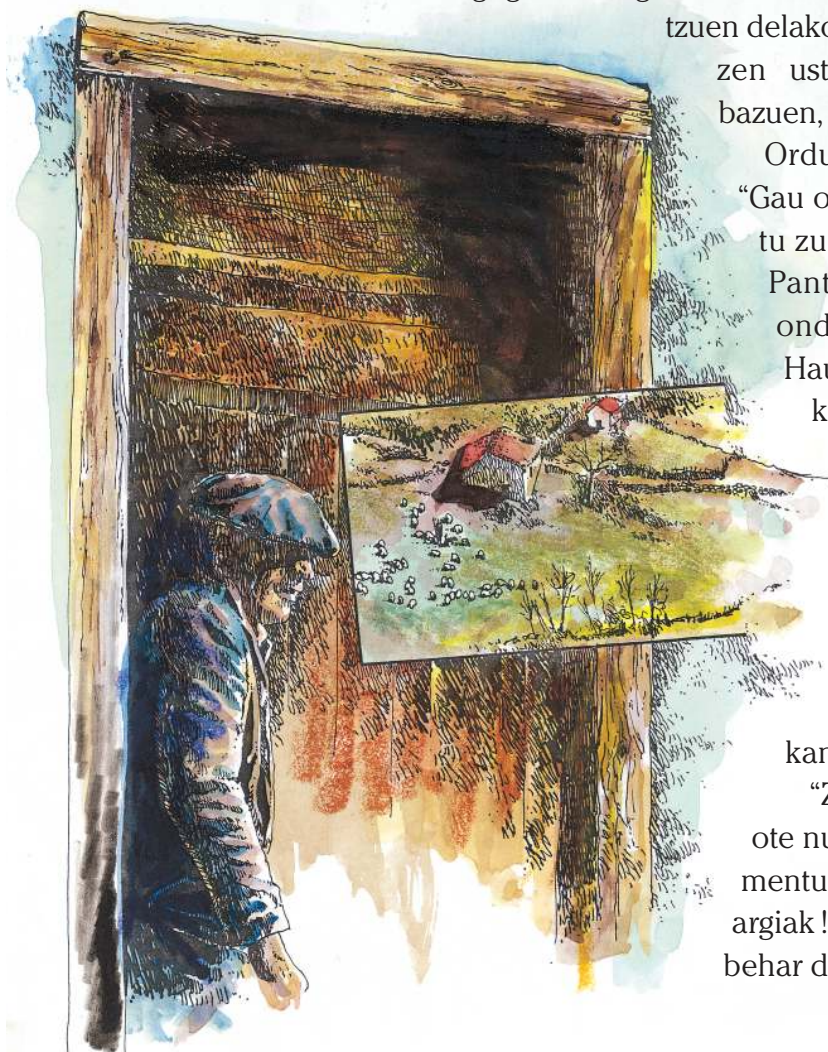
irrintzia ! Zaldiak baziren
 borda barnean ! Ez zakon

Pantxori sekulan nehork
 kondatua Martin hazkuntza
 mota hortan ari zenik ! 85

Bainan mementoko, bazau-
 kan segurki beste arrangurarik.

“Zer ari da Martin ? Segitzen
 ote nu ?” Gibelerat behatzerat ez
 menturatzan. “Han, Urrekaiteko 90

argiak ! Zoin urrun diren oraino ! Orai
 behar dut urratsa zalutu bainan las-

terrik gabe, Martin ez ha-
 roarazteko!... Naski salbatua
 95 nizan ! Bakean utziko nu !
 Atakatu nahi izan banindu, lehe-
 nago eginen ninduen !” Apur bat
 lasaitzeko punduan zelarik,
 huna nun esku bat senditzen
 100 duen espaldaren gainean... Martinena !
 Hura harridura, hura lazdua !

– Errak puttil !

– Bai ?

“Bai” hori ez zuken aditu gizonak,
 105 ez baitzen haurraren zintzurretik botzik atera !

– Aduanan ikusi duka guardik ?

Hauxe galde ustegabekoa !

– Bai, han ziren !

Pentsatu zuen ez zela Martin, gezur horri esker, deus maku-
 110 rren egiterat ausartatuko. Ongi asmatua ! Gizona gibelerat joan
 zen, murmurikatuz, eta ilunean desagertu, borda zaharreko atea-
 ren karranka bigarren aldikotz entzun zuela Pantxok.

Jakin ezazue hor **hatsean hartu** zuela mutiko gazteak ! Abiatu
 zen lasterka etxera buruz. Urrekaitea, Legasanea, Intxaia, etxea,
 115 ama ! Zer bozkarioa ! Luzaz besarkatu zuen !

– Zer duk Pantxo ? Zer gertatu zauk ? Nun hintzan orai artio ?

– Martin ikusi dut borda zaharrean !

– Zoin Martin ?

– Haurrak maite ez dituen !

120 Pantxoren ikarari oharturik, amak hitz lañoz eztitu zuen :

– Alo, xoxoa ! Ez duk Martinik ! Beste norbait zukan !

– Baietz ! Zaldiak ere bazituen !

Hori aditzean, mahai xokoan

afaiten ari zen aita xutitu zen :

125 – Zaldiak ! Zer erran dauk ?

– Galdatu daut guardak

aduanan zirenetz !

– Eta han zirena ?

– Ez, bainan nik baietz

130 erran dakot !

hatsean hartu : lasaitu.

Aita kexu: "Mentsa!" Eta amari: "Manuel zunan hain segur! Behar dinat abisatu ez dela guardarik!"

Eta platan zuena bururatu gabe atera zen kanporat! Pantxok ez zuen deus sesitu! Ama ensegatu zen ba esplikatzerat bazela hor zerbait kontrabanda ixtorio bainan ez zuen haurrak hitz hori konprenitzen! 135

Eta zer inporta zuen orai? Amattoaren altzoan zen! Ez zitzakon gehiago deus makurrik gertatzen ahal!

Pantxo IRIGARAI, *Borda Zaharra*, Maiatz.

❶ ULERMEN GALDEAK

- Emazu Pantxoren lagunaren izena.
- Zer desafio egin zuen Pantxok Dominique-rekin ?
- Zergatik Martinen beldur da Pantxo ?
- Zer galde egiten dio Martinek Pantxori ?
- Aitaren ustez, nor da Pantxori mintzatu zaion pertsona hura ?

❷ BERRIZ IRAKUR

- Istorio honen bost atalak ordenan ezarzkitzu.

**Pantxo borda zaharraren
aitzinean, buruz-buru
Martinekin.**

**Arratsaldeetako Pantxo eta lagunaren
pilota partida eta Pantxoren
desafioa partida galtzean.**

**Aitaren hasarrea
Pantxok istorioa
kondatzean.**

**Pantxoren beldurra,
gauaz, Martinen borda
zaharrera hurbiltzean.**

- Pasarte honetako erranaldiak nahas-mahas emanak dira ; pasarte guzia ordenan idatz ezazu.

- *Pantxo trantxitua, nigarra ezin atxikiz !*
- *Hunen ate betidanik hetsi hura idekitzen ari... eta itzal bat jalgitzen !*
- *Ez zuen, gaizoak, izialdura horren gairatzeko eta pixka bat goxatzeko astirik izan : berak bota oihuaren ondotik, karranka handi bat, borda zaharretik heldu !*
- *Bazakien nehork baino hobekiago nor zen aintzinean zuen presuna hura : Martin !*
- *Gizon baten itxura zaukan itzal bat !*

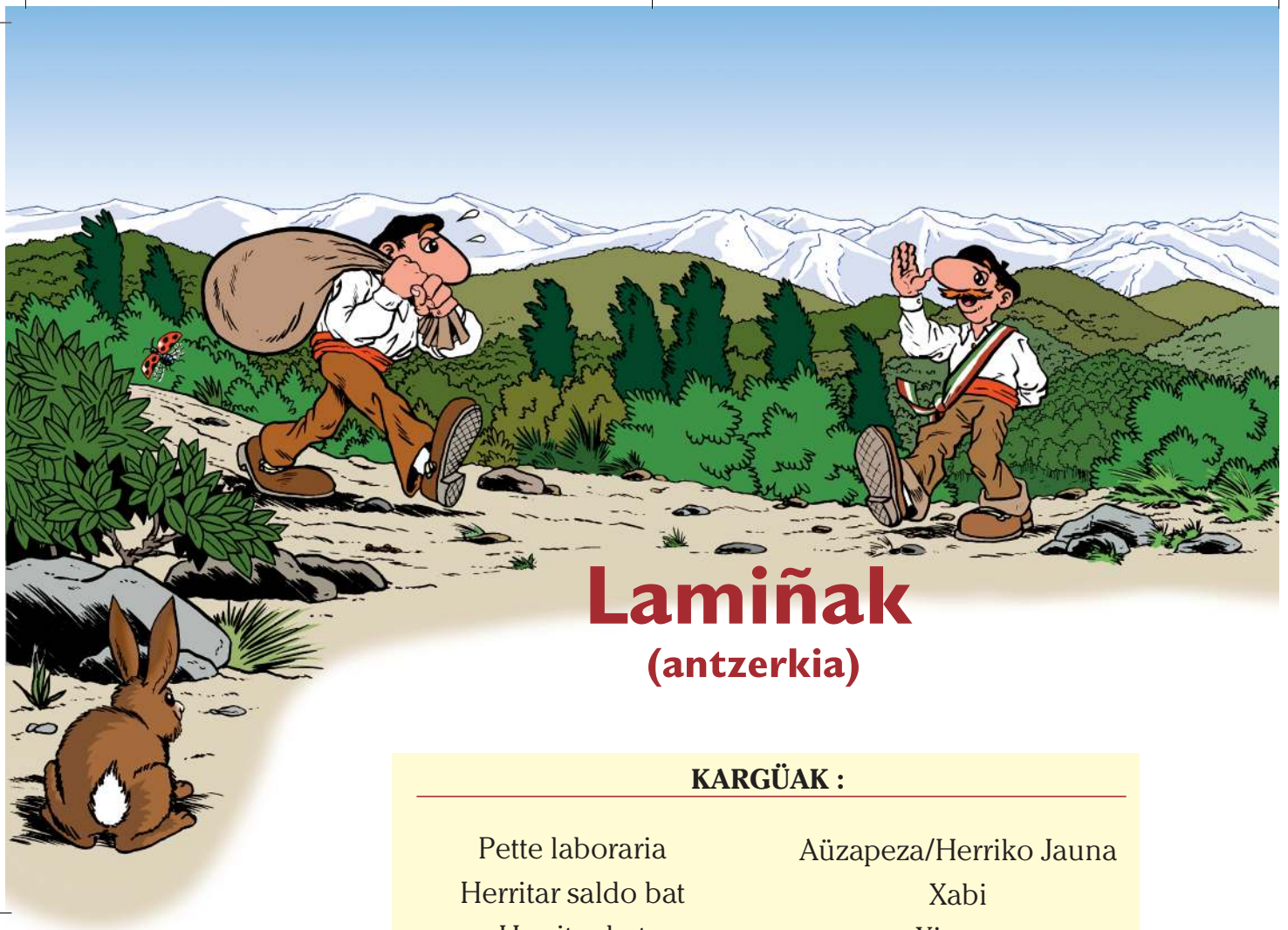
... OFIZIO BAT ?!

KOMIKI
PERTSONAIA ...
GISA HORRETAKO
OFIZIORIK BAITA ? !!

—MARKOLIER—

Lamiñak

(antzerkia)

KARGÜAK :

Pette laboraria	Aüzapeza/Herriko Jauna
Herritar saldo bat	Xabi
Herritar bat	Ximun
Apeza	Lamiña 1
Lamiña saldo bat	Lamiña 2

- I -

Laborari bat eiheralat joaiten, zakü bat bizkarrean.

*Laboraria : – Zer pezü den zakü hau ! Eta orano hamar kilometra egiteko !
Zübüa, zübüa behar günüke !*

Herriko Jauna : – Egün hon, Pette, norat ari zira ?

Laboraria : – Eta eiheralat, bena bidea lüze düzü eta ez düzü zübürük !

5

*Herriko Jauna : – Ez, ez, badakit, bai, gaixo Pette ! Bena azkarra zira, bai ! Izan ontsa !
(Herriko Jauna joaiten.)*

*Laboraria : – "Gaixo Pette, gaixo Pette", beti ber gaüza ! Zübüa behar dügü !
Zübüa, alajintxoria... eta ez "gaixo Pette !" !*

- II -

10 *(Herriko bi potiko arrantzün, argitzean.)*

Ximun : – Badüka xixaririk?

Xabi : – Bai, hartu ditiat.

Ximun : – Eman bat ordüan.

Xabi : – To, har ezak!

15 *Ximun* : – Eskerrik hanitx.

(Biak arrantzün hasten.)

Xabi : – Txo! Entzün düka zerbait?

Ximun : – Ez, deus ere!

Xabi : – Nik bai, zerbait entzüten diat.

20 *Ximun* : – Bena ez! Txori bat dük, ixil hadi!

(Harritürik, lamiña bat ikusten düe, iresten ari.)

Xabi : – Zer da hori?

Ximun : – Ez dakiat.

Xabi : – La...la...lamiña bat uste diat!

25 *Ximun* : – B...b...bai se...se...segür dük!

(Ximunek ürsain egiten eta lamiña ezkapatzen.)

Xabi : – Lamiña! Lamiña! Tziauri, tziauri! Orrazea ahatze düzü!

(Lamiña arrajiten emeki emeki.)

Xabi : – Egün hon!

30 *(Lamiña ixilik.)*

Ximun : – Lamiña bat zira?

Lamiña : – Direla ez da sinetsi behar, ez direla ez erran behar.

Ximun : – Eta zer egiten düzü?

Lamiña : – Lagünekin lan, lamiña lan, beti lan, lan eta lan, lamiña lan.

35 *Ximun* : – Zer lan?

Lamiña : – Eliza, zübü, etxe, beti lan, lan eta lan.

Ximun : – Zonbat zide?

Lamiña : – Hamabi mila, Gillen eta Gillen, eta Gillen eta Gillen... *(emeki joaiten)*

Xabi : – Orrazea, zure orrazea!

- III -

40 *Bilkūra herriko plazan, aüzapeza goran xütik.*

H. Jauna : – Herritar maiteak! Ni Herriko Jaun handia niz eta betidanik ene nahia izan da züen zerbütüa, herritar maiteak...

Laboraria : – Ez dugu zübürik!

H. Jauna : – (*arrahasen*) Herritar maiteak...

45 *Laboraria* : – Ez dugu zübürik!

Herritarrak : – (*ahapetik has*) Zübüa, zübüa, zübüa...! (*gero eta zinezago*).

H. Jauna : – Ixil, ixil zitee! Herritar maiteak!

Herritarrak : – Zübüa nahi dügü!

H. Jauna : – Egia, ez dügü zübürik, bena ni, züen Herriko Jaun handia izanik, ene nahia beti da züen zerbütü...
50

Apeza : – Bai eta ez dügü elizarik, alajinkoa...! Parka Jauna!

Herritarrak : – Zübüa, eliza, zübüa, eliza,... (*gero eta zinezago*)

(*Herriko Jauna lotsaz joaiten.*)

Ximun : – (*kaideran iganik*) Nik badakit zer egin! Lamiñak deitü behar dütügü!

55 *Herritarrak* : – Ho, lamiñak! Ho, lamiñak! (*errepika, harridüra markatüz eta taldean müsikalki moldatüz, "Ho" hatsa hartüz erranez*)

Ximun : – Bai, lamiñak!

Herritar bat : – Bena non dira?

Ximun : – Heben, Xiberoan! Ezpeizen, Altzürükün, Lakarrin, Gotainen, orotan!

60 *Herritar bat* : – Ezpeizen ere bai?

Ximun : – Eta bai! Bat ikusi dügü Xabirekin.

Herritar bat : – Ni lotsa niz! Etxerat banoa!

Beste bat : – Ni ere bai...

Beste bat : – Ni ere bai...! (*bederazka abiatzen plazatik*)

65 *Ximun* : – Bena lana gaü batez egiten düe!

Herritar bat : – Gaü batez! Ordüan zoazte horien ikustera.

(*Jenteak marmar barreatzen.*)

Herritarrak : – Gaü batez... ni lotsa nüzü...

- IV -

*Lamiñak oihanean, ülünean, ebiltan, kantüz, mintzaje konpreniezin batez mintzo;
70 gero jarten; Xabi eta Ximun kukuzkan. Lamiña batek ikusten dütü.*

Lamiña 2 : – Tziauste! Ez lotsa izan!... Zer nahi düzüe?

Xabi : – Ez dügü zübürük.

Ximun : – (ahapetik) Eliza! Eliza!

Xabi : – Eta ez dügü elizarik.

*75 Lamiña 2 : – Ordüan nahi düzüe zübü bat ühaitzaren gainen
eta eliza bat Ezpeizen.*

Xabi : – Bai! Hori bera.

Ximun : – Bai! Hori düzü.

Lamiña 2 : – Ontsa! Bihar eginik dirate biak.

80 Ximun : – Bihar?

Lamiña 2 : – Bai, bihar.

Xabi : – Bena zer nahi düzüe pakütako?

Lamiña 2 : – Ez dakit... züek zer nahi düzüe?

*85 Lamiñak : – Txitxi ta papa, papa bustia... bai...
ez... neskatila eijer bat... bai... ez...
(denak batetan elestan ari).*

*Lamiña 2 : – Aski! Herriko neskatila eijer bat nahi
dügü! Eta orai zoazte hebentik!*

*90 Ximun : – Eskerrik hanitx!
Gaü hon!*

- V -

*Zübüa eta eliza gaüaz egiten, lamiñak lasterka, "Lamiña" errepika kantatüz eta tan-
pez eküratzen, harriak esküz-eskü igaranarazten.*

*Lamiñak : – To, Gillen... Har, Gillen... Gillen! aigü honat... Esker mila, Gillen...
Zübüa eginik diagü, Gillen!*

95 *Lamiña 2 : – Ontsa, Gillen! Orai, eliza.*

Lamiñak : – (arrahas) To, Gillen... har, Gillen...

Lamiña 2 : – Zalhe! zalhe, Gillen! Oilarra laster hasiko dük!

(oilarra ezagün eta lamiñak oro ezkapatzen)

- VI -

Herritarrek etxeetarik elkitzen amiratürrik eta emeki plazan biltzen.

100 *Herritarrek : – Zübüa, eliza..., zapartagarria! Zübüa, eliza..., harrigarria!
Zübüa, eliza... eta dena harria!...*

H. Jauna : – (kaidetan iganik) Herritar maiteak...

Herritarrek : – "Lamiña, lamiña" (kanta behin)

H. Jauna : – (arahasten) Herritar maiteak...

Herritarrek : – "Lamiña, lamiña" (errepika eta bertsoak)

105 *Ürrentzeko "Lamiña lamiña" kanta eta azken "LA" ren erraitean : beltza.*

KANTOREA

Lamiña, lamiña, lamiña...

Ez elizarik Ezpeizen,
Zübürrik gabe Ündü(rei)nen.
Zer ote egin behar zen :
Ikustera joan lamiñen...

Lamiña, lamiña, lamiña...

Ber gaüan dena egin zen :
Jüntatü milaka Gillen.
Bena presan zer agitzen :
Zeinütegia okertzen...

Lamiña, lamiña, lamiña...

Mixel ETXEKOPAR

Zaku beltza (I)

Abenduko hilabete beltza bukatzera doala, herri horretako jendeak alegeratsu dira.

ikazkina : egur ikatza egiten duena.

itxaropenez : esperantzaz.

atsegin du : gustatzen zaio, maite du.

ohitura : usaia.

ausarki : ugari, nasai.

zikilimarrau : mamu lotsagarri.

ezkutuan daude : gordetik daude.

Urtero bezala, garai horretan, **ikazkina** menditik bisitaz etorriko zaiela **itxaropenez** beterik daude. Oihanean bizi den gizon hau, berriketari, kalakari trebea baita, honen ipuin, ixtorio eta berriak entzutea guziei gustatzen zaie. Mahaian ere lagun xar-
manta da : ongi jatea eta edatea, oroz gaintetik **atsegin du**. Herritarrek ikazkin hau, iduriz betidanik Olentzero deitzen dute.

Egun horretan, azkenean, agertu da. Mando handi batek karro pisu bat ikatz zaku beltzez betea tiratzen du ; orgaren aitzinean jarri-
rik, hortxe dago gidari, delako oihaneko langile famatua.

Poliki-poliki herrian sartzen dira. Berak egin ikatza saltzeko, hiri handira doa. Herri honetako jendeek aspalditik ezagutzen dute eta gizon hau errezibitzeko **ohitura** ere daukate. Bidean geldiarazirik, ongi-etorri ezin hobea eginez, jatera eta edatera **ausar-
ki**, ele frango eta irria nasaiki eskaintzen diote. Baina etxe horie-
tako haurrak ez dira agertzen Olentzeroren jitea ospatzeko.

Gorderik daude, gizon beltz itsusiaren beldur dira :

– **Zikilimarrau** dirudi eta ez dugu ikusi nahi !

Beren logeletan, lotsaz **ezkutuan daude** "mamua" joan eta urrundu arte. Alta badi-
ra auzo horretan, haur batzuk, ikazkinaren ikusteaz oso pozik lirakeenak. Baina

beren etxekoak jende xumeak dira. Gizon hau etxera gomitatze-
25 ra ez dira sekulan ausartu behar den bezain ongi errezibitzeko-
rik ez dutelakoan. Arratsalde bukaera da. Horrelako etxe txiki
batean, familiakoak, bakoitzak bere aldetik eginbeharrak eginik,
guziak bilduak dira. Sukaldean azken berrien kondatzen, **kalaka**
gorrian ari dira.

xumeak : apalak, ahal gutire-
kin bizi direnak.

30 Ama, gaueko afaritxo ximplea prestatzeko xutitu delarik, atean
norbaitek jo du. Aita irekitzera joan da. Kanpoko ilunpean, gizon
bat dago. Honek boz ozen batez galdegiten dio, gaua iragaiteko
etxean aterpea eskaintzen ahal dionetz. Eta aitak :

kalaka gorrian : eletsu, anitz
eleka.

– Bistan dena baietz ! Ongi etorri ! Aitzina zaitez !

(segida)

❶ ULERMEN GALDEAK

- Menditik heldu den ikazkina deskriba ezazu.
- Zertara etortzen da ikatzarekin Olentzero ?
- Zergatik lotsatuak dira haurrak ?
- Etxe guzietan sartzen ote da ikazkina ?

❷ HIZTEGIA

- *Arratsalde bukaera* aipatzen da testuan ; erranahi bertsua duten bi hitz eman itzazu :

Arratsalde bukaera :

egunsentia

ilunabarra

arratsalde apala

goiztiria

❸ BERRIZ IRAKUR

- Hitz hauetatik zein dira Olentzeroren aipatzeko testuan erabiliak diren erran moldeak ?

zikilimarrau – ikazkina – aizkolaria – oihanean bizi den gizona
gizon lodia – Olentzero – oihaneke langilea – gizon beltz itsusia – mandazaina – mamua

- Hona testuko pasarte bat puntuaziorik gabe. Puntuak, kakotxak eta letra nagusiak toki egokietan ezar itzazu.

*ama gaueko afaritxo ximplea prestatzeko xutitu delarik atean norbaitek jo du aita irekitzera
joan da kanpoko ilunpean gizon bat dago honek boz ozen batez galdegiten dio gaua ira-
gaiteko etxean aterpea eskaintzen ahal dionetz*

- Segida emaiizu istorio honen lehen atalari : *Aitak dio gizonari : "aitzina zaitez" eta gero...*

Zaku beltza (2)

Bidaiaia sukaldean sartu delarik, etxekoak pixka bat **ikaratu** dira. Gizon izugarri handia da : botak eta jantzi urdinak soinean, begitarte eta eskuak beltz-beltzak. Txapela izkina altxatuz guziak agurtu ditu. Orduan, haurrak, aiton-amonen altzoetara eskapa-
tuak baitziren supazter aldetik etorri-berria ikusteko, hurbildu 5
dira.

ikaratu : dardarikatu.

Amak gomiatu du :

– Gurekin afalduko zara !

Gizonak erantzun dio baietz, baina behar dena ekarri duela
eta zutiturik kanpora doa. 10

Barnera itzuli delarik, mahai gainean eman ditu : saskitxo bat
gaztainez betea, bi sagardo botila eta paper lodi baten barnean,
bixkotx eta galeta batzuk. Eta sutondora, zaku beltz bat ekarri du
erranez :

– Hau ene suko partea da : nik egin ikatza ! 15

Gau horretan etxe txikian, ederki afaldu dira. Sagarnoa eda-
nik, guziak doi bat alegera direla, su ondoan bildu dira. Kantatzen
eta ixtorio kondatzen iragan dituzte orduak... Haurrak loriatuak,
ahoa xabal-xabalik, xoraturik entzuten egon dira : hainbat kantu
eta zenbait ipuin polit eta miresgarri... Gero ametsen bidean, han- 20
hara urrun joateko...

Biharamun goizean, burasoek gomitatua etxe aitzinera lagundurik, "bide on" **opatu** diote. Berantago, haurrak jaiki direlarik, zinez **dolu dute** : gizon hori joan gabe, ikusi eta eskertu nahi
 25 zuten, agurtu ere bai... baina... Hiruak, erdi negarrez direla, gazteena, supazter ondoko zaku beltzari ohartu da :

– Ikazkinak ez du ikatza hustu eta bere zakua eraman !

Aitak orduan ireki du : sukalde erdian etzan eta poliki gibeletik altxatu...

30 Haurrak ixil-ixilik beha daude. Eta hain beltza den zakuaren aho ilunetik ikatz puskak erortzen ikusi beharrean, horra non lehen gauza bat atera dela : paketa bat. Gero beste batzuk, handiagoak eta ttipiangoak pirripitaka **zorrotik** agertu dira.

Azkenean paper margotuez estalitako laukitxoak, sukalde
 35 erdian metatuak dira. Begiek ezin sinetsiz ; ahoak zabal-zabala, **mututuak**, deus ezin erranez ; guziak besoak zintzilik daude...

– Ikazkina Olentzero da eta gauza horiek guretzat ekarri ditu ! Opariak guretzat ! Iaupa !

40 Neska ttikienak denak **inarrosi** ditu. Eta etxekoak, urrats berean, eskaintzen aldera hurbildu dira...

opatu : desiratu.

dolu dute : urriki dute, damu izan zaie.

zorrotik : sabeletik, barnetik.

mututuak : mintzorik gabe daude.

inarrosi : harrotu.

Koldo AMEZTOI

① ULERMEN GALDEAK

- Olentzeroren deskribapena egizu.
- Zer jan dute Olentzerorekin egin afarian?
- Jaiki orduko, haurrek Olentzero eskertu nahi zuten. Zergatik?

② HIZTEGIA

- Hitzak osa itzazu **Z**, **T** edo **K** beren lekuan ezarriz.

es_algia

_ope_a

ezpa_a

ma_ela

ema_umea

eli_a

erre_a

e_xola

_irlin_a

③ BERRIZ IRAKUR

- Erranahi zuzena aurki ezazu.

Begiek ezin sinetsiz...

☐ Begiek ez dute ikusten.

☐ Begietan min dut.

☐ Harrigarria da.

- Hona hiru erranaldi; testuko ordena berean ezar itzazu.

- *Biharamun goizean, burasoek gomitatua etxe aitzinera lagundurik, "bide on" opatu diote.*
- *Orduan, haurrak, aiton-amonen altzoetara eskapatuak baitziren supazter aldetik etorri berria ikusteko, hurbildu dira.*
- *Eta hain beltza den zakuaren aho ilunetik ikatz puskak erortzen ikusi beharrean, horra non lehen gauza bat atera dela : paketa bat.*

- Lerro bakoitzean, hitz bat bi aldiz idatzia da. Ea laster atzematen eta inguratzen duzun!

otso	oilo	atzo	zilo	uso	atzo	atso
bederatzi	hemeretzi	berezi	merezi	hemezortzi	gerezi	hemeretzi
hertzea	bertzea	hertsia	bertsia	herdea	heldea	herdea
ikatz	arnasa	arkatza	ametza	arnesa	aketza	ikatz
izena	aitzina	itzaina	itzala	izana	itzaina	ezina

Herri kirolak

Soka tira © Etxandi/Ibaifoto

Pala trinketean
© Marie Claude Delbos

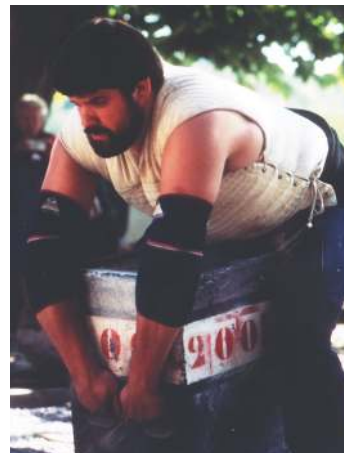
© Marie Claude Delbos

Herri kirolak

Euskal tradizio eta ohituretatik sortu dira herri kirolak. Beren artean zeinge-hiagoka ariz, egun guzietako lanak joko bilakarazi dituzte baserritarrek. Maiz apus-tua zuten abiapuntua. Desafioa herriko eta auzo herrietako gazteen artean sortzen zen, belar mozten, zuhaitz ebakitzen, harri altxatzen edo beste.

Teknika zorroztu eta jokalariai trebatu arau, herri jokoak kirol bihurtu dira eta jokalariai kirolari.

Harri albatzailea
© Etxandi/Ibaifoto

PILOTA

Pilota eta baloi jokoak ez dituzte euskaldunek asmatu. Pilota izena euskalduna bada ere, anitz erre-sumatako behialako joko da.

Munduan gaindi desagertzen ari zen joko hau euskaldunek begiratu eta indartu dute. Egun egiazko kirol gisa onartua da hoge nazio baino gehiagotan.

Plaza laxoan, trinketean eta ezker paretan ar daiteke pilotan, dela esku-huskan, joko garbian edo erre-botean.

I- Esku huska

Pilota esku zabalez jotzen da. Jokoetarik zaharrena da. Lehen, kanpoan, plaza laxoan aritzen zen pilotan: zola lur arrasa zen eta pilotak motelagoak. Pilotari hoberenak gizon sendo eta gaitzak ziren.

Oraingo kantxak (pilota lekuen zolak) zimentaz edo bideetako mundrun beltzez dira, beraz arras gogorrak.

Ilez eta larruz egin pilotak aise hobeak dira eta biziagoak ere. Ondorioz, pilotariak anitzez laster gehiago egiten du, bereziki trinketeko jokoetan, hango xoko mokoetan, pilota noranahi joaten baita, jokia aberastuz...

Esku huska trinketean
© M-C Delbos

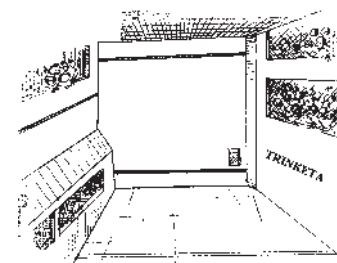

Esku huska
© Ph. Séguenard

II- Pasaka

Pilotariak parez-pare dira. *Jeu de courte paume* joko zaharretik zuzenean heldu zaigu. Jokalekua trinketean egiten da eta sare batek bi partetan ezartzen du kantxa. Pilotariak eskularria erabiltzen dute eta pilota sare gainetik zuzenean ala hormetaz baliatuz kontrakoaren eskualdean sartu behar dute. Tenisaren antzeko jokia da eta laxoan edo errebotean bezala, tantoak kintzeka konstatzen dira.

Trinketa
© FFPB & GIE

HISTORIA APUR BAT

Erresuma guzian longue paume pilota jokoan aritzen zen ; hirietan edo jauregietan aldiz cour-te paume jokoan aritzeko gela bereziak apailatzen ziren. Orduan joko zuzena zen nagusi : bekoz-beko edo buruz-buru jokatzen zen.

Parisen, Iraultza garaian, 180 tripot deitu pilota leku baziren ; parioak debekatuz geroztik, beste zerbaiteko erabiliak izan dira.

Euskal Herrian longue paume jokoan aritzen zen gehienik. Oraino ikus daitezke mendixka batzuetan soropila eremu belartsuak, bai eta herri barnean eremu zabalak, gaur egun pilota plazen zelaiaak direnak...

Pierre SABALO, *Zer da pilota.*

Joko garbia
© Marie Claude Delbos

III - Joko garbia edo atxiki ttipia

Jokalariak biga dira bi taldeetan. Erabiltzen duten xistera zume edo mihi-menezko zareñoa da, erhien sartzeko esku-larruarekin. Partidak plaza laxoan egiten dira murru paretaren kontra ariz. Pilota, xistera puntak harrapatu bezain laster igorri behar da. Zoritxarrez, joko hau ez da onartua munduko txapelketan eta honek ez dio ondorio onik ekartzen.

Joko motak

JOKO MOTA ZENBAIT	DESKRIBAPENA	TANTO KOPURUA	EZAUGARRI TEKNIKOAK
Esku huska	Oinarrizko jokoa. Tresnarik gabe jokatzeko da. Trinketea, ezker paretan eta plaza laxoan.	Plaza laxoan : 30 Trinketea : 40 Ezker paretan : 22	Larruzko pilota. Pisua : 96/97 g 103-105 g ezker paretan 1 edo 2 pilotari taldeka
Paleta Larruzko pilota	Pilota bizia eta gogorra da ; jokoa atsegina eta ikusgarria. Arauetarik bat : sarean zuzenean sartzen den pilota beti " falta" da trinketea. Ezker paretan ere jokatzeko da.	Trinketea : 40 Ezker paretan : 35	Larruzko pilota Pisua : 52 g Pala : 500/600 g 2 pilotari taldeka
Paleta Gomazko pilota	Joko motetarik hedatuena. Emazte txapelketak ere badira. Trinketea, ezker paretan eta plaza laxoan.	40	Pilota : gomazkoa Pisua : 52/54 g Pala : 400/500 g 2 pilotari taldeka
Paleta Gomazko pilota hutsa	Joko hau "balin" izeneko pilota huts batekin jokatzeko da. Hego Ameriketako hedatua da. Arauetarik bat : sarean zuzenean sartzen den pilota beti " falta" da trinketea. Ezker paretan eta plaza laxoan ere jokatzeko da.	30	Pilota : gomazkoa. Pisua : 40 g Pala : 400/500 g 1 edo 2 pilotari taldeka
Xarea	Sare berezi batekin jokatzeko da trinketea. Joko- garbiaren antzekoa da. Pilotak abiadura handia hartzen du. Trinketea.	40	Larruzko pilota Pisua : 78/80 g Sokaz egin erraketa. 2 pilotari taldeka
Pasaka	Joko hau biziki zaharra da eta jatorria "courte paume" jokoan dauka. Trinketea jokatzeko da 1.20 m-ko sare bat ezarri ondoren. Bazterretako hormak erabil daitezke. Trinketea.	13 joko	Larruzko pilota Pisua : 235/245 g Eskularrua. 2 pilotari taldeka
Joko garbia	Komuniki iparraldean praktikatzeko den joko honentzat, den gutienetik 50 m luze plaza laxoa behar da. Pilota xisteran atzeman orduko igorri behar da erreboteari kontra. Ezker paretan ere jokatzeko da.	Plaza laxoan : 45 Ezker paretan : 40	Larruzko pilota Pisua : 120/122 g Zumezko xistera, 8 cm barna. 2 pilotari taldeka
Xistera handia	Joko hau iparraldean baizik ez da praktikatzeko. Pilota atzeman, atxiki eta igortzea erreboteari kontra galdatzen du.	45	Larruzko pilota Pisua : 128 g Zumezko xistera handia, 15 cm barna. 3 pilotari taldeka
Zesta punta	Xistera handiarekin jokatzeko da 52 m luze ezker paretan.	35	Larruzko pilota Pisua : 125/130 g Zumezko xistera handia 2 pilotari taldeka
Errebotea	Errebotea pilota joko zaharrenetarik da. Arauak biziki ulergaitzak ditu. Joko zuzena da eta marra batek bi eremu bereizten ditu. Pilota 100 m-raingo igor daitezke. Tantoak jokatu (15 / 30 /40) kontatzen dira. 100 m luze plaza laxoan.	13 joko	Xistera : joko garbikoa Eskularrua. 5 pilotari taldeka

© Jon Hernaez/Argazki Press

SOKATIRA

Herri kirol ezagunena dugu sokatira. Bi taldek soka tiratzen dute zeingehiagoka, bakoitzak bere aldera. Sokatira Irlandan, Eskozian eta beste herri batzuetan ere praktikatzen da.

Zortzi jokalariko bi talde dira; partida bi mantxatan egiten da, bakoitzean taldeak lekuz aldatzen direla. Gaur egun, teknikak garrantzia badu eta pisua ez da aski irabazteko. Nazioarteko sokatira federazioak anitz erresuma biltzen du munduan zehar eta Euskal Herria ere barne da.

HISTORIA APUR BAT

Grezia zaharrean, Olinpiadeetako jokoa zen sokatira.

Txinarr inperioan, XII. mendean, sokatira egiten zen ere baina molde ezberdinean.

Europar, eskandinabiarrak dira sokatiratzailer zaharrenak, klanoek indar jokoetan elkar desafiitzen zutelarik.

Goierriko sokatira taldea
© Koldo Alduntzin

EZAUGARRI TEKNIKOAK

1964an, nazioarteko lehiaketak finkatu zituen:

- *Jokaguneak edo probalekuak : tapiza edo belarrean.*
- *Emazte eta gizon sailak, bai eta pisuaren arabera osatu zituen, talde bakoitzean zortzi jokalarik badiarelarik :*

480 kg super luma, 520 kg luma, 560 kg arina, 600 arte erdia, 640 kg erdikoa, 680 kg arte pisua, 720 kg pisua eta super pisuak 720 kg-tik aitzina.

- *Sokaren hartzeko moldea eta lan garrantzisuena duen ainguraren funtzioa (sokaren azken muturrean dena).*

- *Trebatzailearen eta artatzailearen betekizunak ere finkatuak ditu, erretxinaren erabilera sokaren hartzeko eskuetan, gutieneko jantziak pisatzean, oinetakoak (itzeak eta kranpoiak debekatuak dira).*

- *Sokaren loditasuna 100 eta 125 mm arteko diametroarekin, kolore markak sokaren gainean, eta tontor edo beste lokiarik gabe izan behar du eta sokak den gutienetik 33.5 metro eta jokalekuak 36 metro.*

HARRI ALTXATZAILEAK

Pisu handiko harri kubikoa edo biribila bizkarrera altxatzen du harri altxatzaileak. Parte hartzaile guti da kirola dorpea eta bortitza baita. Euskal Herriko txapelketan parte hartzen dute harri altxatzaileek bai eta ere herri besta eta erakustaldietan.

Anitz denboraz euskaldunek 225 kiloz petiko harri lauki luzeak erabiltzen zituzten baina gaur egun, entrenamendu azkarragoei esker, atleten morfologiari gehiago egokituak direlaketz, bai eta dietetikari esker, marka guziak hautsi dira. 1970. hamarkadan iraultza hori egin zen eta hamar urteren buruan 300 kilo altxatu zituen Iñaki Perurenak.

Harri altxatzailea
© Martintxo, Nabarra

Harri altxatzailea
© Etxandi/Ibaifoto

EZAUGARRI TEKNIKOAK

Joko eta kirolen federazioak lau harri mota bereizi ditu :

- 100 eta 125 kiloren arteko harri biribila. Arinago baldin bada ere, ez da aise manipulatzeko. Ikusgarrietan erabiltzen da gehienik.
- 125 eta 200 kg arteko harri kubikoa. Egun guti erabilia.
- 100 eta 125 kg arteko harri zilindrikoa. Arabera, aiseago altxatzen da, duen formarengatik.

AIZKOLARIAK

Aizkolaria © Etxandi/Ibaifoto

Lehengo oihanetako lanetatik heldu zaigu herri joko hau. Helburua : pago enborren ebakitzea ahal bezain laster. Aizkol jokoa da komunzki baina aizkoraz bestalde, arpana edo sega luzea ere erabil dezakete.

Aizkolari desafio handia iragan zen Donostiako zezen plazan 1959ko apirilaren 26an. Bi txapeldun handiren artean jokatu zen partida : alde batetik Ramon Latasa eta bestetik José Narvaiza, "Luxia". Bakoitzak hamasei enbor bazituen mozteko. Latasak irabazi zuen 3 830 aizkora ukaldi emanik. Gaur egun aizkora australiarrak eta kanadarrak erabiltzen dira lehiaketetan.

ABERE PROBAK

Idi proba © Zintzo Garmendia

Bereziki Bizkaia eta Gipuzkoa aldean egiten dira eta arrakasta franko biltzen dute. Gehienez idi probak dira baina asto edo berdin zaldi probak izan daitezke. Idi pare batek harri handi bat gibeletik loturik (normalean bi tona pasaturik) herrestan eraman behar du arauak finkatu distantzian.

Probalekua sei metro zabal eta berrogei metro luze da. Idiek ahal bezainbat joan-jin egin behar dute hogeita hamar minutuz. Gisa horretako berrogei joan-jin baino gehiagoren egitera heltzen dira idiak.

PALANKA

Lehengo denboretan kirol ezaguna zen palanka eta pilota bezain hedatua XVIII. eta XIX. mendeetan. Harrobietan lanean ari ziren langileen jokoa zen hasieran. Burdin barra edo palanka erabiltzen zuten harriaren hausteko.

Helburua : palanka ahal bezain urrun igortzea besagainka. Ez zen beti izari berekoa palanka : metro bat edo berdin metro bat eta erdi luze. Pisu zen, haatik : lau eta zazpi kilo artean.

Gipuzkoako, Bizkaiko eta Nafarroako anitz herritan lehiaketak antolatzen zituzten. Bizkitartean, espainiar federakuntzak desagerrarazi zuen bere lehiaketetatik 1963an. Orain kasik galdua da ezen jabalina edo azkona bezalako kirol atletikoak sortu dira eta gaina hartu diote palankari.

Azken apustuak edo desafioak 1940. urteetan iragan ziren Oiartzungo, Lesakako eta Leizako plaza nagusietan. Halere, Zuberoan probak egiten dira noiztenka.

Palanka © Zintzo Garmendia

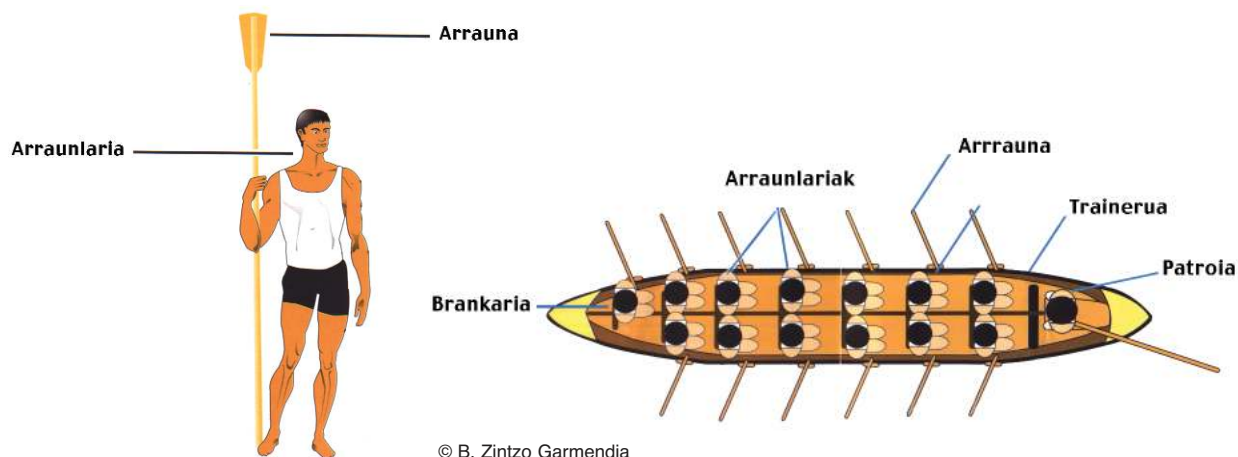
ESTROPADAK

Traineruak © Etxandi/Ibaifoto

Itsas gaineko jokoa da. Erabiltzen diren txalupak 12 m luze eta 200 kg-ko traineruak dira. Barnean diren 13 arraunlariak aitzindari batek gidatzen ditu, erritmoa eta aginduak emanez. Gehienetan bi joan-jinez egina da lasterraldia ; bost kilometroz goitiko ibilbidea izaten da hiri bateko itsasartean.

Hego Euskal herriko itsas bazterreko hiri guzietan traineru ekipa bat bederen bada. Ikusliarrak milaka biltzen dira proba bat badelarik. Donostian, irailaren azken egunetan iragaiten den Kontxako txapelketa ikusgarri nagusia da. Asturia eta Galizia aldean ere kirol hau praktikatzen da eta lehiaketako talde onak osatzen.

© B. Zintzo Garmendia

BALEA EHIZTATZEN...

Erdi Aroan, bale ehiztari trebeak ziren euskaldunak. Arraunlariak eta arpoilariak txalupa erabiltzen zuten baleari hurbiltzeko. Geroago, porturaino heltzeko ere txalupa baliatzen zuten arrantzaleek, zein lasterrago ibiliz.

1910etik goiti, txalupa txapelketen antolatzen hasi ziren Hego Euskal Herriko hirietan; gisa horretan sortu ziren estropadak.

Kantua : Estropadak

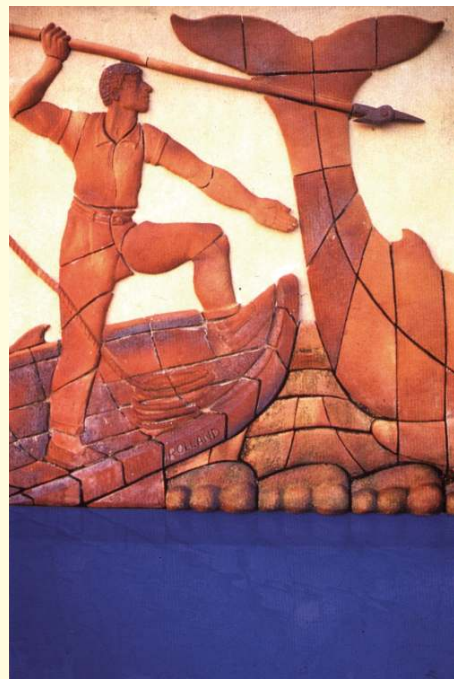
1942an Axentxiok eman bertsoak Orioko taldearen garaipena ospatzean:

*Bertsuak ipintzera
Orain naiz abiyan,
Milla bederatzieun
Berrogei ta biyan,
Egiya esateko.
Agorraren seiyan,
Estropadak jokatu
Dira Donostiyan,
Ederragorrik ez da
Izan aspaldiyan.*

*Galdu dutenentzako
Izan da ekaitza,
San Juandar oriyek
Zuten esperantza,
argatik ibili da
dirubaren * dantza,
gutxi dira ta beti
azkar juten gaitza,
Oriyotarren kontra
alperrik dabilta.*

**diruaren*

Harpolaria.
Biarritz-Santa Eukenia plazako zeramika

© Etxandi/Ibaifoto

Lehen luma

Kami indio txikia egiazko ehiztari bilakatuko da. Herriko **aztiak**, gau osoan ilargiarekin mintzatu ondoan, haxe erran du:

– Kamik ikusiko duen lehen animalia ehizatu beharko du.

Biharamunean, Kami goizean-goiz jaikitzen da, oraino ilun delarik. Etxekoak agurtzen ditu. Bere arkua, geziak eta ehiza-labana harturik, familiaren "tipi"-tik ateratzen da. Heldu-izena emanen dion lehen luma irabazteko ordua etorri zaio.

Indio txikiak soroak zeharkatzen ditu, koioteen oihuak entzuten, bai eta xakurrak elkarri deika ere. Eguna argitzean, xoriak kantuz ari dira, banaka-banaka. Aintzira urdinaren ertzean, **orein** bat dago. Kamik bere baitan: "horra nik ehizatu behar dudana!".

Gezia ateratzen du geziontzitik eta arkuan ezartzen. Orduan, **oreinak**, adar **erraldoie**z apaindutako burua altxatzen du. Indio txikiari begiratzen dio, hartaz eta haren gezi ñimiñoiez trufatzen ari balitz bezala. Gero, aintziran sartu eta igerika hasten da.

Kamik bere lehen luma irabazi nahi du. Horretarako, jauzi egiten du aintzirara eta luzaz igeri egiten.

Ez du ordea oreina harrapatu. Indio txikia nekatua eta hoztua da. Ezin du segitu. Oreina Kamirengana hurbiltzen da eta lepo gainera altxatzen du. Oreinak luzaz egiten du igeri, aintzira erdiko uharteraino.

Han, **kanaberaz** egindako sehaskan uzten du indio txikia. Kami, etzaleku idor-idor horretan lokartzen da. Iratzartzean, gose da. Inguruan begiratzen du, ea orein erraldoi eta maitagarri hartaz kanpo, ehiza txikiagorik baden ala ez. Oreinak aldiz, halako bihi urreztatu batzuk jaten ditu gosaltzeko. Kamik ez du behin ere hain lodirik ikusi. Ez daki zer den. Lurrera erori diren bihi lodi

aztia : etorkizuna edo gauza gordeen asmatzeko ahalmena duen pertsona. Sorgina.

ertzean : bazterrean, hegian.

orein : ugaztun handia, basahuntza baino handiagoa. Oihanean bizi da, taldean. Arrak adar handiak ditu.

erraldoi : izugarri handi.

kanabera : landare lastoduna, franko luzea. Leku hezeetan heldu da. Kanaberekin arraintzako hagak egin daitezke.

haietako bat dastatzen du. Bai goxoa! Irin horiz betea da. Kamik bere lagunak bezala egiten du: bihiak bildu eta jan.

30 Gosaria bukatu eta, Kamik eta oreinak aintzira urdin zabala zeharkatzen dute. Indio txikiak bere lagun berria agurtzen du eta oreinik ez duela sekulan hilen adierazteko, gezi bat hausten.

Herrira heltzen denean, denak pozten dira. Aspaldian joana zen eta aitamak urduri ziren. Zaharrak errondan jarriarik daude, 35 totemaren inguruan. Kami haien artera sartzen da. Leinuaren aitzindariak hauxe dio:

– Kami, ehizatu duzu ikusi duzun lehen animalia?

– Bai, Aitzindari Handi.

– Eta hil duzu?

40 – Ez, salbatu nau.

Aitzindari Handik beltzuri egiten du:

– Ez baduzu deus ekarri, ez dezakezu lumarik eskura.

– Bihi lodi hauek ekarri dizkizuet, dio Kamik, geziontzia hustuz.

45 Eta bere abentura kondatzen die. Bihi handiek, Kamiren hizkuntzan ARTOA dute izena. Bihituak dituztelarik, gordinik eta egosirik ere dastatzen dituzte.

Indio guziek zinez goxoa dela diote.

– Artoa ereinen dugu! dio Aitzindari Handik. Neguan ez dugu

50 goserik jasanen horrela!

Gau hartan, indio herrian festa handia egiten dute. Aitzindari-Handik bere burugaineko apainduratik arrano luma bat ateratzen

dastatzen : jastatzen.

urduri : kezkatuak, arranguratuak.

leinoa : familia handia. Tribua.

beltzuri : kopeta beltzean. Haserre.

du eta Kamiren ile-lokarrian sartzen. Aztiak, arto hosto bat hartuz, gauza bera egiten du. Gero, hauxe erraten dio:

– Orain egiazko ehiztaria zara eta zure izena "Kami-Orein-Igelari" da. 55

Kami-Orein-Igelari oso pozik dago, egun berean bi luma eta zinez gustatzen zaion izena irabazi baititu.

Romain DRAC, *Xirixta* 17.
Milan Presseko Tobogganetik itzulua.

1 ULERMEN GALDEAK

- Heldu-izenaren erdiesteko zer egin behar du Kamik?
- Nola dakizu, Kamik ez duela oreina lotsatzen?
- Zergatik Kamik ez du gehiago oreinik hilen?
- Zer egin du Kamik lehen lumaren irabazteko?

2 HIZTEGIA

► Ordena alfabetikoan eman itzazu bi hitz andana hauek.

luma	orein	sehaska	erraldoi
	aspaldi		koiote
gosari	indio	lur	urduri
herri	etzaleku	ehiztari	altxatu
	kanabera	trufatu	

► Sinonimoak elkarlot itzazu.

gosari	■	■	arku
aintzira	■	■	ertz
arranbel	■	■	askari
bazter	■	■	laku

③ JOSKERA

► Erranaldi hauetako subjektua singularretik pluralera edo alderantziz alda ezazu. Aditzari arabera aldaketa egin iezaiozu.

- Zaharrak errondan jarririk daude.
- Aitamak urduri ziren.
- Aztiak, arto hosto bat hartuz gauza bera egiten du.
- Indio txikiak soroak zeharkatzen ditu.

④ BERRIZ IRAKUR

► Zein dira erranaldi zuzenak ?

- Heldu-izentzat "Kami-Oren-Igelari" eman diote indio ttipiari.
- Indio ttipiak aintziraren ondoan basurde bat ikusi du.
- Kamik, bere lehen lumen irabazteko, ehizara joan behar du.
- Kami indio ttipiaren aita da.
- Oreinak bizia salbatu dio indio ttipiari.

► Bi erranaldi hauetan bat testuan dago, bestea aldiz ez.

- Gosaria bukatu eta, Kamik eta oreinak aintzira urdin zabala zeharkatzen dute.
- Gosaria bukatu eta, Kamik eta lagunak aintzira urdin zabala zeharkatzen dute.

► Lau erranaldi hauetatik hiruk erranahi bertsua dute. Zein ote da erranahi desberdinekoa ?

- Gosaria bukatu eta, Kamik eta oreinak aintzira urdin zabala zeharkatzen dute.
- Gosaria bukatu gabe, Kamik eta oreinak aintzira urdin zabala zeharkatzen dute.
- Gosaria bukatu bezain laster, Kamik eta oreinak aintzira urdin zabala zeharkatzen dute.
- Gosaria bukatua dutelarik, Kamik eta oreinak aintzira urdin zabala zeharkatzen dute.

Arto biltzea eta xuritzea

Arto biltzen ibili auzokoak, afal ondoan heldu ziren eta gero, denak, sabaira gindoazen. Han, lerro-lerro jartzen ginen eta artoak eskuz xuritzen genituen, bizpahiru oren ari izanez gelditu gabe.

Bainan oren horiek ez genituen segur luze kausitzen. Beti batak edo besteak bazuen zerbait erraiteko, kantu zenbait ere noiz behinka eta bereziki Etienne Berho-k kondatzen zituen ixto-
rioek arrakasta gaitza biltzen zuten, maiz pittili solas zuelako, nahiz denek ofentsatuarena egin!...

Urte hartan, bestalde, neure aldetik balentriaño bat egin nuen, eskolako lagun baten erranei segiturik.

Kuia bat hartu nuen, gainean eskuaren pasatzeko ziloño bat irekirik, barnea hustu nion eta saihets batetan, bi begi, sudurra eta ahoa iduri zuten beste zilo batzu eginik, sabai zoko ilunenean gorde. Arto xuritzailak etorri zirenean, kuiaren barnean argiño bat ezarri nuen eta berehala, gaizo kuiak, sorgin buru edo dea-
bru higuin baten itxura beldurgarria hartu zuen.

Ba nekien zer ari nintzen...

Gau hartan, lehenik pixiletu zena, hamazazpi urte zituen nes-
kato bat izan zen, Emilienne Iruibordakoa, eta hain xuxen eni gal-
20 datu zidan nora joan behar ote zukeen. Nik, (neurea gogoan)
erran nion : "Xaxi horrat... Hor trankil izanen xira". Eta Emilienne,
bere gusturik hoberenean, zoko ilunari buruz abiatu zen.

Bulta baten buruan, hark
botatu zuen garrasia!

25 Animaleko, izigarriko ga-
rrasi lazgarria... eta lasterka-
punpeka etorri zen gure-
gana izialduraren izialdu-
raz. Nik, ez nekien neure
30 irria nola gorde eta inor
ohartu gabe argiaren itzal-
tzen izan nintzen.

Emilienne-k ezin isildua
zuen : norbait bazegoela
35 eta norbait bazegoela!
Mamu zerbait ikusi zuela!

Gizon bat edo bi ikusten
izan ziren. Debaldetan.

Emilienne, alta, tematua zen ; emazte eta neskatoak gero eta bel-
40 durtiagotuak zirelarik. Beharrik, gizonek apur bat bederen gau-
zak eztiarazi zituzten eta arto guztiak xuritu genituen, dena irri
eta... trufa.

Trufa ala ez trufa, halere oroitzen naiz, gau hartan segurik,
Emilienne-z aparte, emazte bakar bat ez zela pixiletu...

45 Bainan zenbait egun barne denek jakin zuten kuiaren ixto-
rioa... eta ondoko urtean berriz hasi zen arto biltze-xuritzearen...
mixterioa.

Daniel LANDART, *Aihen ahula*, Elkar.

❶ ULERMEN GALDEAK

- Nork kondatzen du arto xuritzea ?
- Nola xuritzen zen artoa ?
- Zenbat denbora irauten zuen ?
- Zergatik maite zuten auzokoek elgarretaratze hori ?
- Zer balentria egin zuen idazleak ?
- Testuari jarraikiz, errazu erranaldiak zuzen direnez :
 - ☐ Langileei orenak luzeak iduritzen zitzaizkien.
 - ☐ Lagun batek idazleari gaiztakeria nola egin erakutsi zion.
 - ☐ Emiliennnek zerbait beldurgarri ikusi du.
- Atzeman ezazu testuan emazte guztiak beldur direla adierazten duen erranaldi bat.

❷ HIZTEGIA

- Erranahi bereko hitzak elkarlot.

debaldetan	▪	▪ nazka
tematua	▪	▪ alferrik
higuin	▪	▪ pixka bat
apur bat	▪	▪ kasko gogorra

- Atzizki ttipitzaileak : -ño, -tto, -txo, -xka :

Testuan azaltzen da : “Balentriaño bat egin nuen...” Molde horretako hitzak asma itzazu.

argi		lore	
andere		haur	
esku		liburu	
iturri		etxe	

- Testuan azaltzen da : “Garrasi lazgarria...” -garri atzizkia duten bi hitz atzeman itzazu.

.....

- Erranaldiak buka itzazu adibideari jarraikiz.

Gizon bat edo bi ikusten izan ziren. Debaldetan. Emilienne, alta, tematua zen...

Berriz ere gose naiz, alta

Ez zaitut atzeman, alta

Ez gara mainatu ahal izan, alta

③ JOSKERA/ADITZA

- Perpausak osa adibide honi jarraikiz : Erran du mamu zerbait ikusi duela.

Guk erran dugu

Zuk pentsatzen duzu

Zuek erran zenuten

- Aditzak idatz itzazu adibideari jarraikiz.

Banekien zer ari nintzen.

Zuk zer ari

Guk zer ari

Haiek zer ari

④ BERRIZ IRAKUR

- Testu honi beste izenburu bat emaiozu.
- Zein dira testu honetan agertzen diren hiru parteak (hastapena, garapena, amaiera) ?
- Zer pentsatzen duzu idazlearen jokamoldeaz ?
- Bizi izan duzuia beldur haundirik Emilienneren gisa ? Konda ezazu.
- Baduzuia zuk ere joko txarrik eginik ? Konda ezazu.

Aire garbia

Igandean, Bongrain jaunaren landetxe berrira joatera gonbidatu gintuzten. Aitatzok lana egiten duen bulegoan kontulari gisa ari ohi da Bongrain jauna eta banekien nire adineko mutiko gisako bat bazuela, Corentin izenekoa.

5 [...]

Bongrain jauna bere lorategiko ateraino etorri zitzaigun ongietorria egitera.

– Zer dugu ? erran zuen Bongrain jaunak. – Hiritarrak zarete bai zuek ! Goizik
10 jaikitzeke ez gai ! E ?

Orduan aitatzok galdurik ibili ginea erantzun zion ; Bongrain jauna harriturik zegoela iduri zuen.

– Baina nola ibili zara, ba ? Zuzen-
15 zuzen etorri besterik ez zenuen !

Eta barnera eraman gintuen.

Aparta da Bongrain jaunaren etxea ! Ez da handiegia baina bai egiazki ederra.

– Zaude, erran zuen Bongrain jaunak, emaztea deitu behar dut.
20 Claire ! Claire ! heldu dira gure lagunak.

Eta han azaldu zen eztulka Bongrain andrea ; begiak gorriturik zituen eta **zetaka beltzez** beteriko mantal bat zeraman soinean.

– Ez dizuet eskua emanen, erran zigun, ikatzez belzturik nago. Gaur goizetik ari naiz sukalde hau ezin abiaraziz. [...]
25 Barkaidazue baina bazkaria prestatzera joan beharko dut. Apairu **kaxkar samarra** izango ote dugun beldur naiz.

– Eta Corentin ? galdegin zuen aitatzok. Ez ahal da hemen ?

– Bai, noski, erantzun zuen Bongrain jaunak, baina **txatxu alen hori** zigortua daukat bere gelan. Ba ahal dakizu zer egin duen
30 gaur goizean, jaiki orduko ? Ez zenuke... ezta hirugarrenean ere ez zenuke asmatuko... Arbola baten gainera igan ez da ba ? Ikusten ahal duzu ? Arbola bakoitza diru anitz kostatu zait eta ez dut utziko

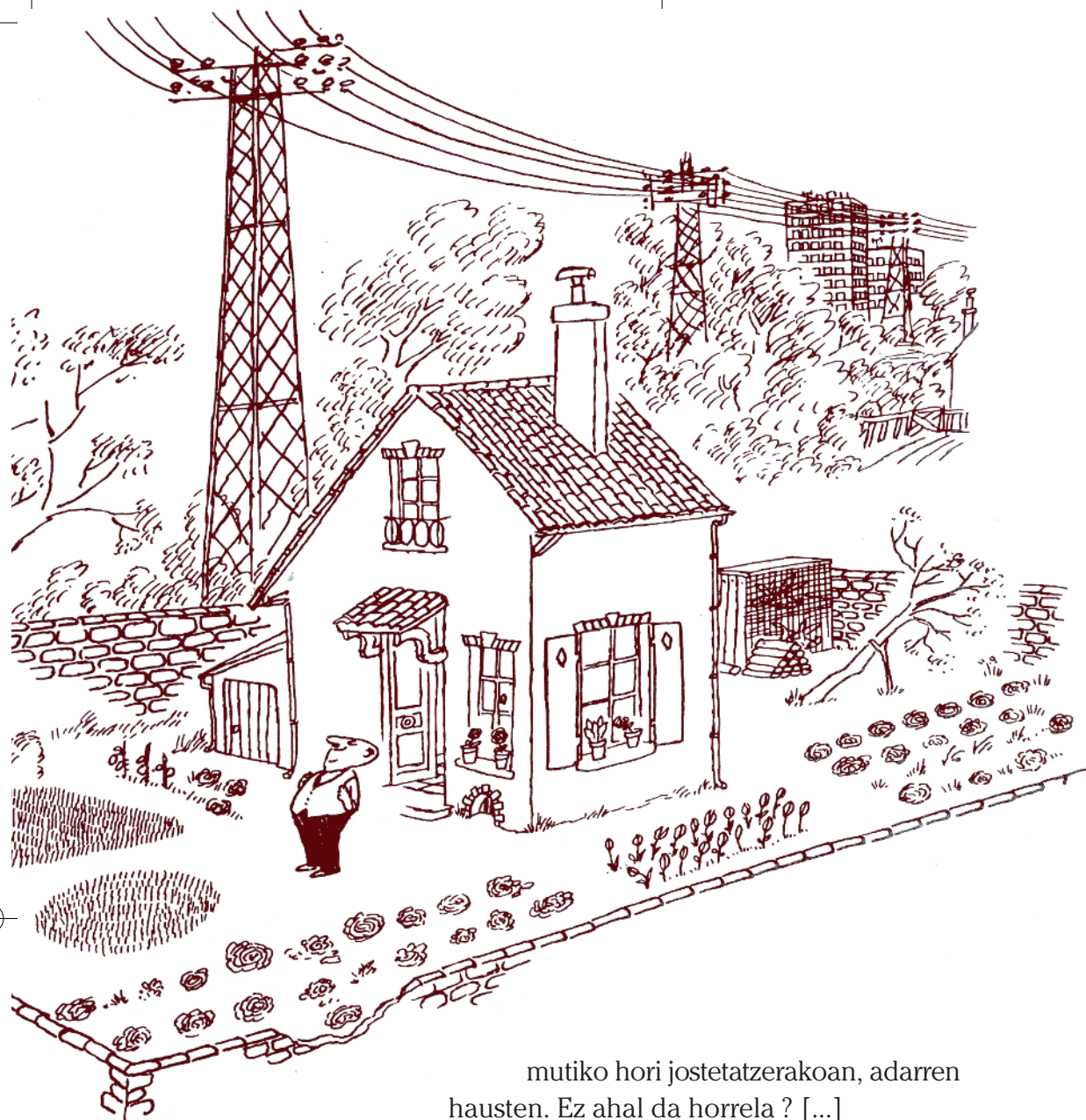

aparta : ohargarria, bikaina.

zetaka beltzez : tatxa beltzez.

kaxkar samarra : kalitate txarrekoa, frango hitsa.

txatxu alen hori : buruarin, ergel hala den hori.

mutiko hori jostetatzera koan, adarren
hausten. Ez ahal da horrela ? [...]

Han azaldu zen Corentin, aitatxo eta amatxori
agur erran zien eta niri eskua eman. [...]

– Lorategira joaten ahal gara ? galdegin nuen.

lokatzik : lohirik, basarik.

Corentinek bere aitatxori begiratu zion eta hark erantzun zigun:

– Haurrok, nahiago nuke joaten ez bazinete. Berehala bazkal-
40 du behar dugu eta ez nuke nahi etxera **lokatzik** ekar dezazuen.
Amatxok lan asko egin du gaur etxearen garbitzen.

Orduan Corentin eta ni jarri eta, handiek aperitiboa hartzen
zuten bitartean, etxean ere irakurria nuen aldizkari bati begira
egon ginen. [...] Gero Bongrain andrea etorri zen ; mantala kendu
45 zuen eta erran :

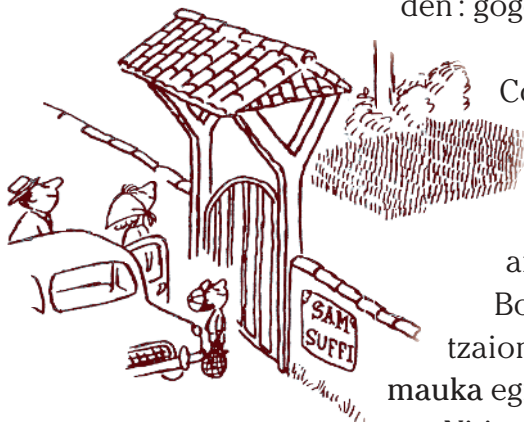
– Zorte txarra ! Zatozte bazkaltzera ! [...]

Bongrain andreak haragi errea ekarri zigun. Egiazki irringa-
rria ! Kanpotik beltza eta barnetik erre gabea zegoen.

– Nik ez dut nahi, erran zuen Corentinek. Ez zait gustatzen haragia gordinik. 50

Bongrain jaunak aurpegi beltza jarri zion eta tomatea laster bukatzeko eta haragia besteak bezala jateko gomendatu, zigorrik nahi ez bazuen.

Haragiarekin batera zetozen patatak ere nola-halakoak zeuden : gogor samarrak. 55

Bazkal ondoan, egongelan jarri ginen. Corentinek aldizkaria hartu zuen eta Bongrain andreak hirian **neskame** bat bazuela baina ez zuela igandetan landetxera lanera etorri nahi, azaldu zion 60 amatxori.

Bongrain jaunak etxea zenbat diru kosta zitzaion jakinarazi zion aita txori eta izugarritzko mauka egin zuela. 65

Niri gauza horiek oro bost axola zitzaizkidan eta kanpora, eguzkitara jostatzera joan ahal gintezkeen galdegin nion Corentini. Corentinek bere aita txori behatu zion eta orduan Bongrain jaunak erantzun zuen :

– Bai, segur, bai, haurrak. Belar gainean ez ibiltzeko bakarrik galdatzen dizuet baina ibiltokietan josta zaitezke nahi bezainbat. 70

Corentin eta ni atera ginen eta Corentinek petankan jostatzea proposatu zidan. Niri petanka asko gustatzen zait eta izugarri ona naiz, gainera. Ibiltokian jokatu genuen; ibiltoki bat bakarrik zegoen eta ez oso luzea; bestalde aitortu beharra daukat: Corentinek ere ongi jokatzen du. 75

– Kasu emazu, erran zidan Corentinek. Bola bat belar gainera joaten bazaigu, ez dezakegu bil.

Corentinek bota zuen eta fiu!... nire bola ez zuen jo eta berea lorategira sartu zen. 80

Bongrain jauna agertu zen leihoan aurpegia gorri-gorri eta haserre itxuran :

– Corentin! oi hu egin zion. Lehen ere askotan erran izan dizut belarraren hondatzen ez ibiltzeko! Aspaldiko asteetan hor ari da lanean lorezaina. Landara etortzen zaren bakoitzean egiazki 85 debru zaharra bihurtzen zara. Zoaz hortik zure gelara ilundu arte!

neskame : sehi, neskato.

mauka : okasione edo afera ona.

Corentin negarrez joan zen. Ni etxean sartu nintzen baina ez ginen denbora luzaz egon. Etxera sartzeko errepidea libre zeno erretiratzea nahiago zuela, erran zuen aitatzok. Bongrain jaunak
 90 hori oso zentzuzkoa zela eta berek ere laster, Bongrain andreak garbiketak egin orduko, itzuliko zirela gaineratu zuen.

Bongrain jaun-andreek autoraino lagundu gintuzten. Aitatzok eta amatxok sekulan ahantziko ez duten egun ederra iragan zutela zioten. Aitatzok bere autoa martxan jarri behar zuen unean
 95 berriz hurbildu eta erran zuen Bongrain jaunak:

– Zergatik ez duzu erosten zuk ere nik bezalako landetxe bat ?
 Egia erran, enegatik bakarrik izan balitz ez nuen nik honen beharrik baina ez da berekoia izan behar, aizu! Ez dakizu nolako atsegina egiten dien emaztea
 100 eta haurrari lasaitasun eta haize garbi honek igandero!

GOSCINNY/SEMPÉ, *Nikolas txiki*, Elkar,
 IKASek egokitua.

❶ ULERMEN GALDEAK

- Testuan aipu dira Claire eta Corentin. Nor diren errazu.
- Bazkaria aitzin Corentin ez da ageri bere familiakoekin. Zergatik hori ?
- Corentinek beste debeku bat ere badauka baratzean. Zein da ?
- Bazkaria bukatzean zergatik haserretu da Bongrain jauna ?
- Landetxeaz hitz egitean etxe hori zertarako erosi duen azaltzen du Bongrain jaunak. Zer arrazoi ematen du ?

❷ JOSKERA/ADITZA

- Haurrok, nahiago nuke joaten ez bazinete. Berehala bazkaldu behar dugu eta ez nuke nahi etxera lokatzik ekar dezazuen. Amatzok lan asko egin du gaur etxearen garbitzen.

- Bongrain jauna horrela mintzo da haurrei. Emazu erranaldi bera haur bati bakarrik mintzatzen balitz bezala.

Haurra, nahiago nuke joango ez ba..... Berehala bazkaldu behar dugu eta ez nuke nahi etxera lokatzik ekar Amatzok lan asko egin du gaur etxearen garbitzen.

❸ HIZTEGIA

Aspaldiko asteetan hor ari da lanean lorezaina.

- Lorezaina bezala, ofizio izen anitz "zain" atzizkiaz bukatzen dira. Definizioa irakurri eta, doakion ofizio izena emazu ondoan.

- Futbolean hamaikagarren jokalaria

.....

- Ardiekin dagoena mendian

.....

- Polizia gizona

.....

- Pertsona "inportante" baten begiratzailea

.....

- Liburutegian, liburuez arduratzen dena

.....

❹ IDAZKETA

- Zuk landetxe bat bazenu, zer egin zenezake ?

Gako miresgarria

Egun batez, Peiok bere etsai nagusia negarrez aurkitzen du, jostalekuko xoko batean.

Zer gertatu zaio? Peio hurbiltzen da:

– Agur Xarles! Zergatik ari haiz negarrez? Minartu duk?

5 Xarles-Ausarta hipaka ari da, **malkoak** esku gibelaz torratuz eta Peiori begiratzuz.

– Aitatxi ez duk gehiago hemen. Amak zioz zeruan dagoela; ez diat gehiago ikusiko. Nahi nitek hemen izan dadin, nirekin.

10 Peiok bere aitatxi dauka gogoan. Xarles bezala, triste izanen litzateke aitatxi joanen balitzaio.

Bat-batean, iduritzen zaio Xarles-Ausarta ez dela gehiago bere etsaia.

Bera bezalako mutikoa da. Orduan, ideia bat **datorkio** burura. Gerriko-zakutxo ireki eta gako handia eskaintzen dio Xarlesi:

15 – Paradisuko gakoa duk, erraten dio. Uzten deat. Gau honetan, hire **burukitaren** azpian ezarriko duk eta hire aitatxirengan pentsatuko duk. Orduan, zoriontsuena izanen duk dagoen tokian, betiko.

Biharamunean, Xarlesek gakoa itzultzen dio Peiori.

20 – Erran didakana egin diat. Aitatxik sekulako hutsa egiten zidak baina orain segur nauk dagoen tokian zoriontsu dagoela.

Eta hauxe **eransten** du:

– Milesker Peio, hire altxorra utzirik.

25 Peiok lagun berriari irriño bat egiten dio, gakoa **irmoki** tinkatuz bere eskuñoan.

malkoak : negar xortak.

datorkio : *etorri* aditz trinkoa.
Etortzen zaio.

burukita : Ohean etzateko eta burua hainbat altxaturik atxikitzeke ezartzen dena.
Bururdia.

eransten : gehitzen.

irmoki : sendoki, finki.

Béatrice DESORMEAUX, *Xirrixta* 48.,
Milan Presseko Tobogganetik itzulia.

❶ ULERMEN GALDEAK

- Zergatik Peiori iruditzen zaio Xarles Ausarta ez dela gehiago bere etsaia?
- Zergatik Peiok gako handia ematen dio Xarlesi?
- Nola ikusten da Peio bihotz hunkitua dela ipuinaren azkenean?

❷ HIZTEGIA

- Bi zutabe hauetako sinonimoak elkarlot itzazu.

gako	▪	▪	zabaldur
uros	▪	▪	kaixo
agur	▪	▪	zoriontsu
ireki	▪	▪	giltza

❸ ADITZA

Xarles Ausarta hipaka ari da eta hala dio, Peiori begiratzuz :

"– Aitatxi ez duk gehiago hemen. Amak zioz zeruan dagoela ; ez diat gehiago ikusiko. Triste nauk. Nahi nitek hemen izan dadin, nirekin."

- Erranaldi hau Peiori buruz egina da. Emazu erranaldi bera aditza noka ezarriz, Xarles Mirenekin mintzo balitz bezala.

- "Aitatxik sekulako hutsa egiten zidak." *Egiten zidak* aditza da, forma alokutiboan. Erranaldi bera forma neutroan emazu, laguntza honetaz baliatuz :

egiten zait

egiten dit

egiten zitzaion

egiten nuen

❹ BERRIZ IRAKUR

- Erranaldi batzuk zuzen dira, beste zenbait, aldiz, oker.

Zuzen ala **Oker**

☐	☐	Hasieran Peio eta Xarles etsaiak ziren.
☐	☐	Xarlesek Peiori gako handia ekarri dio.
☐	☐	Peioren aitatxi bizi da.
☐	☐	Peiok dio Xarlesi eskaintzen dion gakoa paradisuko gakoa dela.

► Testuan agertzen den erranaldia atzeman ezazu.

- ☐ *Xarles Ausarta hipaka ari da, malkoak eskuz torratuz eta Peiori begiratzuz.*
- ☐ *Xarles Ausarta hipaka ari da, malkoak esku giblez torratuz eta Peiori begiratzuz.*
- ☐ *Xarles Ausarta hipaka ari da, malkoak esku aitzinaz torratuz eta Peiori begiratzuz.*
- ☐ *Xarles Ausarta hipaka ari da, malkoak esku gibelaz torratuz eta Peiori begiratzuz.*

► Lau erranaldi hauek testutik hartuak dira. Ordenan ezarzkizu zenbaki bat emanez lau-kitxoetan.

- ☐ *Orduan, ideia bat datorkio burura. Gerriko-zakutxo ireki eta gako handia eskaintzen dio Xarlesi :*
- ☐ *Agur Xarles ! Zergatik ari haiz negarrez ? Minartu duk ?*
- ☐ *Peiok lagun berriari irriño bat egiten dio, gakoa irmoki tinkatzuz bere eskuñoan.*
- ☐ *Biharamunean, Xarlesek gakoa itzultzen dio Peiori.*

Ardiak eta belarra

goroldioa : landare tipi bat, gehienetan berdea, lurraren, enborren, harrien gainean hazten dena.

Behin, artzain batek artaldea alhagira jalgi zuen, biziki belar ona zen leku batera, eta ardiei erran :

– Bazka ona duzue egun ; ase ondoan sar etxera.

Iluntzean heldu ziren ardiak etxera eta nagusiak galdetu zien :

– Aski jan duzuea ?

– Batere ez dugu jan, ihardetsi zioten ardiek.

– Zer, bada ?

– Jaten hasten ginen aldi guziz, "aitzina eta goxoago, aitzina eta goxoago", erraiten zigun belarrak, etaaaa... egun guzian ibili eta ibili, ez dugu deus ere jan.

– Ez zarete tonto txarrak, erran zien artzainak, beste aldian "hemen berean goxo" erantzun eta han berean gelditu zaitezte aski jan arte.

Hurrengo egunean, joan ziren berriz ere ardiak bazka leku on hartara eta belarra hola hasi zitzaien :

– Aitzina eta goxoago, aitzina eta goxoago...

Baina oraingoan ardiek ihardetsi zuten :

– Hemen berean goxo, hemen berean goxo...

Iluntze hartan, aserik itzuli ziren arditegira.

Garai hartan, gauza guziek mintzatzen bazekiten : belarrak, sasiak, arboleak eta animaliek ere bai. Salbu goroldioak. Beste guziak bildu ziren, baizik eta goroldioari hitzegiten erakutsi behar ziotela. Bizkitartean, erakusten hasi zirenean, denak mututurik gelditu omen ziren. Horregatik, landareak, ez eta animaliak ere, ez dira gehiago mintzatzen.

Halere, batzuek diote ardiek eta belarrak oraino mintzo direla elkarrekin. Ardiak alhatzera ateratzen direnean, belarrak erraiten omen die :

– Aitzina eta goxoago, aitzina eta goxoago...

Ardiak, han-hemenka ibili eta, azkenean "beee-beee!" eginez lekuan berean gelditzen dira.

Beee-beee... horrek "hemen berean goxo, hemen berean goxo" erran nahi omen du.

Joxe ARRATIBEL, *Kontu zaharrak*, Erein, IKASek egokitua.

❶ ULERMEN GALDEAK

- Zergatik belarrak erraiten die ardiei "aitzina eta goxoago" ?
- Noiz mututurik gelditu ziren gauzak ?
- Denak mututurik gelditu ote ziren ?
- "Bee..." diotenean ardiek, zer erran nahi dute ?

❷ JOSKERA

- *Ardiak alhatzera ateratzen direnean, belarrak erraiten omen die...* erranaldian denborazko perpausa bada. Eskuin aldean, perpaus horren antzeko hiru badira ; bat, aldiz, makur da. Zein dira zuzen ? zein makur ?

Ardiak alhatzera ateratzen direnean...

Ardiak alhatzera ateratzen dira eta...
Ardiak alhatzera ateratzen direlarik...
Ardiak alhatzera ateratzen direlako...
Ardiak alhatzera ateratzen direnetik...

❸ BERRIZ IRAKUR

Hona testuko erranaldi bat :

Beste guziak bildu ziren, baizik eta goroldioari hitzegiten erakutsi behar ziotela. Bizkitartean, erakusten hasi zirenean, gelditu denak mututurik omen ziren.

- Hitz bat lekuz aldaturik baita, dena ordenan idatz ezazu berriz eta azpimarra ezazu tokiz aldatua izan den hitza.

- Hona bi solasaldi. Nork ditu egiten ?

– *Jaten hasten ginen aldi guziz, "aitzina eta goxoago, aitzina eta goxoago", egun guzian ibili eta ibili, ez dugu deus ere jan.*

artzainak ?
ardiak ?
belarrak ?

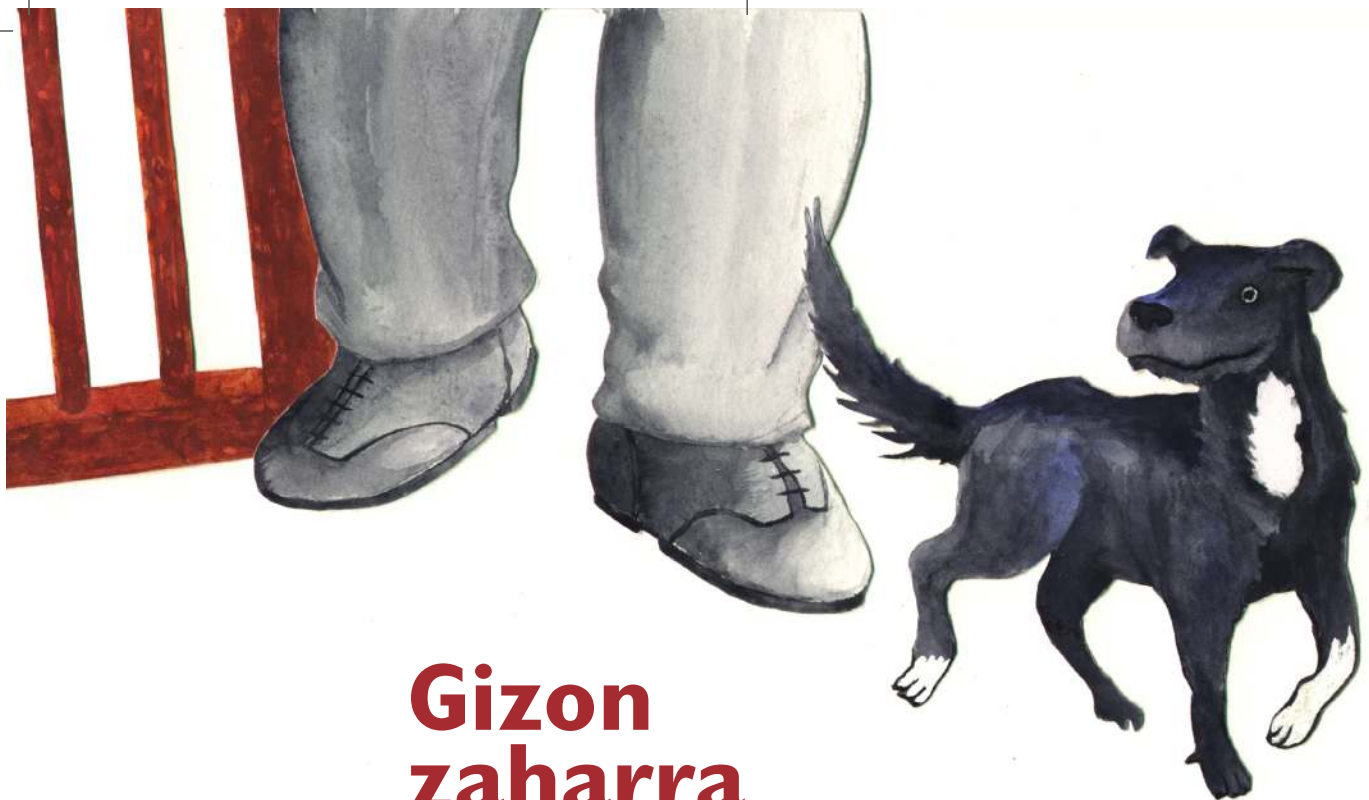
– *Ez zarete tonto txarrak, beste aldian " hemen berean goxo" erantzun eta han berean geldi zaitezte nahikoa jan arte.*

artzainak ?
ardiak ?
belarrak ?

- Sei hitz badituzu testu honetatik hartuak eta nahas-mahas emanak. Ezar itzazu ordena alfabetikoan.

goroldio ardi sasi artzain belar alhatu iluntze

- Animaliak, zuhaitzak, sasiak, belarrak goroldioari mintzatzen ikasten hasi zitzaizkion. Egizu marrazki bat horren irudikatzeko.

Gizon zaharra

Gizon zahar gris bat zen zakur ttiki beltz batekin. Biak elkarrekin bizi ziren bidexkaren azkeneko etxean, burdinazko portaille herdoildu baten gibelean. Getaren kurrinka egunero lau aldiz aditzen zen. Bi aldiz goizetan eta bertze bi aldiz arratsaldeetan. Izan igande, izan aste egun, beti tenore berean, goizeko bederatzi 5 eta erdietan, gero hamarrak eta laurdenetan, arratsaldean hiruetan eta azkeneko, bostak eta erdietan. Egun guzietan, urte osoan, lau sasoinetan.

abio berean : urrats berean.

otarrea : zarea.

paparoraino : paporaino.

Gizona eta bere zakurra, animalea aintzinxago, jabea gibeletik, biak abio berean, maestroa konkortua zen bezain tente zakurra. 10

Gizona aski zaharra zen, pausoa kasurekin ematen zuen, goizetan bere otarrea besoan pasatua eta arratsaldetan liburu bat besapean. Negu eta uda xapel bera zuen, tela lodikoa zinta beltz batek hartzen zuena eta norbait ezagun kurutzatzen zuelarik, bi behatzen artean altxatzen zuen bizpahiru zentimetrotan, burua- 15 rekin agurtuz, berriz bere tokian jarri baino lehenago. Auzoko hurrek "xapeldun" erraten zioten, trufatzeko maneran baina ez gaixtoki.

Zakurrak "Beltza" zuen izena. Ez zuten denbora askoz burua hautsi hura bataiatu zutenek. Erran bezala, beltza zen, zinta xuri 20 bat hala ere partitzen zitzaiola zintzurretik paparoraino, zabalduz han bere argitasuna. Aitzineko pata ezkerra eta gibealeko eskuinaren punta ere xurituak zituen.[...]

Goizetan, eguneroko komisionaren bila ateratzen ziren, egun-
 25 karia, ogia eta bizpahiru jateko erosiz. Denekin hitz batzu egiten
 zituen gizonak, beti berak eta batetik bertzerat joanez itzultzen
 ziren bidexkarat, pausoa luzexago emanez beharbada otarrea-
 ren kargarengatik. Bazkal ondoan, parkeari buruz abiatzen ziren.
 Beti bide bera hartzen zuten, beren kartierari buelta emanez,
 30 arbol haundien alde eta beti **manko** berean jartzen zen gizona,
 bere liburua leitzen.

Eurietan, bazterreko geriza batean sartzen zen eta han egoten
 zen abantxu bi orenez, mugitu gabe. Behin edo bietan, eguraldia
 egiazki tzarra zenean, bat edo bertze etorri zitzaion ikusterat ez
 35 zuenez deusen beharrik, hain izigarria baitzen jakitea han zela
 gizon zaharra, bakar bakarrik jarrita hainbeste denbora, bere
 zakurra inguruetan izanik ere. Baino harek beti **errepusta** bera
 zuen, erranez hala nahi zuela, etxetik atera behar zuela nahi eta
 nahi ez, arratsaldero eta ongi beztitua zela, ez zuela ez hotzak ez
 40 eta euri zaparradak kexatzen. Etorri zenari, berriz itzultzea baizik
 ez zitzaion gelditzen, gizon zaharraren nahia hain zen azkarra.

Egun batean, bidexkaren azkeneko etxearen portai-
 lak ez zuen kurrinkatu arratsaldeko hiruetan. Ez eta laue-
 tan ere, bostetan, beti deus. Lehen auzoak lanean ziren,
 45 bertzeek behingoan etxean gelditu zela pentsatu zuten
 eta ez zela harritzekoa, goizean egin zuen hormarekin
 hain ongi zela barnean. Goizean, egunero bezala karrika-
 rat joaten ikusia zuten, orduan ez zuten zer kexatzekorik.

Biharamunean, goizeko hamaiketan atera zen eta bere
 50 osasunaren berri galdetu zioteneri, piska bat nekatua zela
 erran zien, hortako ez zela bezperan parkerat joan. Denek
 kontseilu batzu emanez utzi zuten, haren adinean **aileratzen**
 ziren gauzak zirela eta behar zuela pausa hartu.

Hiru egunez goizetan bakarrik atera zen etxetik, eta
 55 gero eta berantago. Laugarrenean, inork ez zuen ikusi.
 Bortzgarrenean, auzokoak etorri ziren harenganat, zerbait
 berri jakiteko zeren eta kexatzen hasiak baitziren...

manko : alki, jargi.

errepusta : errepostu, eran-
 tzun.

aileratzen : ailegatzzen, hel-
 tzen, gertatzen.

Mailuix LEGORBURU,
Apoa eta beste ipuinak, Maiatz.

❶ ULERMEN GALDEAK

- Zenbat aldiz egunean eta zer tenoretan egiten zuen gizon zaharrak ateraldia zakurrarekin?
- Zakurraren deskribapena egizu.
- Non zegoen gizon horren etxea?
- Zer ziren etxetik ateratzeko emaiten zituen arrazoiak?
- Zergatik ez ziren auzoak kezkatu lehen egunean, kanpora agertu ez zenean?
- Istorio honen amaiera asma ezazu.
- Zer iruditzen zaizu gizon honen biziaz?

❷ BERRIZ IRAKUR

- Kolorea adierazten duten hitz hauek hutsune egokietan ezar itzazu.

beltza

xurituak

"Beltxa"

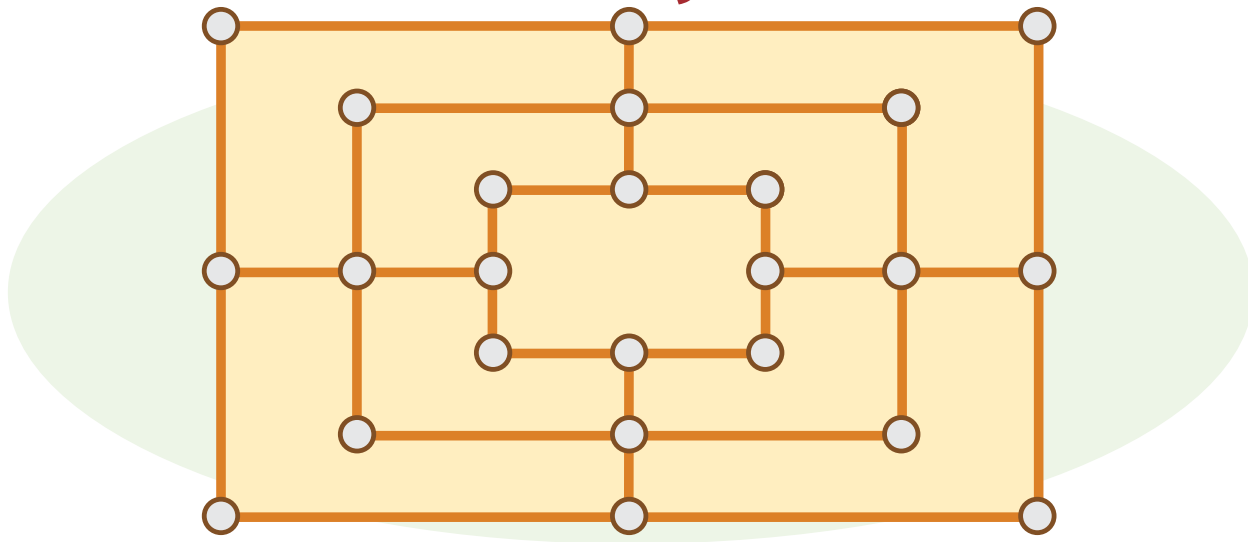
xuri

Zakurrak..... zuen izena. Ez zuten denbora askoz burua hautsi hura bataiatu zutenek. Erran bezala,..... zen, zinta..... bat hala ere partitzen zitzaiola zintzurretik paparoraino, zabalduz han bere argitasuna. Aintzineko pata ezberra eta gibealeko eskuinaren punta ere..... zituen.

- Puntuaziorik ez da pasarte honetan. Puntuazioa berriz ezarrazu testuari begiratu gabe. Ondotik testuari begiratzuz konpara ezazu.

biharamunean goizeko hamaiketan atera zen eta bere osasunaren berri galdetu zioteneri piska bat nekatua zela erran zien hortako ez zela bezperan parkerat joan denek kontseilu batzu emanez utzi zuten haren adinean aileratzen ziren gauzak zirela eta behar zuela pausa hartu.

Eihera jokoa

Historikoa

Irlandan, Brontze aroko hilerri batean aurkitu den jokoa da.

Materiala

- Sare berezi hau.
- 9 ttantto jokalarri bakoitzarentzat.

Helburua

- Aurkariari ahal bezainbat ttantto har.

Nola ari izan ?

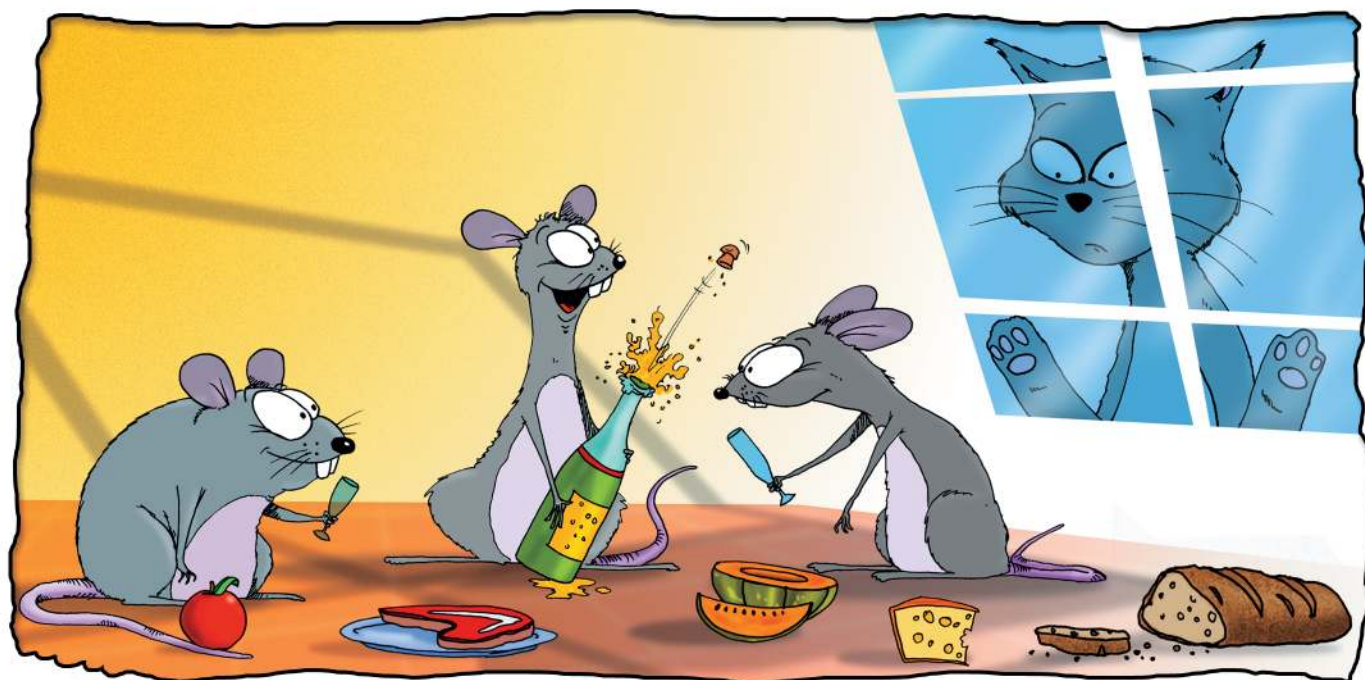
- Ttanttoak lerroka eta hirunaka kokatu ondoan, aurkariari ahal bezainbat ttantto har.

Jokamoldea

Ttantto guziak kokatuak direlarik, jokalarri bakoitzak bere ttanttoak marraren gainean mugiarazten ditu, sareko marrei jarraikiz.

Jokalariek aldizka 9 ttanttoak kokatzen dituzte : aldian ttantto bat. Ttanttoa pausatzearekin, jokalarri batek hiruko bat egiten badu, aurkariari ttantto bat kentzen dio.

Hiruko bat osatzen duenak ttantto horietarik bat lekuz alda dezake, gero berriz ber tokira etortzean, beste ttantto baten biltzeko ; aurkariak hiruko horiek behaztopatu edo desegin behar ditu eta beste jokalarriaren ttanttoen biltzera lehiatu, berak ere hirukoak eginez.

Hiru sagu eta gatua

arraileria laket : irri eginaraztea gustuko.

barrandan : zain.

Gatu handi bat bizi zen Amatxiren etxean.

Bestalde, nehork ez bazekien ere, hiru sagu bizi ziren hango zilo ttipi batean: Miki, Mixi eta Ttipi.

Biziki alegerak ziren eta arraileria laket zuten.

Gauaz, gatua loak hartzen zuenean, Miki, Mixi eta Ttipik meloi, 5
ogi, haragi eta goxokien bila ibiltzen ziren.

Behin, gauero bezala, hozkailu aldera abiatu ziren isil-isilik. Mikik gasna haundi bat ebatsi zuen; meloia Ttipik; ogia azkenik, Mixik. Baina hara non Ttipiri meloia erortzen baitzaio lurrera. Plas, kras, kras! 10

Gatua iratzarri eta, hiru saguak lasterka hasi ziren ogia, gasna eta meloia utzirik. Zernahi kosta zitzairen ziloñora sartzea!

Gatua, denbora luzaz barrandan egon ondoan, berriz etzatera joan zen.

Miki, Mixi eta Ttipi deus jatekorik gabe gelditu ziren. Beharrik 15
Mixik baitzituen ogi papur batzuk sakelan gordeak! Hiru saguek hartarik jan zuten.

Oraino gose zirela, Mixik erran zuen :

– Gaur zerbait jan badugu ere, biharko zer ? Ttipiren urtebe-
20 tetzea da; bazkari gozo bat egin behar dugu eta lagun guziak
gomitatu.

Mikik orduan :

– Eta nola hartuko ditugu gasna, ogia eta meloia hozkailutik ?
Gatua **zelatan** egonen da.

25 Orduan, saguak gogoetatzen hasi ziren, kopet ilun.

Mixik izan zuen ideia :

– Entzun : pix, pix, nik bla, bla, bla, eta gero Mikik : bla, bla,
pix, pix...

– Zer ideia ona izan duzun, Mixi, erantzun zioten beste bi
30 saguek. Iupi, iupi ! Zer bazkari ederra egingen dugun !

Hurrengo goizean, Miki eta Mixik gatua deitu zuten :

– Ez gaituzu harrapatuko... ñen, ñen, ñen...

Gatua, berriz, Miki eta Mixi harrapatu nahian, lasterka hasi
zen. Saguak mahai azpitik pasatu ziren eta, kataplun, plun, plun,
35 plas, tras ! mahai gainean zegoen guzia lurrera aurtikiz eta arrunt
puskatuz. Jokoaz asperturik, ziloan sartu ziren eta gatuari :

– Nen, ñen, ñen... ez gaituzu harrapatuko...

Gatuak burua ziloan ezarri zuen orduan ; artean, Ttikik buz-
tana hartu zion eta argindarraren ziloan sartu. Gatuaren oihuak !

40 – Miau, miau, ai, ai, ai ! Nire buztana ! MIAUUUU !

Sukaldera hurbildu eta hango **desmasiari** ohartu orduko,
Amatxik gatua lepotik hartu eta kanpora bota zuen.

Erran bezala, Miki, Mixi eta Ttipik lagun guziak gomitatu zituz-
ten bazkarira. Meloia, sagarra, haragia, gasna, ogia, arnoa eta xan-
45 paina bildurik, asealdi ederra iragan zuten.

zelatan : barrandan.

desmasia : hondamena.

A. CARBONELL, *Irakur 2*,
Gero, ediciones Mensajero,
IKASek egokitua.

❶ ULERMEN GALDEAK

- Zergatik dio Amatzik gau lapurketak gatuarengatik direla ?
- Nola ospatu nahi dute sagu lagunek Ttipiren urtebetetzea ?
- Zer izan da saguen ideia gatuaren urruntzeko ?

❷ BERRIZ IRAKUR

- Hona saguek aipatzen dituzten janari eta edariak. Zoritxarrez baten idaztea ahantzi dugu. Zein ote ?

gasna, meloia, ogia, sagarra, arnoa, xanpaina,

- Hiru erranaldietarik bik erranahi bera dute. Zein dira ?

Gatua iratzarri zelakoan, hiru saguak lasterka hasi ziren ogia, gasna eta meloia utzirik.

Gatua iratzarri eta, hiru saguak lasterka hasi ziren ogia, gasna eta meloia utzirik.

Gatua iratzarri zelarik, hiru saguak lasterka hasi ziren ogia, gasna eta meloia utzirik.

- Hona testuko erranaldi bat. Ustegabeen, hitzak nahasi dira eta ez da ulergarri. Zuzen ezazu.

Behin, gauero hozkailu aldera bezala, ziren isil-isilik abiatu.

.....

- Pasarte honetan badira bi erranaldi eta puntuazioa galdu da. Behar diren puntuak, kakotxak eta letra nagusiak ezar itzazu.

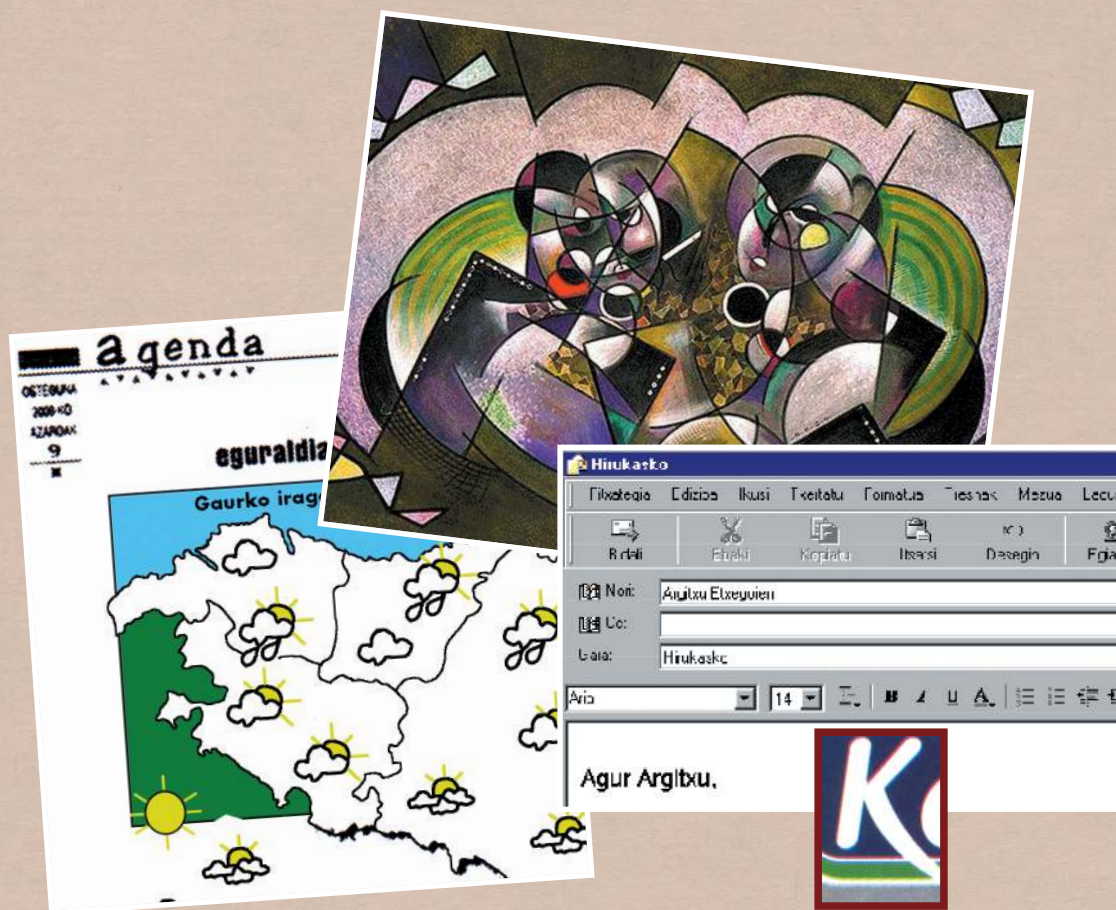
gatuak burua ziloan ezarri zuen orduan artean ttikik buztana hartu zion

eta argindarraren ziloan sartu

- Erranaldi hauetako hitz bat, beti bera, kukutua da. Asma ezazu zein den eta erranaldiak berriz idatz.

- Hiru hartarik jan zuten.
- Orduan,, gogoetatzen hasi ziren, kopet ilun.
- mahai azpitik pasatu ziren eta, kataplun, plun, plun, plas, tras ! mahai gaineen zegoen guzia lurrera aurtikiz eta arrunt puskatuz.

- Ipuinaren bukaera konda ezazu, saguen asealdia nolakoa zen asmatuz.

Orotarik

Margolanak

Mikel Dalbret : Saran bizi den margolaria. Merkataritza ontzietan marinel ibili ondoan Euskal Herrira itzuli da. Maiz Euskal ohituretik eta mitologiatik hartu gaiak lantzen ditu.

Eleketa
Mikel Dalbret

© Mikel Dalbret. Bilduma pribatua.

- Zergatik margolan hau *Eleketa* izendatu du margolariak ?
- Zerbaiten edo norbaiten itxura aurki dezakezu pintura honetan ?
- Zein forma geometriko nagusi du : kurbak, laukiak, hirukiak... ?
- Zer erran dezakezu besterik margolan honetaz ?

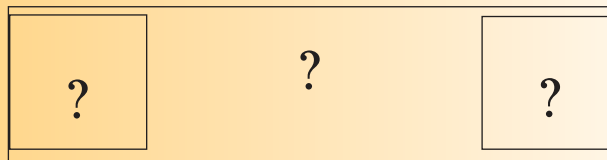
© Garmendia éditions

Ramiro Arrue : margolari famatua. Bilbon sortu zen 1892an eta 1971an hil Donibane-Lohizunen. Parisen egon ondoan, Ziburun kokatu zen. Bi mila margolanez goiti egin du bere bizian. Euskal Herriko paisaien, jendeen eta bizi moldeen margotzea anitz gustatzen zitzaion.

*Famille
à Sainte-Barbe*
Ramiro Arrue

- Zer lanbide itxuratzen du margolariak ? Zertarik ageri da ?
- Margolan honetan badea zure ustez nagusi den kolorerik ? Zein ?
- Gizon-emazte horiek dituzten eskuetako tresnak izenda itzazu.
- Hona margolanaren egitura. Gune bakoitzean zer aurkitzen da ?

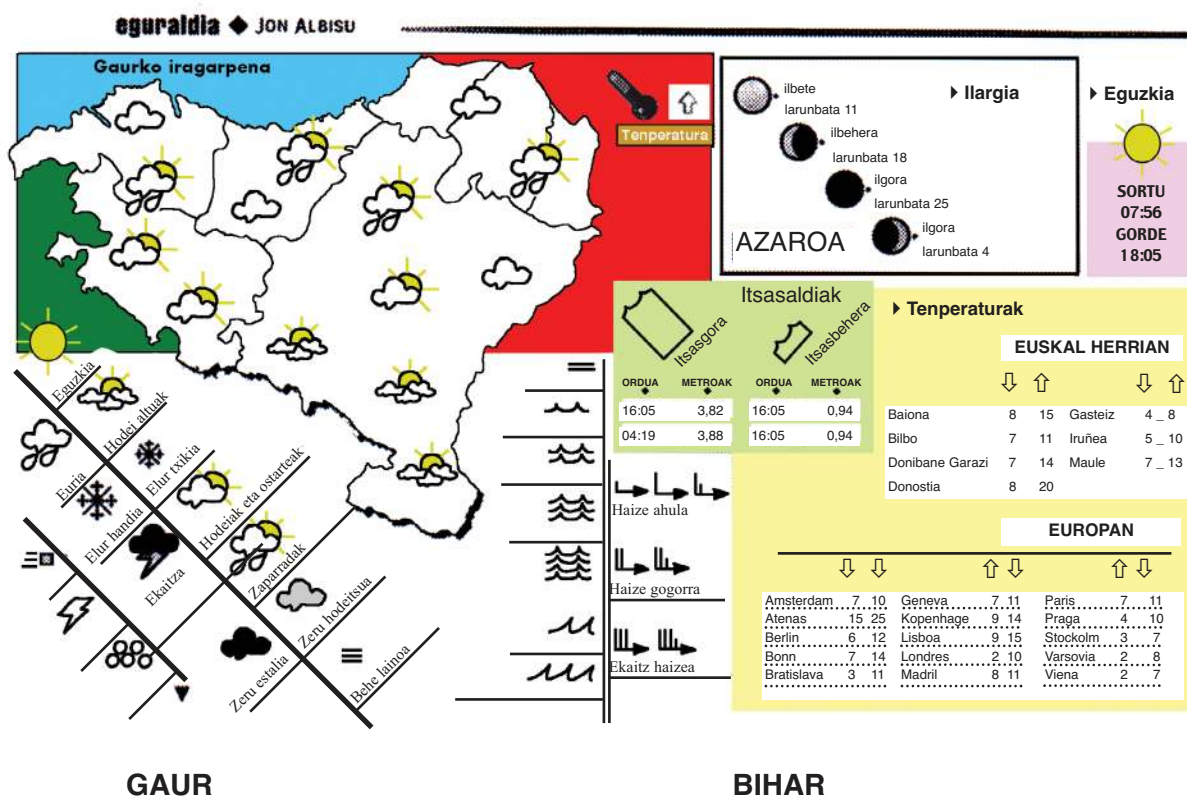
- Euskal Herriko zein leku hautatu du Ramiro Arruek margolan honen egiteko ? Leku hau horrela ote da egungo egunean ? Zer aldatu da ?

Eguraldia

Agenda

OSTEGUNA
2000-ko
AZAROAK
9

Egunkaria

Mendebaldeko haizea ibiliko da eta goiz-goizetik lanbroa eta behe lanoa azalduko dira betiko tokietan; barnealdean bereziki, urdinguneak izanen dira. Dena den, arratsalderako, Atlantikotik etorritako hodeiak Mendebaldeko kostaldetik sartuko dira eta ondorioz ipar partean eta mendi inguruetan euri erauntsiak botako ditu; hala ere, gehienak garrantzi gutxikoak izanen dira. Barnealdean hodeiak eta ostarteak agertzen dira.

Aroak aldaketa nabarmena izango du. Azoreetako antizikloa Euskal Herrian kokatuko da. Beraz, presio altuak izanen dira eta haizeak aldakorak. Orduak iraganez bezala, urdinguneak ugaritu eta eguzkia eta hodei altuak nagusituko dira. Temperaturak gora egingo du.

- Zertako egina da horrelako dokumentua?
- Non aurki daiteke?
- Euskal Herriko mapa har eta egungo eguraldi iragarkia lagunei aurkez.

Afixak

HELETA

HERRIKO PESTAK

AGORRILAREN 11/12/13/14/15/20an

Ortziralean 11

Sagarno gaua Ttote ostatuan

Larunbatean 12

10.30 Meza "BIXINTXO" Kaperan, Ondotik Aperitifa Kaserna ostatuan
 Aratsoko 8tan Plazan **ZIKIRO JATEA** **KRIOLINAK**
 eta **ADARTZAK** alaiturik

Igandean 13

Meza Nagusia ondotik Aperitifa Madarietan
 Aratsaldeko 4.30tan **ANTZERKIA** "Mesclagne" eta "Frères Brothers" ekin
 Aratsoko 9tan **KANTALDIA MOCHICAS** taldearekin
 Aratsoko 11tan **DANTZALDIA XIMISTAK** taldearekin
 Egurditan eta aratsuan angira jatea Idionzaharretan
 Egun guzian animatzeko Uztaritzeko gaiteroak

Astelehenean 14

Aratsaldeko 4,5,6 etan **Palantxazko finalak** herritarren artean eta Birla zoin gehiagokoa
 Aratsoko 7tan **Aperitifa** gazteek eskainirik
 Aratsoko 8tan Afaria Idionian
 Aratsoko 9tan **KANTALDIA LAGUNAK** Kikarekin
MENDI XOLA abesbatzarekin

Asteartean 15

Meza Nagusia Heletako klika **LAGUNAK** ekin ondotik **MUTXIKOAK** plazan
 Aratsaldeko 3tan Haurren **MARAZKI TXAPELKETA** eta sarien emaitza
 Aratsaldeko 4tan Herri ohiduren ikusgarria
ERROBIKO KASKARROTAK taldearekin
 Aratsoko 6tan **HEL-ETA txapelketako finalak** palantxazko eta eskuzkoak
 Aratsoko 8tan Paëlla Agerria ostatuan
 Egun guzian animatzeko Uztaritzeko gaiteroak

Igandean 20

Mezatik landa, zintzur bustitzea "Mattin" ostatuan
 Egun guziz, afariak Heletako ostatu guzietan

txirriak bakotzaren gain dira

KABALKADAK angelun

ekainaren 2an igandearekin
Herriko plazan

10:00 - 12:00 **Mustra**

12:00 Herriko plazan 12etatik
13etara:
Toberak

13:00 Aperitifa eta Mutxikoak
Burgaintzi txarangarekin

13:00 Haurren bazkaria

14:30 Bazkaria

15:00 Haurren jokoak

17:30 Otxagabiko dantzak

18:00 Mutxikoak

19:30 Kantaldia (dohainik)
OSKORRI

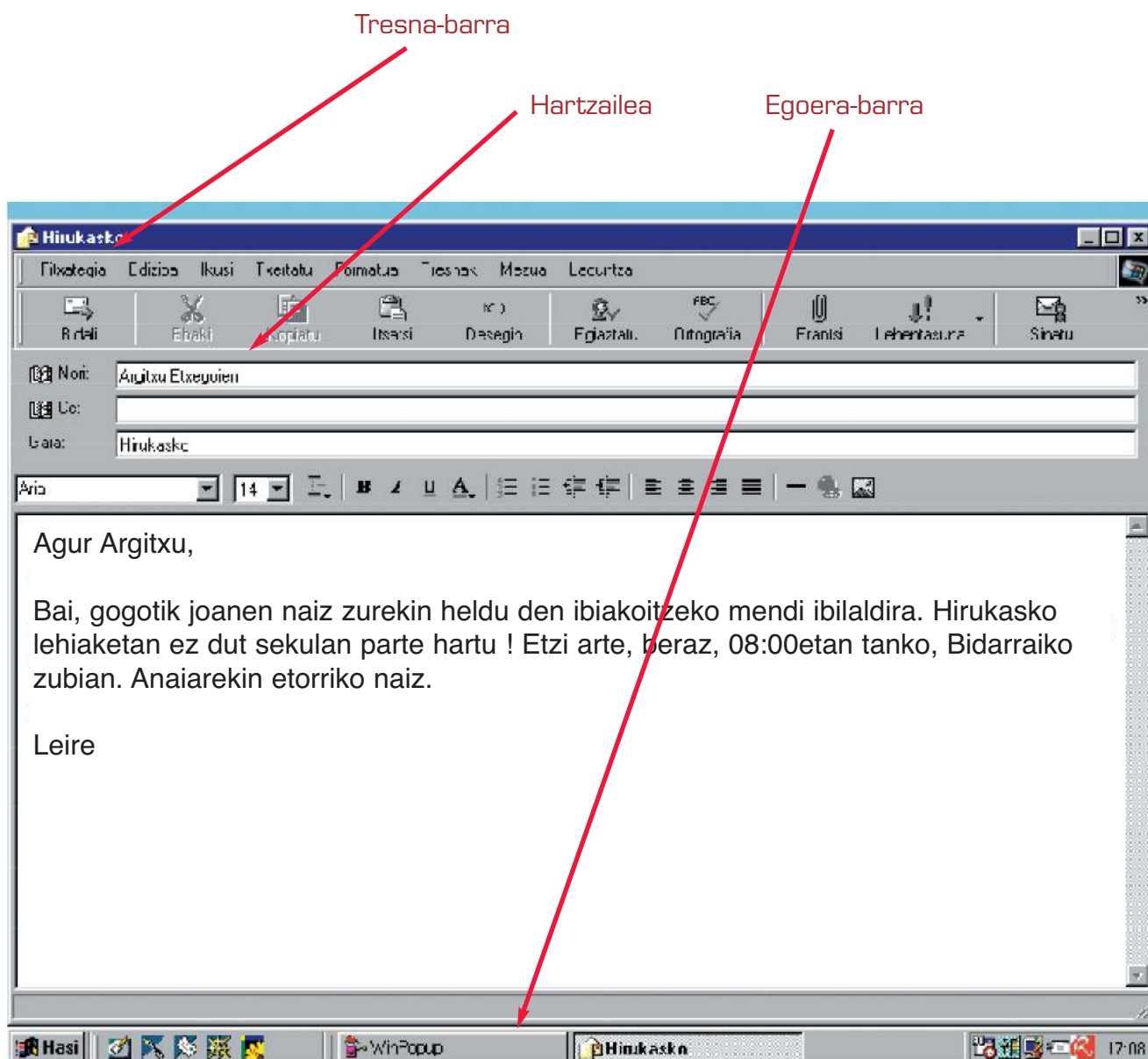
- Zertan dira bi afixa hauek elkarren idurikoak ?
- Non agertzeko egiten dira ?
- Afixa bati jarraikiz, talde batek besteari programa ahoz konda.
- Afixa bat asma eskolako bestaren iragartzeko.

Salgaiak

- Non agertzen dira honelako testu eta irudiak?
- Zertan dute biek elkar iduri?
- Beste gainazal batzuk ekar etxetik eta hauekin konpara.

Informatika

- Zergatik **e-posta** deitzen da dokumentu hau ? Zer adierazten du "e" letrak ? Horrelako laburdurarik baliatu gabe nola erran dezakegu euskaraz ?
- Zertan baliatzen da e-posta ?

Zuhaitzak landatzen zituen gizona

griña : kezka.

mendrenak : ahulenak.

alagirat : bazka den tokira.

zegotara bat : baldetara bat.

hautatzeari ekin zion : hautatzen segitu zuen.

naski : uste dut.

lehiatsuak : indartsuak.

Pipatzen ez zuen artzaina zakutxo baten bila joan zen eta mahain gainera ezkur meta bat ixuri zuen. Banan-banan, haietarik bakoitzaren miatzen hasi zen, arta handiz, onak txarretarik bereiziz. Nere piparen erretzen ari nintzen. Laguntzea proposatu nion. Hark, bere egitekoa zuela ihardetsi zidan. Alabainan, lanari eskaintzen zion **griña** ikusiz, ez nion bi aldiz laguntza proposatu. Gure elkarrizketa horretan mugatu zen. Onen eskualdean ezkur andana pollita bildu zuenean, hamarreko metak osatuz kondatu zituen. Hori egitearekin, fruitu **mendrenak** kanporatzen zituen bai eta doi-doia erdiratuak zirenak ere, ezen, zinez hurbiletik miatzen zituen. Honela, akatsik gabeko ehun fruitu bildu zituelarik, lana utzi zuen [...].

Artaldea kanpora igorri zuen eta **alagirat** eraman. Abiatu aitzin, **zegotara** bat uretan sartu zuen, arta handiz, hautatu eta kondatutako ezkurak barnean zeuzkan zakutxoa.[...]

Jo mugatzat zeukan tokira heltzearekin, burdin barratxoa lurrean sartzen hasi zen. Horrela xilo bat egiten zuen, haren barnean ezkur bat sartzen zuen eta, azkenik, xilo hura estaltzen. Haritzak landatzen zituen. Lur haren jabea zenetz galdegin nion. Hark ezetz. Norena zen bazakienetz? Ez zekiela. Herriko eremuak zirelako ustekeria zuela edo bestela haietaz bost axola zuten jende batzurenak. Jabegoaz ez zen arduratzen. Honela, ehun ezkurak, arta handiz landatu zituen.

Eguerdiko bazkariaren ondotik, haziaren **hautatzeari ekin zion**, berriz. **Naski**, nire galderak aski **lehiatsuak** izan ziren ezen erantzun zidan. Hiru urte hartan, bakar leku haietan zuhaitzak landatzen zituen. Ehun mila bazituen landaturik. Ehun mila haietarik, hogoi mila sortuko ziren. Hogoi mila haietarik,

30 erdia bederen, abere hortzikariak dela kausa, eta Patuaren asmoetan aitzinetik jakin ezinak diren arrazoinengatik galdu egiten zela pentsatzen zuen. Hamar mila haritz gelditzen ziren oraino ordu arte deusik ere ez zen leku hartan sortuko zirenak.

Orduantxe preseski gizon haren adinaz **arranguratu** nintzen.

35 Itxura guzien arabera, berrogoita hamar urteak iraganttorik zituen. Berrogoita hamabost, ihardetsi zidan. Haren izena Eltzéard Bouffier zen. **Ordokietan** baserri bat ukan zuen, lehen. Bizia nahi bezala zihoakion. Bere seme bakarra hil zitzaion eta, ondotik, emaztea. Bakartasuna ihes leku bat zen harentzat, biziaren emeki

40 eramateak plazer egiten ziola, bere ardiak eta xakurra lagun. Eskualde hura zuhaitzen eskasiaz **hil zorian** zela ikusirik, eta berak zeregin handiegirik ez zuela gehitu zidanean, egoera horri aterabide baten hatxematera **lehiatu** zela erran zidan.

Patuaren : halabehararren.

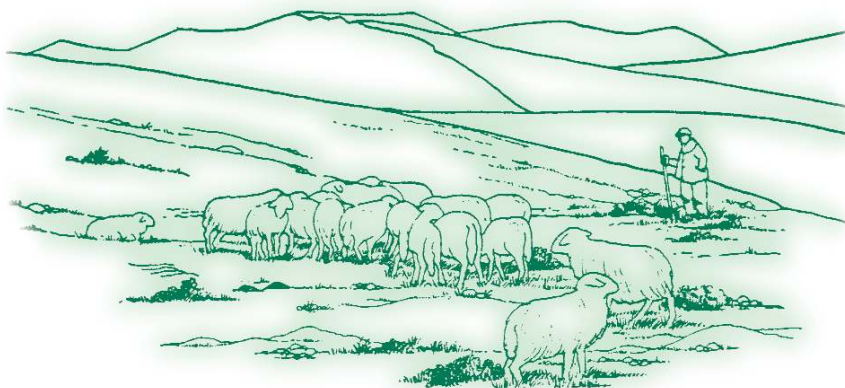
arranguratu : axolatu, arduratu.

ordokietan : zelaietan.

hil zorian : hiltzeko punduan.

lehiatu : entseatu.

Jean GIONO, *Zuhaitzak landatzen zituen gizona*, éditions d'Utovie,
Elena TOUYAROU-PHAGABURUREN itzulpena.

❶ ULERMEN GALDEAK

- Zer izen du pipatzen ez zuen artzainak? Zer egiten ari da?
- Artzainaren laneko moldea ongi erakutsi nahi du kontatzaileak. Gisa horretako hitzak aurki itzazu lehen leerroaldean.
- Zer adin du artzainak?
- Zertako zuhaitzak landatzen ditu?
- Zenbat zuhaitz landatu du artzainak? Horietarik zenbat sortuko da? Zenbat haziko?
- Zenbat pertsonaia dira? Zein?

② JOSKERA

- Pasarte hau orainaldian ezarrazu.

Pipatzen ez zuen artzaina zakutxo baten bila joan zen eta mahain gainera ezkur meta bat ixuri zuen. Banan-banan, haietarik bakoitzaren miatzen hasi zen, arta handiz, onak txarretarik bereiziz. Nire piparen erretzen ari nintzen. Laguntzea proposatu nion. Hark, bere egitekoa zuela ihardetsi zidan.

- Erranaldi hauek ordenan eman itzazu.

anitz Artzainak zituen zuhaitz landatzen

erdiak hortzikariek jan Abere zituzten zuhaitzen bederen

③ BERRIZ IRAKUR

- Hutsuneak bete itzazu.

akatsik

kasik

eskasik

Kadera honen gainetik, zoladuraren hunkitzera heltzen naiz.

Bixkotxa baten egiteko ez dugu sagar : hamar ekarri ditugu etxetik.

Honela, gabeko ehun fruitu bildu zituelarik, lana utzi zuen.

Eskualde hura, zuhaitz eskasiaz, basamortu bilakatu zen.

- Hitz lerro bakoitzean, lehen hitzari beha iezaiozu ; hitz bera atzeman eta ingura ezazu.

zakua

zakurra

zalu

zakua

zuharra

lurra

hurra

haurra

lurra

larrua

ezkurra

eskua

eskuara

eskea

ezkurra

- Testu hau berriz idatz ezazu, hitzak behar diren tokian emanaz.

Jo mugatzat zeukan tokira heltzearekin, burdin barratxoa sartzen hasi zen. Horrela xilo bat egiten zuen, haren barnean sartzen zuen eta, azkenik, xilo hura estaltzen. Haritzak landatzen zituen. Lur haren jabea zenetz galdegin nion. Hark ezetz. Norena zen bazakienetz ? Ez zekiela. Herriko eremuak zirelako ustekeria zuela edo bestela jende batzurenak. Jabegoaz ez zen arduratzen. Honela, ehun ezkurak, lurtean zituen.

landatu

ezkur bat

arta handiz

haietaz bost axola zuten

lurtean

► Erranaldi bat egizu, laukiz-lauki ibiliz : beheretik goiti edo gainetik behera, eskuin-ekzker edo ezker-eskuin.

gizon	nuen	zuhaitzen	landatzen	ekartzen
gazte	ikusi	Antton (1)	ari	zituztela
gorri	urte	zazpi	erreka	beren
erori	ezkurak	aldiz	bazterrean. (8)	zakuan
errota	gorritik	ihes	egin	zuen

Antton **2** **3** **4** **5** **6** **7** bazterrean.

► Zuhaitzen eskasiaz, eskualde hura hil zorian zegoen... Zer diozu artzain haren lanaz ? Holako egoera gerta ez dadin Euskal Herrian, zer egin behar genuke, zure ustez ?

► Testu hau ipuin errimatua da. Osoki irakurri ondoan, kenduak diren hitzak ziloetan beriz ezar itzazu, deklinabide kasu egokiak erantsiz.

otso

xakur

su

zezen

ur

makila

Zoaz hemendik gaixtoa, itzul zaitetz oihanera. Baina ez du itzuli nahi oihanera. ! joko zaitugu. Goazen baserrira deitzera.

Beraz, deitu dugu baina ez du lotsarazi nahi eta ez du oihanera itzuli nahi. " ! joko zaitugu ; hona hemen ! "

..... handi bat hartu dugu eskutan baina ez du jo nahi ; eta ez du lotsarazi nahi eta ez du oihanera itzuli nahi. " ! botako zaitugu ! "

Berehala su handi bat piztu dugu baina ez du erre nahi ; ez du jo nahi, ez du lotsarazi nahi eta ez du oihanera itzuli nahi. " madarikatua, bustiko zaitugu ! "

Beraz balde bat bila joan gara baina ez du itzali nahi ; ez du erre nahi, ez du jo nahi ; ez du beldurrarazi nahi eta ez du oihanera itzuli nahi. alferra ! batek edanen zaitu. "

Beraz pentzetik ekarri dugu baina ez du edan nahi ez delarik egarri ; ez du itzali nahi, ez du erre nahi, ez du jo nahi, ez du lotsarazi nahi eta ez du oihanera itzuli nahi. " itsusia harakinari salduko zaitugu. "

© Anuntxi Arana

Saindia

Salbatoreko Saindia

Amikuze Bithiriñako Inhurri etxean bi mutil-neska sehi zeuden. Arrats batez, artoxuritzen ari zirelarik, ohar-tu dira artoen hurbiltzeko behar zuten **haitzorrotxa** alo-rean utzi zutela. Gau beltza zelakotz tresnaren xerka joateko lotsa ziren. Mutilak **ixpixu** egin zuen :

5

– Bost sos eman niezaioke haitzorrotxaren bila joaiten denari.

Eta betiko erran bat bada : "Gauarendako ez dela behar pariorik egin". Baina neskak :

– Bost sosengatik ni joanen nauk!

10

Eta abiatu zen gauari buruz. Mutilak, damuturik,

biraoa jaurti zuen :

– Deabruak eraman baleza bere haitzorrotxarekin, bost sosekoa galdua dixit !

Ordu berean, zerbaitek, izpiritu gaixtoak, hartu zuen neska eta airetik eraman ; Inhurri gainerik iragatean oiuhu egiten du :

15

– Hor duzue zuen haitzorrotxa. Ni, ene diru goseagatik, ezin ikusizko esku batek eramaten nau.

Jendeak, denak abiatu ziren neskatzari segi airean zihoala, eta Larzabaletik harat segitu zioten Garaziko bortura buruz. Han, Salbatoreko kaperaren parean zela, oiuhu egin zuen neskak :

20

– Jondone Salbatore, salba nazazu !

Eta hantxe poliki-poliki pausatu zen. Larzabaltarrek ikusi zuten.

Hura pausatu tokian egin zuten kaper a tipi bat eta iduri bat ezarri, zurezko iduri bat, neska bere haitzorrotxa eskuetan duela.

25

Urte oroz Salbatoreko beila egunean, Besta-Berri ondoko igandean, Bithiriñako beilariek ezkoa eta meza-saria ekartzen zituzten Saindu deitzen duten neskari eskaintzeko ; hori egin ez zuten batean harri-erauntsiak xehatu omen zuen Bithiriñako uzta guztia.

30

Salbatoreko kaper a

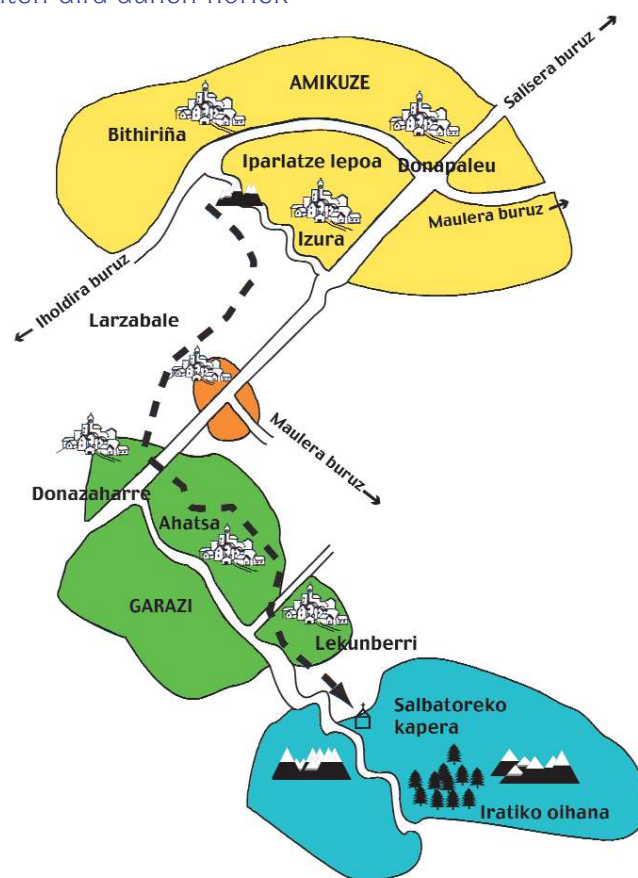
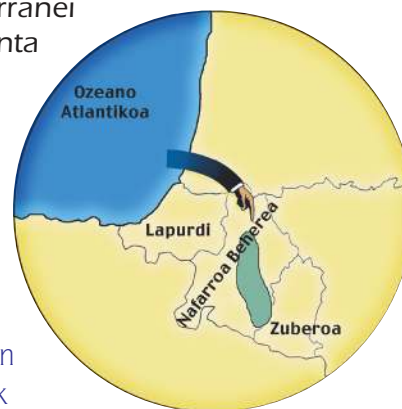
© Anuntxi Arana

Anuntxi ARANA,
Mito hurbilak, Gatzuzain.

► Hona Bithiriñako laborari baten lekukotasuna. Haren erranei jarraikiz eta lekuak mapan erakutsiz, Saindiaren ibilbidea konta ezazu.

"Behar da ikusi mapa batean, Iholdiko bidea harrapatzen du eta "Iholdiko bide" hori iragaiten da Basabarne deitzen den Bithiriñako eskualdean eta handik joaiten da Azpine deitu mendira eta ondotik Obilozaharre ni bizi naizen leku hau da. [...] eta hortik, harrapatzen da Landibarreko bidea. Eta hor, beraz gau hartan, ahotsak entzuten ziren. [...] Hemen behera, gure etxetan behera joan ziren Luisenera et auhenek hartu zuten hegoalderantz, Iparlatzeko bidea. Bi bide badaude mendira joiteko : bat Iparlatzera, Izurarateko bidea eta bestea Urtsotegietara joaiten den bidea. Beraz, joaiten dira auhen horiek Iparlatzeko bidetik, Oztibarre aldera. [...] Iparlatzetik gain-behera jautsi ziren Izurako elizara [...] eta atera ziren Donapaleutik Garazirako bide haundira eta bide haundiz segitu zuten. Heldu ziren Larzabalera [...] eta ixildu ziren Galtzetaburuko patarrean [...]. Gero Mendibera buruz berriz abiatu zirela diote batzuek..."

Anuntxi Aranak Eñaut Etxamendirenganik bildu lekukotasuna.

Ligiko zübüa

Ligiko jenteeek bazüen aspaldian zübü baten beharrünea. Bena ez zen ihor ere ausartzen lan haren hastera : leküa gaizto zelakoz.

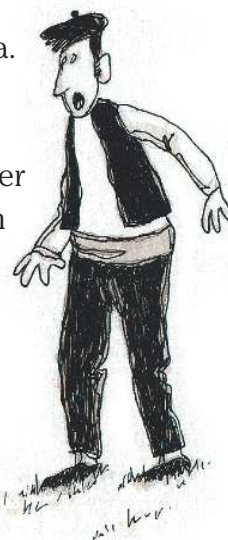
Egün batez, hitzartü züen behar züela zübü hori lamiñer egitera eman. Deitzen dütüe herrialta eta erraiten deie beren ezinbestea. Lamiñek hitzamaiten deie zübüaren egitea harri pikatüz biharamen gaüan oilarrak kantatü beno lehen, bena zerbaiten trüke. Ligiarrak erraiten deie :

– Zer da züen galtoa ?

Lamiñek arrapostü :

– Ligiko neskatarik ederrena dügü galtatzen pakütako.

Nahi bada pena handia egiten zeien herritarrer neskatila eder haren galtzeak, halerik honartzen düe lamiñen galtoa ; eta biharamen gaüan horik hasten dira lanean.

15

Mündü orok dakian bezala, neskatila ederrek badüe lekü orotan arrakasta. Ligiko neskatila eder harek ere bazüan bere maitea korte egiten zeiona. Maite hori, beitzakian zer zabilan, jarten da biharamen gaüan lamiñen lankiaren kantüan eta ikusten dü lazki denbora erdi gabe lana bertan akabatzekoa zela. Ari zen

20

Joaiten da oilaltegi baten kantüala, emeki hanko borta zabal-

lankia : lantoki.

lazki : lazturarekin.

25 tzen dü eta bere esküez egiten dü laur edo bost zafla oilarrak kantatü beno lehen hegal **kaldü** emaiten düan bezala. Oilarra iratzartzen da jauzi bateki, lotsaz berantü düan eta sarri egiten dü : kükürükü.

30 Ordü zen ; lamiñek azken harria erditan gora altxatürik züen, bena entzün züenean oilarraren kantorea **urtuki** züen harri hura huren behera eta **herots** handi bateki ezkapi ziren erraiten züelarik :

– Dela madarikatüa oilar hori, bere oihüa tenorea beno lehen egin düana.

Geroztik, dioie zaharrek, ez harri urtuki hura, ez besterik, ez düe ihork ere lekü hüts hartan **eküarazi**.

kaldü : kolpe.

urtuki : jaurtiki.

herots : azantz, hots.

eküaratü : gelditu.

J.F. CERQUAND, *Ipar Euskal Herriko legendak eta ipuinak*, Txertoa, Gotaineko GARAT jaunak transkribatu leienda.

① ULERMEN GALTOAK

- Zoin ziren ipuin hontako pertsonajeak ?
- Zentako Ligiko jenteez hitzartü züen lamiñer zübüaren eginaraztea ?
- Zer izan zen lamiñen arrapostüa ?
- Zer agitü zen ?
- Nola ürreritzen da istorioa ?

② HIZTEGIA

► Hitz horien erranahia hiztegietan txerka eta erranaldi batetan ezarrazü :

beharrünea :

ausartzen :

hitzartü :

hitzaman :

honartzen :

arrakasta :

④ KÜRÜTXEGRAMA

1							L							
2							I							
3							G							
4							I							
5							K							
6							O							
7							Z							
8							Ü							
9							B							
10							Ü							
11							A							

1 - Jente ttipiak dira, gaüzaz lanean ari.

2 - Etxe eta bizizale hanitx den leküa.

3 - Oiloen bizitegia.

4 - Zerbaiten egiteko gogoia.

5 - Oilarraren kantorea.

6 - Ordülariak neürtzen dü.

7 - Igelak igitzeko egiten düana.

8 - Erreka baten zeharkatzeko eraikuntza.

9 - Edozoin egünen ondokoa.

10 - Beharriek egiten düena.

11 - Laneko günea.

④ JOSKERA

(-ki atzizkia) → LAZKI → latz + ki

Gaüzten egiteko maneraren agertzeko -ki izen edo izenondoa lotzen zaio.

Adibidez : "Aitañi mankatü delarik Beñat lazki penatü da."

► Eraik ezazü lau aditzondo **-ki** atzizkiarekin (adibidez : eder → ederki) eta bakotxareki erranaldi bat egizü.

.....

(-tako atzizkia) → PAKÜTAKO → pakü + tako

Istorian idatzia da : "Ligiko neskatilarik ederrena dügü galtatzen pakütako."

Hona beste adibide bat : "Ibanek makila bat hartü dü jostagailütako".

► Zük ere beste erranaldi bat egizü **-tako** atzizkiaren erabiltez.

.....

Istorian idatzia da :

“Bena ez zen ihor ere ausartzen lan haren hastera leküa gaizto zelakoz.”

Gaüza bera erraiten ahal dügü manera hontan ere :

“Ez zen ihor ere ausartzen lan haren hastera leküa gaizto beitzen.”

“Zergatik” galtoari arrapostü emaiteko aditzari **-lakoz** atzizkia edo **beit-** aurrizkia emaiten zaio.

► **-lakoz** erabiliz erranaldi horik arra idatz :

“Lana ez züen ürrentü oilarra kantan beitzen.”

.....

“Neskatilaren maiteak, oilarra iratzarrarazi züan zübüa ürrentü abantxü beitzen.”

.....

5 BERRIZ IRAKUR

► Galto horier ihardets ezaezü :

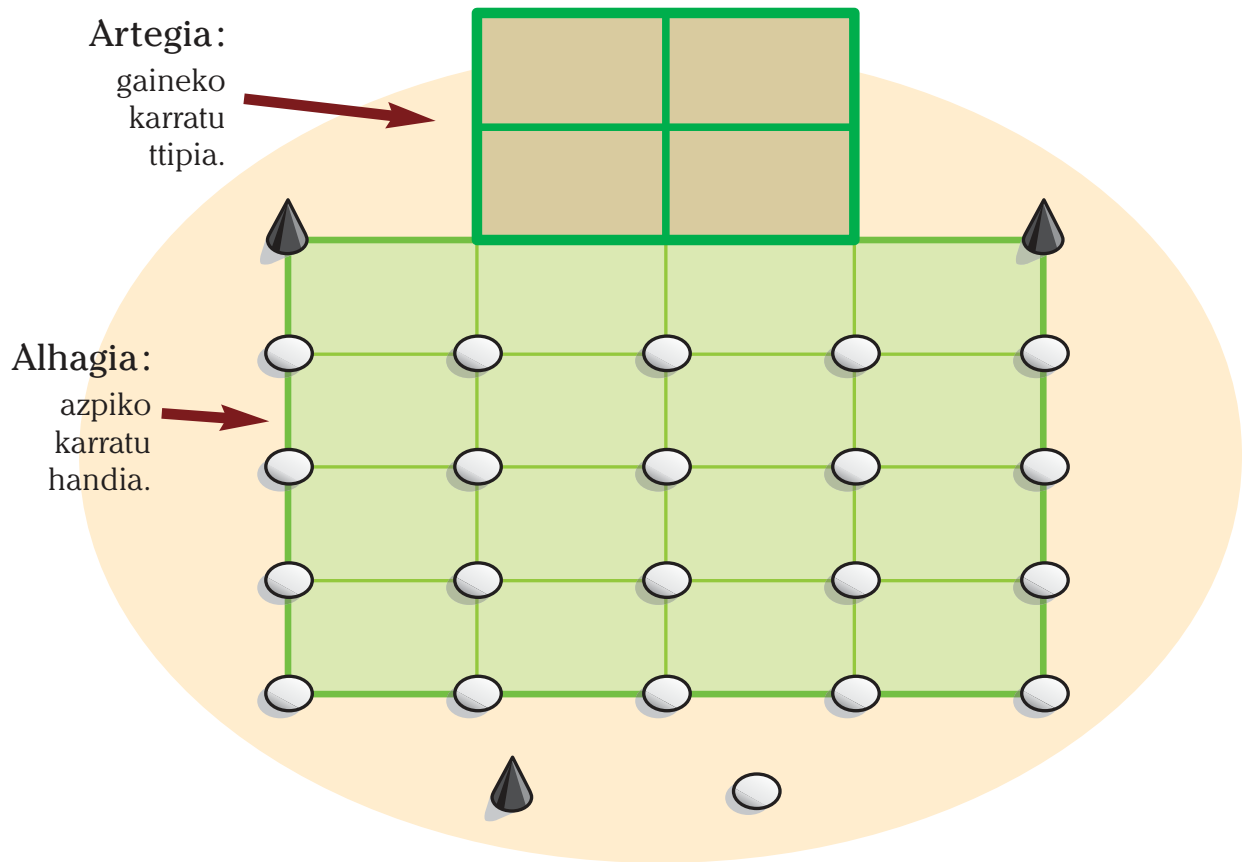
Zentako kantan ari zen oilarra ?

.....

Zentako lamiñek zübüa urrentü gabe ützi züen ?

.....

Artzain jokoa

1. Materiala

Laukidura berezi hau.

2. Ttantoak

2 ttanto otsoentzat
20 ttanto ardientzat.

3. Tokiak

Jokoaren hastapenean
laukiduran ikusi ttan-
toen tokia.

4. Jokoaren helburua

Irabazteko, artzainak 20
ardietarik 11 bederen salba-
tu behar ditu: 9 artegian sar-
tuz eta 2 otsoek hastape-
nean zuten tokia hartuz.

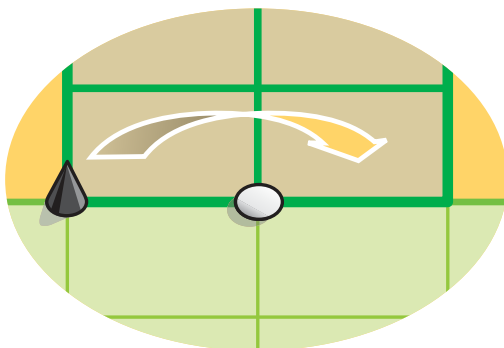
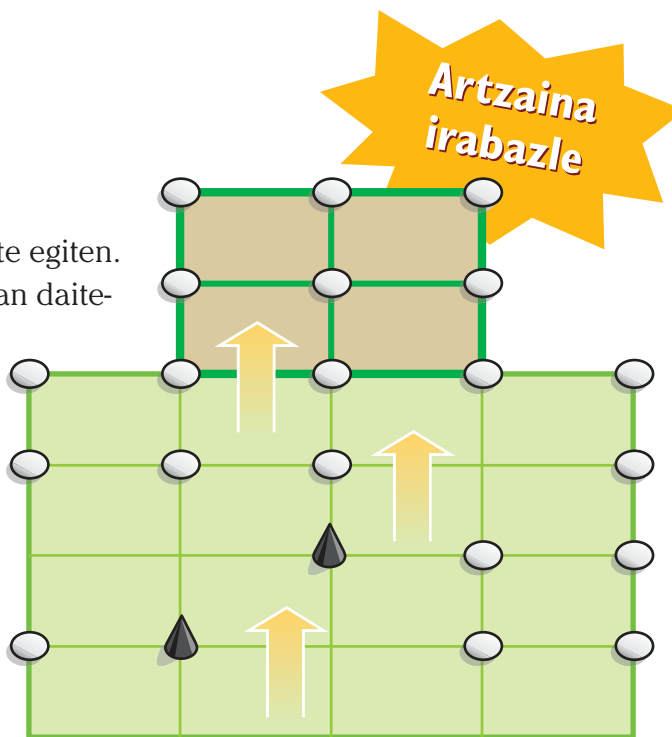
5. Jokamoldea

a) Ardiak

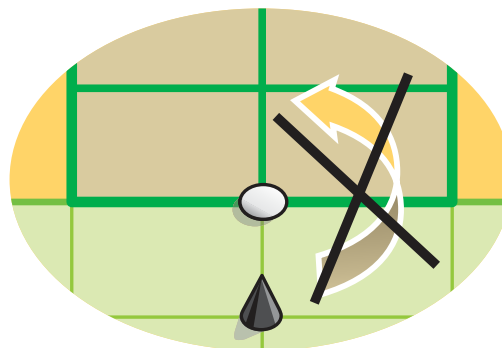
Lehen mugimendua ardiek dute egiten. Ardia beti aitzina doa baina joan daiteke eskuinetik ezkerrera edo alderantziz edo zehar, aldian ozka batez beti.

b) Otsoak

Otsoa nahi duen gisan ibil daiteke : gora, behera, zehar, baina beti ozka batez. Otsoak artegian sartzea dauka debeku bakarra ; haatik, etxola aitzinetik iragaiten ahal da.

Jatea haizu

Jatea debekatua

Oharra

Otsoa ez bada ohartzen ardi bat jan dezakeela eta horrek alde egiten badu, artzainak otso hura kanporatzen du eta partida segitzen da otso bakar batekin.

Irrisa

I. JAKIN DEZAGUN

Maiz entzun izan dugu irrisa dela mundu guzian jateko biltzen den landarerik gehiena. Ez da egia. Bada beste bat, erabiliagoa : soja. Hala ere erran dezakegu irrisa dela gosetik begiratzeko munduko elikagai nagusia. Anitz herrialdetan, egunoroko ogia da, platerik gehienetan. Aspalditik gainera. Historian, lehenbiziko aztarnak ⁵ Asiako hegoekialdetik datoz, Kristo aurreko 5 000. urte ingurutik goiti. Lehendabizi, basalandarea zen; gero ureztatu soroetan landatzen ikasi zuten.

Alejandro Handia, 320. urtean Indian sartu zenean, hasi ginen gu Mendebaldean, irrisa ezagutzen. *Oriza* deitu zuten greziarrek ¹⁰ eta izen botaniko hau atxiki du gaurdaino : *Oriza sativa*.

Gaur egun, irrisa mota anitz aurki dezakegu salgai, bakoitzak bere balioa duelarik :

Amerikarra. Hau irrisik erabiliena da. Patna ere erraiten zaio. Ale azalgabetu eta distirantak tinko eta libro gelditzen dira sukal- ¹⁵ datu ondoan.

Basmati. Himalayako mendietan ereiten den irrisa. Luzea eta fina. Ezagutzen direnetatik finenetakoa. Erabili aitzin, urean garbitu behar da.

Integrala. Batere landu gabeko irrisa. Irris zuriak baino ur eta ²⁰ denbora gehiago behar du egosteko. Almidoi, bitamina eta gaineratiko elikagai guziak edukitzen ditu.

Lurrindua, baporizatua. Irrisik hoberena dukegu hau. Azaleko almidoia kendu zaio baina aleek duten bitamina eta elikagaiak

- 25 hunkitu gabe gelditu dira. Irris integralaren abantailak ditu baina ez du behar honek hainbeste ur eta denbora.

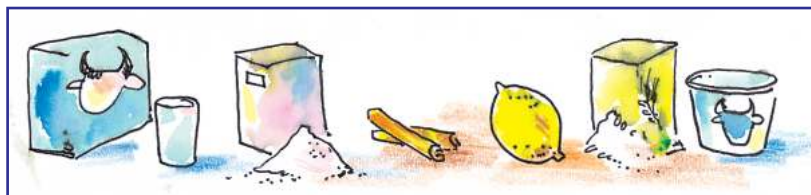
Aipa daitezkeen beste irris mota batzuetarik ditugu italiar integrala, italiar zuria, budin-irrisa eta irris glutinatua.

ERREZETA

IRRISESNEA

Osagaiak (4 lagunentzat) :

- litro bat esne
- 200 g azukre
- kanela-zotz bat
- zitroi baten azala
- 70 g irris
- kanela-hauts ximiko batzuk
- dl bat esnegain.

1. Ontzi batean, esnea irakiten ezarriko dugu, kanela-zotz eta zitroi-azalarekin.

2. Irrisa aitzinetik garbi eta beste ontzi batean egosiko dugu ura osoki lurrundu arte.

3. Orduan hasiko gara esnea isurtzen, zalitxo batekin eta pausaldirik gabe, ondotik, zurezko zali batekin nahas eta nahas.

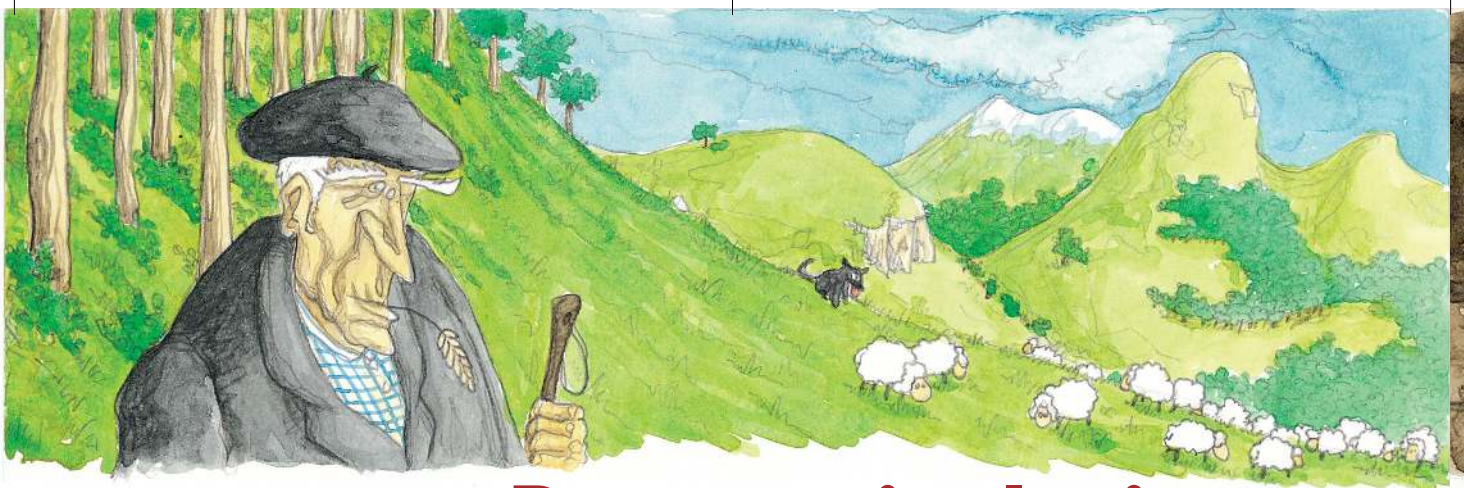
4. Irrisak esnea xurgatuz bezala isuriko ditugu esne zalikadak, krema arian-arian osatu arte.

5. Irrisa alde bat egosi eta, azukrea eta dezilitro bat esnegain erantsiko diogu.

Arnoan beraturiko pikoekin zerbitzatuko dugu irrisesnea.

Erabateko sukaldea, Ttartalo, IKASek egokitua.

Pettan xirulari

ximurdura : ximeldura, plegadura.

samin : mingarri.

jori : aberats.

janosa : janiza, gose handia.

frikun : bihurri, kokin.

ihardoki : ihardetsi.

Iratiko oihanean bizi zen, bere artaldearekin, Pettan artzaina. Bisaia dena **ximurdura** zuen, iguzki arraiek, hotz **saminek**, haize eta euriak beltzarandurik.

Zonbat urte zituen, nehork ez zakien Garazi aldean. Jendek zioten Pettan Iratiko oihana bezain zaharra zela eta harek bezenbat iraunen zuela. Ontsa zakitena, aldiz, hauxe zen : Pettan, inguru haietako artzainik hoberena zela. Artaldearen zaintzeko, bazka leku gizen eta **jorien** atxemaiteko, gasna gozo egiteko, parerik ez zuen.

Ilunabar batez, Pettan jarri zen arrunt gogoetaturik. Akiduraz lehertua zagon. Alta, primadera hor zen, belar frexko, guri, **janosa** sortarazten zuela, aire arin batek denetarat ufatzen zuela. Ba, dudarik ez zen, primadera **frikun** horren lana zen : artaldea ezin maneatua, dena burukaldi eta jukutria, burxoratua balitz bezala. Usaiako xixtu, oiuhu, denak alferretan ziren. Pettan han zabilan, goiti, beheiti, handik inguru, hemendik oiuhu. Ardi multzo bat bildu orduko, bertze bat barreatua. Labri ere hor zabilan, laster hunat, laster harat, kexatua, ihausi zalapartaka. Azkenean, noizbait, bien artean, artaldea bildu zuten. Pettan gaizoaren leheraldia ! Haren hanka zaharrek ez zuten alta holako beharrik. Etxolako lastuntzian jarriarik, suari so zagon, arrunt gogoetatua. Bihar, nola **ihardokiko** zuten, haren hezur zaharrek ? Oiuhu eginaren bortxaz boza erlastua zuen, hatsa kexatua, zangoak dal-daran. A ! zahartasunaren samina, artalde bat behar delarik zaindu ; hari izaite guziaz atxikia zirelarik, ez duzularik bere gain utzi nahi.

Pettan han zagon, arras gogoetatua. Pinpi, panpa, suan egurrak, haren ohoretan, ari ziren tiro eta pindar,

30 nahi balute bezala alegeratu. Bainan Pettan, bere
ilunean, deuseri ez ohartzen... Alta, zerbait ohargarri
gertatu zen etxolan. Azkenean, Pettan berebaitara etorri zen.
Jes, ez ahal zen lotarik amentsetan ari ? Ez, ez, ontsa ikusten zuen :
begien aintzinean, hortxe berean, bazituen hiru... hiru... hiru,
35 zer ? Sagua izaiteko aise haundiegi, gizakia izaiteko berriz ttipie-
gi.

Zer baitziren ere, ontsa pollitak ziren, bat gorriz beztu, bertzea
berdez, hirugarrena berriz xuri-xuria. Hiruak Pettani so zauden
behako on eta ezti batekin. Bainan... bainan ba ! Pettanek famaz
40 ontsa ezagutzen zituen ! Garaziko lamina famatuak zituen eta bisi-
taz jinak !

Lehenik, boza mehe batekin, lamina gorria mintzatu zen :

– Aspaldidanik ezagutzen zaitugu, Pettan artzaina, eta zure
merezimenduen berri badakigu. Gutarik bakotxak, opari bat
45 eskainiko dauzu. Zuri nahi duzunaren hautatzea. Bainan kasu !
Bat bakarrik dezakezu hauta. Nik eskaintzen dauzut gezi tiratze-
ko makoa. Xuxen-xuxena, zuk hautatu helbururat joanen da gezia.
Izan dadien gizaki ala abere, “amen” erraiteko artean etsaia gar-
bituko duzu.

50 – Nik berriz, dio lamina berdeak, diru ederra emaiten ahal
dauzut. Etxe pollit bat erosten ahalko duzu karrikan eta zure
azken egunak han pasatuko dituzu goxoan, pipa ahoan, ipuin eta
orroitzen kondalari.

Lamina xuriaren aldi jin zen. Ez zakien zergatik bainan
55 Pettanek, haren alderat senditzen zuen bihotzeko oldarra. Behar
bada mendietako elurra bezain xuria zelakotz ? Zer nahi ere, lami-
na zuria holaxet mintzatu zitzaion :

– Pettan gaixoa, nik ez dut gauza haundirik zuri eskaintze-
ko, xirula xume hau baizik.

oldarra : bultzada, sua.

xume : simple.

Eta eman zion oihaneko urki **lerden** baten adarrean moldatu 50
xirula pollit bat. Loriaturik, Pettanek xirula hartu zuen.
Ezpainetarat hurbildu orduko, sekula aditu ez zuen airerik polli-
tena atera zen hartarik. Batzuetan xoxoaren kantu xaramela iduri
zuen, gero haizearen zirimola arboletan farrastan dabilalarik edo
ur-xirriparen xurxura ezia, berdin artalde joareak egiten duen 55
zilarrezko xilintxa edo artzain kantu gozoaren oiharzuna.
Xirularen **bertutez**, oihan guzia daldaran bizi zen.

Zer lagun paregabea zaukan eskuetan, Pettanek ! Ez zuela
harek bertze edozoin opari nahi ! Labri bera ez zagona hantxet,
muturra patetan, begiak erdi hetsirik, xoratua ? Artaldea ere, alain- 60
tso, ixilik zagon !

“Ene hautua egina da, adixkide, erran zuen Pettanek. Zendako
nituzke mako eta geziak ? Etsairik ez dut. Zendako nuke etxe bat ?
Ene artaldearekin bizi nahi dut... Xirula hartzen dut, ene ontasun
baliosena izanen baita. Esker mila, lamina maiteak !” 65

Hitz horiek aditu orduko, frixt ! laminak handik lekutuak ziren.
Pettan lorietan gelditu zen bere xirularekin. Orduz geroztik, ez
zuen artaldearekin kexatzerik ukan. Xirula soinu bat entzun ordu-
ko, urrun baziren urrun, ardiak heldu ziren etxolari buruz. Xirulari
esker, zahar **okitua** izan arte, Pettan mendian artzain egon zen. 70

Haize hego batez aditzen baduzue, Garazi aldean, xirula soinu
bat haizeari nahastekatua, ez harri : Pettanek mendian utzi xiru-
la da kantuz ari, mendiko artzainen ohoretan.

lerden : zuzen eta eder.

bertutez : ...-ri esker, ...-ren
bidez.

okitua : bete-bete, oso.

Marijane MINABERRI

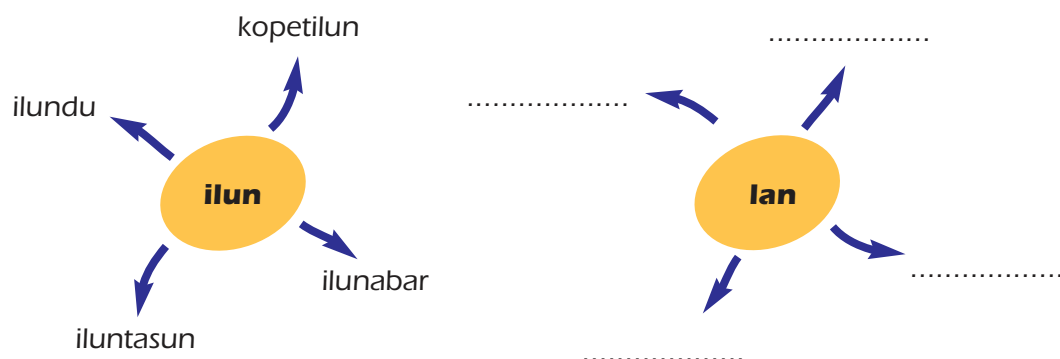

❶ ULERMEN GALDEAK

- Zein probintzian bizi zen ipuineko pertsonaia nagusia?
- Zer zen artzainaren lana?
- Zergatik zen Pettan artzainik hoberena?
- Nor zen Labri?
- Zein hitzekin erakusten digu idazleak Pettan zaharra zela? Bi erran molde aurki itzazu.
- Zer eskaini zioten laminek?
- Zergatik hautatu zuen xirula Pettanek?

❷ HIZTEGIA

► Hitzen familia. Hitz batetatik beste hitz batzuk sortzen dira. Osa itzazu eredu honi jarraikiz.

► Lerro bakoitzean, hitz arrotza atzeman eta azpimarra ezazu.

janari, jantzi, jangarri, jaki, jantegi, jatordu, jangura.
su, suhar, usu, suhiltzaile, sumendi, supizteko

❸ JOSKERA

Adjektiboak izena laguntzen du. Adjektiboek pertsonak, animaliak eta gauzak nolakoak diren erraiten digute.

Adibidez: *sagar gorria saldu didate.*

sagar ustela saldu didate.

► Erranaldi hauetan agertzen diren adjektiboak azpimarra itzazu.

“Boz mehe batekin lamina gorria mintzatu zen.”

“Eta eman zion oihaneko urki lerden baten adarrean moldatu xirula pollit bat.”

Zer bezain zer ? Testuan, bi konparaketa hauek aurki ditzakezu :

“Oihana bezain zaharra”.

“ Elurra bezain xuria”.

► Zuk ere, hitzak molde horretan ezar itzazu.

– Zartagina bezain...	abila
– Bildotsa bezain...	gormanta
– Mendia bezain...	gorria
– Tomatea bezain...	gogorra
– Harria bezain...	samina
– Kukusoa bezain...	zalua
– Ozpina bezain...	zaharra
– Azeria bezain...	eztia

4 BERRIZ IRAKUR

► Hitzen erranahia atzeman ezazu testuaren laguntzaz.

ilunabar :

gogoetatua :

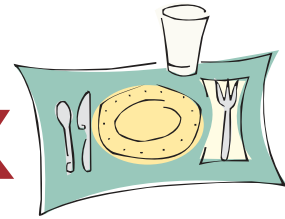
barreatua :

pindarra :

zirimola :

loriatua :

Matahamiak

Materiala

- Ontzia
- Zurezko koilara

150 g
irin

Koilaratara
handi bat
olio

Bi arroltze

Gatz
miko bat

Bi
basotara
esne

Koilaratara
handi bat
alkohola

Irina ontzira bota.
Erdian xiloa
egin.

Olio, arroltzeak
eta gatz ezar.

Erdetik hasiz
nahas
polikiño.

Esnea
arraposki isur
denak nahasiz.

Alkohola ezar gainetik
eta berriz ere nahas.

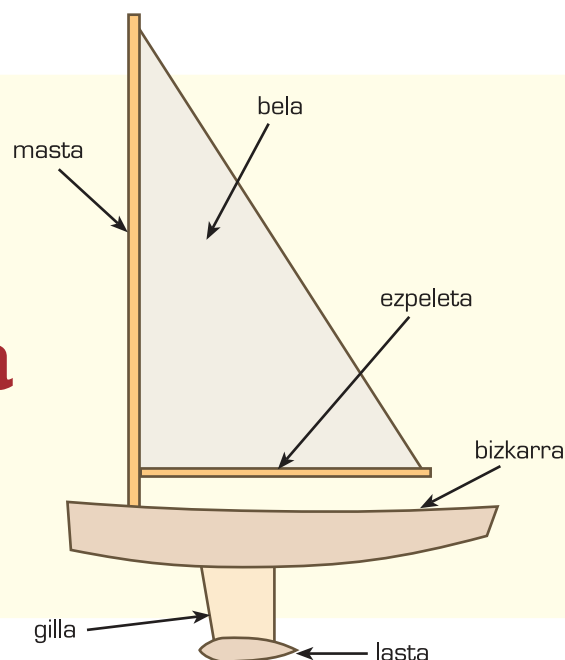
Zartagina beroaraz ;
orea zalitaraka heda
eta bi aldeetarik erre.

Matahamiak
bero direno
azukrezta eta jan.

- Zartagina
- Ehokaia
- Zalia

Belaontzia

Helburua

Ontzi batek uraren gainean orekan egon behar du.

Bi indarrek eragiten dute:

- alde batetik bere kargak egiten duen indarrak, grabitate zentroan dagoena,
- bestetik urpean dagoen Archimèderen indarrak.

Ontzi baten ur gainean diren osagaiek ur barnean dauden atalekin orekatu behar dute. Uretik kanpo diren elementu horiek sobera goratzen baditugu, dena uzkailez dezakete. Horregatik dugu gilla bat eta honi lotu zama (lasta) grabitate zentroa apal dadin. Gisa horretan Archimède-ren indarrak ontzia zuzentzen du makurtzen denean.

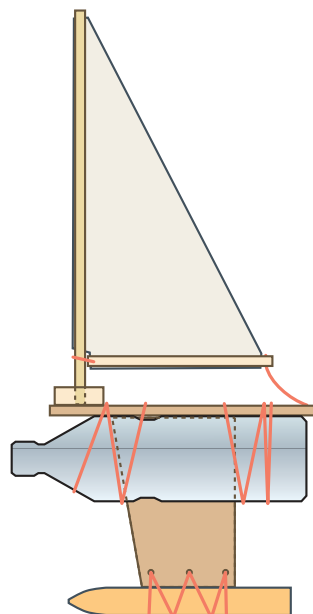
Flotadore sistema batekin egina izanen da gura belaontzia, gilla bati esker eta horrela bela handi bat ukan dezake.

Materiala

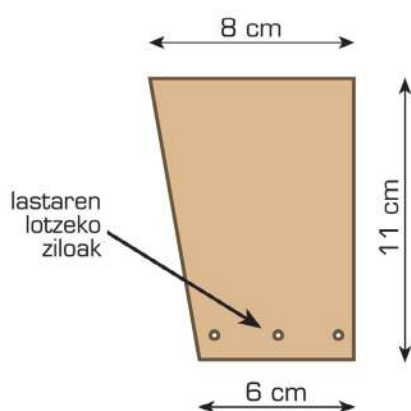
- 33 cl-ko ozkarik gabeko bi plastikozko botila.
- 3 mm lodi den txapola.
- 20 x 10 cm-ko zur listoia (*tasseau*) edo 10 mm lodi txapola.
- Ziri biribila (4 mm).
- Margo edo itze handi bat.
- Lauki formako bageta (10 x 10 cm).
- Plastikozko zakutxo bat belaren osatzeko.
- Soka azkarra eta sendoa (sukaldeko haria).

Nola egin

Bi botila ttipik ontziaren kroskoa osatuko dute. Bizkarraren osatzeko lotuko dira taulaxka bati. Gilla beste txapola puska batez eginen da eta bizkarrari lotuko bi botilen artean. Zama emanen zaio margo bat baliatuz (lasta).

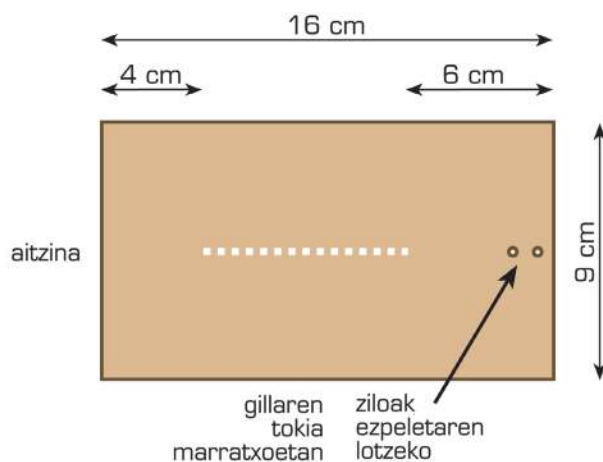

Gillaren eskema

Bizkarra eta gilla nola egin

- Pezak motz txapolan, emanak zaizkizun neurriei jarraikiz.
- Gillaren azpiko partean 3 xilo egin lasta (karga) lotzeko gisan.
- Bizkarra osatuko den taulan, gillaren tokia begitatu behar da. Irudiari segituz bi xilo ttipi egin ezpeletaren atxikitzeke.

Muntaia

– Gilla bizkarrari itsats. Lotura azkar ezazu bi listoi ttipirekin. Hauek bizkarrari lotuak izanzen dira bi aldeetan emanaz. Beharrezkoa da eskuairan jokatzeara.

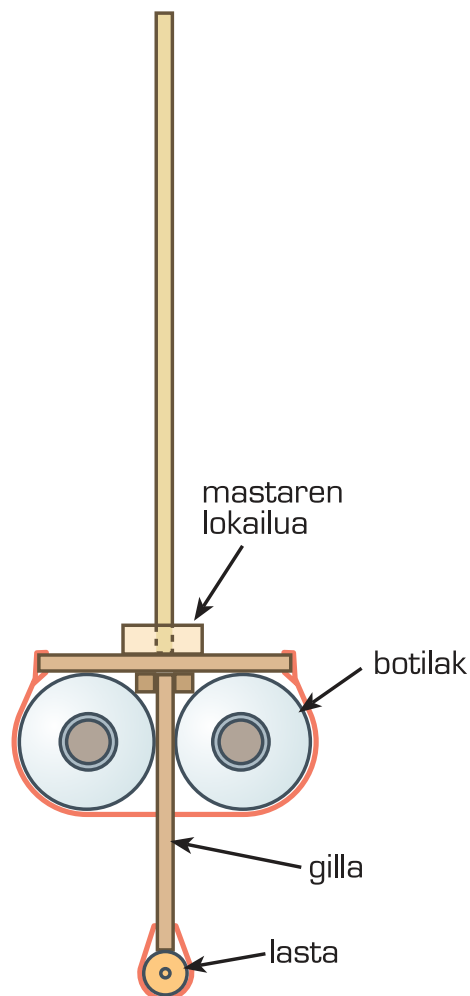
– Kola idortzera utz.

– 1 cm-ko zur peza ttipi batean xilo bat egizu mastaren sartzeko eta bizkarraren aitzinaldean itsats.

– Margoa arez bete ; gillari lot hariz edo sokaz.

– Bi botila ttipiak ere elkarri lot. Lotzeko hari hori bernizean bustiz erabili behar da eta gero berniza idortzen denean, hariak laburtzen dira eta ondotik gauzak hobeki tinkatzen.

– Zureria guzia ere bernizatu behar da hezetasunetik begiratzeko.

Masta eta bela nola egin

– Zur listoi luze batean, 35/40 cm-ko puska bat motz : masta nagusia izanzen da. Ezpeleta azpian den masta da ; etzanik doa eta bela zabalik atxikitzen du. Honen egiteko 12 cm-ko listoi bat moztu behar da.

– Bela bera plastikozko zakutxo batetik egin da eta zakutxo horren bazterrak plegatuak dira zentimetro batean eta itsatsiak. Ondotik, mastak, hodi gisako plegadura horietan sartuko dira.

– Ezpeleta sokaz lotua da bizkarrari, ontzi bizkarrean egin diren xiloetatik pasatuz. Hari horrek mugatzen du mastaren mugimendua.

Hartza gatz jaten ari

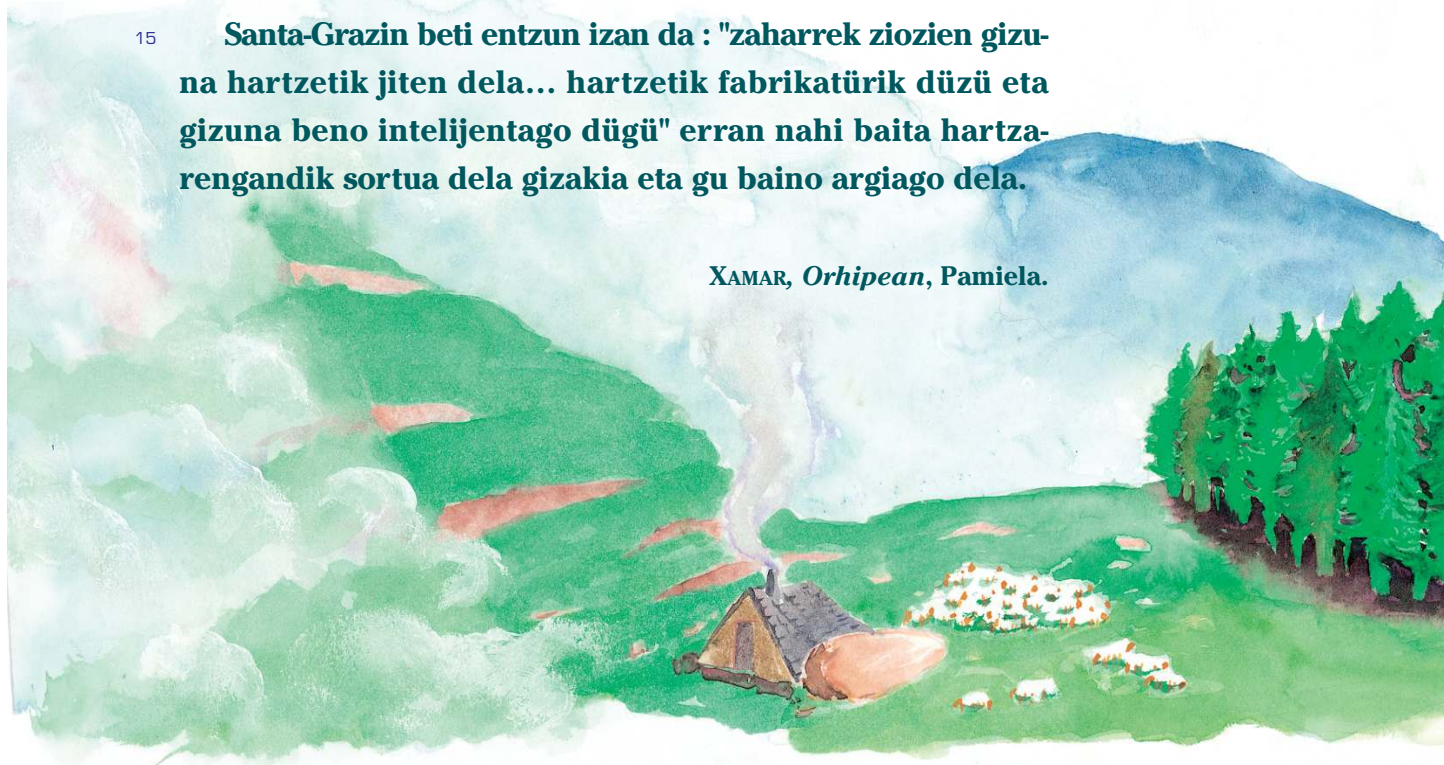
Lehenagoko denboretan, hartza maiz ibiltzen zen gure mendietan. Zoritzarrez desagertu denean, hari buruzko sinesteak ahortzi dira. Ipuin bat edo beste bildu izan da Bizkaian eta Nafarroan baina Zuberoan gelditzen dira hartzari buruzko sineste hondar gehienak. Eskualde honetan ibilia da duela guti arte eta oraindik ere, gaitz bada ere, ikusten ahal da noiz behinka.

Animalia sakratutzat zeukaten eta haren ehiza egiten bazen ere, zorte txarra zekarrela pentsatzen zen. "Gizon hartz ehaileak, eztizü deuse hunik emaiten" erraiten zuten Santa-Grazin.

Zaharrek hartza hil baino lehen otoitz berezia, "hartz orazionea", egiten zuten baina ez dugu gaur egun ezagutzen.

Santa-Grazin beti entzun izan da : "zaharrek ziozien gizuna hartzetik jiten dela... hartzetik fabrikatürrik düzü eta gizuna beno intelijentago dügü" erran nahi baita hartza-rengandik sortua dela gizakia eta gu baino argiago dela.

XAMAR, *Orhipean*, Pamiela.

Euskal Herriko sortaldean, Zuberoa eskualdean, badira hartzak. Atzo nire lehengusu Beñatek baten istorioa kontatu zidan. 20

Mendi ondoko gordagia utzi du, eguzkia jeiki baino lehen, eta mendian agertu da. Murrta airean, gogoa beltz, ametsetan bezala dabil hartza.

Herrian bakarrik dago; besteak Auñamendi erdira ihesi joanak dira. Bake ederrean bizi da baina zail zaio jatekoaren biltzea. 25 Udan ez da mendian fruitu, zuztar, landare eta pizti txiki faltarik baina neguan piztiak lurpera doaz. Orduan, artzainari ardi edo arkume bat lapurtu behar dio eta artzaina laster doa harma hartuta hartzaren gibeletik.

Oraingoan, asmo berri bat darabil hartzak gogoan : 30

“Artzainak ardiak nola biltzen eta hazten dituen ikasiko diat. Lasterka egin beharrik gabe, haragia izango nuke horrela. Ardiak ez ditiat nire mendi pinetara bizitzera eramango. Ez nauk artzain izango. Baina gogora zetorkidak artzainak errauts zuria ematen diela ; behin baino gehiagotan ikusia diat 35 hori egiten ; harekin nik ere bilduko ditiat ardiak”.

Atertu du. Mendiko ur saltoen ondoan, ardiak larean bazkatzen ari dira. Hartza, artzainaren txabola ondoko arkaitz gainean, begira-begira dago. Harri zabal baten gainean, artzainak gatz zakutxo bat 40 hustu du. Ardiak zas-zas mihi gainez harria garbitzen ari dira.

Eta hartzak bere baitan dio : “Eztia bezain ona ote da errauts zuria ? Ez dio axolarik, artzaina joan ondoren hurbilduko natzaie eta probatuko dut.” 45

Hartza agertu bezain laster ardiek ihes egin dute, marrakarik gabe. Pizti handia, gatz janago eta nahiago, egarritzen ari da. Urrunean zakurren zaunkak entzuten dira.

30 Gaitziturik, haserre eta beldurrez, hartzak badaki ba zakurren ondoren artzaina datorrela. Gatza utzirik joaten da.

Arramaka, Otsogorri gain aldetik, Ardaneko basora doa korrika. Bere gogoan hau pentsatzen du : “Zakurrek hanka mehegiak dituzte niri jarraitzeko”.

35 Hartza Ardane ibarretik Hartxilodiko haitzartera jausten da. Hor bere azken janaldiaren hondarrak ikusten ditu: larru bat eta barnean ardi buru bat, eta hezurak karrakatuak. Bere aurrean urak zulatuaz eginiko isla bat da; alde guztietatik harri pareta finez inguratua : hura da Hartxilodi.

40 “Banba hori, tiro hori ? Barneko su hori, zer da ?” dio hartzak.

Gatzaren mina dela uste du. Baina atzean, gizona eta zakurren hotsak entzuten dira. Zakurrak hurbiltzen dira; hartzak, hartzaparretan zeukan gatza aurrera bota die baina zakurrak beti gehiago hurbiltzen dira; pizti handiari usnaka hasten dira eta 45 zaunkaz gizonak deitzen dituzte.

Hartzak sabelean min du eta larrutik odola dario; orduan eza gutzen du hartzak minaren kausa. Zutitzen da eta zakur bat hartzaparretan harturik, zintzurra hausten dio; gero, beste bat hartzapar ukaldiz hankaz gora botatzen du.

50 Beste zakurrak ez dira hurbiltzen[...]. Orduan hartza gizonetara doa.

“Gizon gazte hau hil behar diat”, dio aurrez-aurre gertatzen direnean. Baina gazteak bere fusila mintzarazi du. Hartza zutitu da harma harrapatzeko. Baina ...“Beranduegi da : orain bazekiat 55 gizonen sekretua. Gizonak ez du lurak emaniko indarrik baina suari eta gatzari agintzen die”.

Hala hil zen Holtzarte aldeko haitzartean gizonen sekretua ikasi nahi zuen hartza.

Txomin PEILLEN, *Errotaria errege*,
Hordago, *Tximista* saila.

❶ ULERMEN GALDEAK

- Non kokatzen da kondaira hau ?
- Nola elikatzen da hartza ?
- Belarjalea, haragijalea ala orojalea da ?
- Non iragaiten du hartzak negua ?
- Hartzak zergatik lapurtzen dizkio ardiak artzainari ?
- Nola bildu nahi ditu ardiak kondaira honetako hartzak ?

❷ HIZTEGIA

- Hitz hauek testuan aurki itzazu eta erranahia asma.

gordagia

pineta

bilduko ditiat

atzean

agindu

aurrera

fusil

- Hartzaren, ardien eta zakurren hotsak testuan aurki.

.....

Gure baserriko hegazti batek kukurruku egiten du. Zein da ?

Gure baserriko abere pottolo batek kurrinka egiten du. Zein da ?

Larrungo iturri ederretan, abere salbai hauek irrintzi egiten dute. Zein dira ?

Abere adardun honek marruma egiten du. Zein da ?

❸ JOSKERA

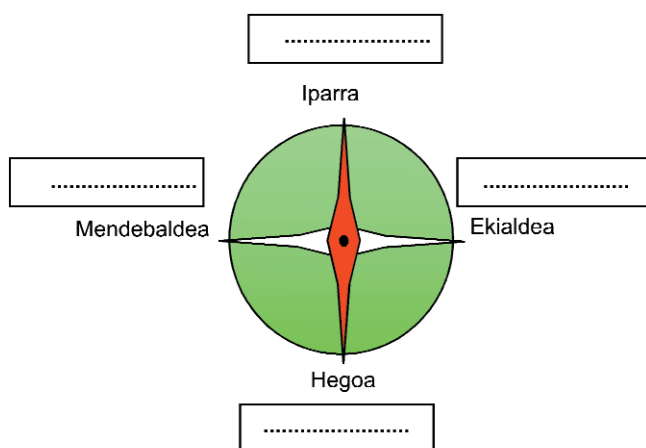
Testuak dio : “Zakurrek hanka mehegiak dituzte niri jarraitzeko.”

- Zer emanen zenuke “mehegiak” hitzaren ordeztan, mehe hitza atxikiz ?
- Asma itzazu zuk ere gisa horretako bi erranaldi.
- Eredua segituz, ordeztan itzazu azpimarratuak diren hitzak :
- Xoria sobera urrun da ongi ikusteko.
- Gereziak sobera berdeak dira jateko.

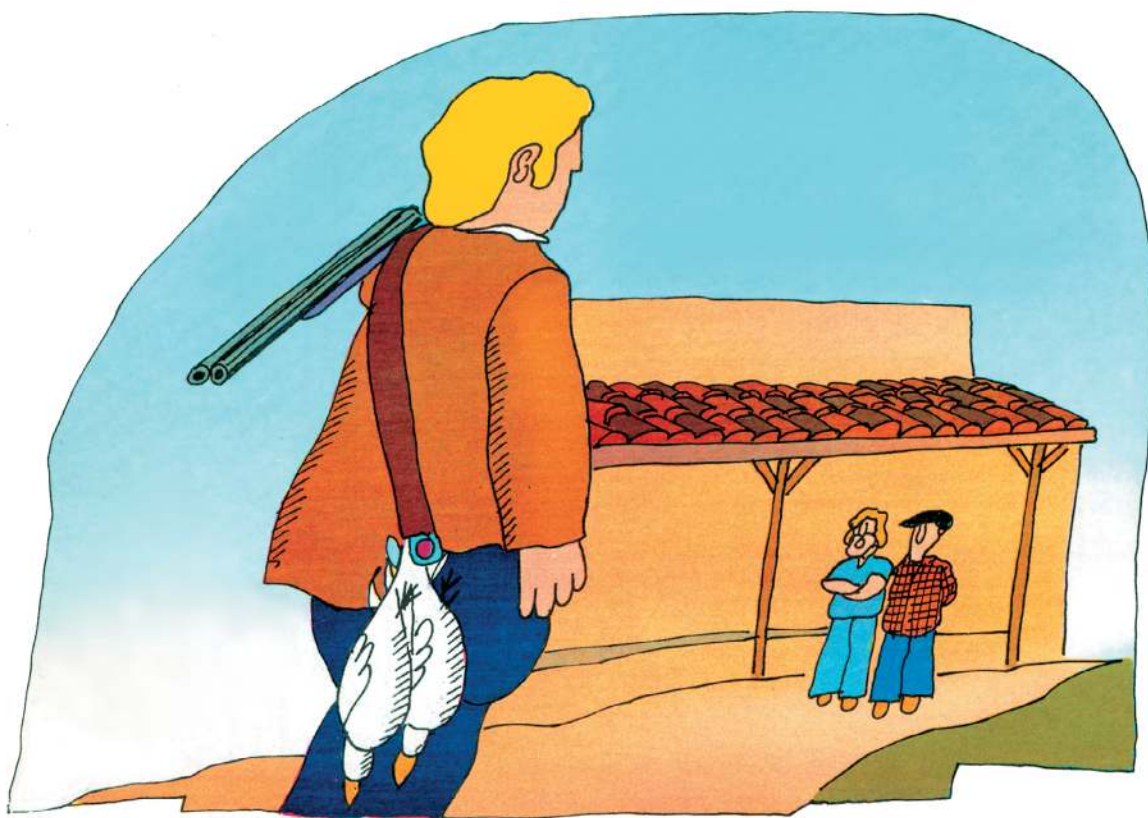
4 JAKIN

Euskal Herriko mapari begiratzuz, Zuberoa Eguzkia sortzen den aldean kokatua da. Beraz sortaldean da.

Bilbo aldiz, eguzkia sartzen den aldean kokatua da. Beraz sartaldean da.

► Sortaldea eta sartaldea koka itzazu iparrorratz honetan.

Bila joan eta gabe etorri

eper : xori mota bat.

zintzilika : dilindan, zintzilik.

zeuzkala : eduki aditz trinkoa.
(Atxikitzen) zituela.

kanabera : maiz leku hezeetan
ikusten den landare lastoduna.

kandelatxoa : argi egiteko
ezko ziria.

Ehiztari gazte batek bi eper harrapatu zituen eta bozkarioz beterik, bere bi lagunei berri hau eman zien: etxeko leihoan zintzilika, hurrengo batean jateko zeuzkala.

Bi lagun haiek, hau aditu zutenean, elkaturik, gau hartan isil-isilik joan eta bi eperrak biltzea pentsatu zuten.

5

Eta hala, pentsatu bezala, ehiztaria oheratua zela uste zuten orduan, joan ziren biok haren atarira; kanabera luze baten muturrean kandelatxo piztua sartu zuten eta han hasi ziren, eperrak zintzilik zeuzkan lokarria erretzen, eperrak behera eror zitezen.

Ehiztaria, ordea, ez zegoen lo; susmatu zuen bi lagun haiek zertan zebiltzan eta isil-isilik leihora joan, haizea eman eta itzali zien kanaberaren muturreko kandelatxoa. Lapurrek, egiazko hai-zeak itzali ziela uste izan zuten; bigarren aldian ere kandelatxoa piztu eta, berriz lanean hasi ziren baina berriz ere leihoko ehiztariak bigarren aldiz itzali zien kandela. Hirugarren eta laugarren

15

– Alferrik ari gaituk ; izan ere, haize txarra zebilek!

Hau entzun zuenean, leihoko ehiztari haize-emaila eta kan-

25

lapurrak : ohoinak.

Eta bi lapurrak, lotsaturik, buruak makur, han itzuli ziren epe-

IRISASI, *Irakur 3*,

❶ ULERMEN GALDEAK

- Nola nahi zuten ohoinek eperraz jabetu ?
- Haizearengatik ote zen kandelatxoa itzaltzen ?
- Ehiztariak egiazki gomitatzen ote ditu lapurrak "eper horien jatera" kantuak dioen bezala ?

❷ HIZTEGIA

► Hona eperraren hiru definizio. Zuzena dena ingura ezazu.

- ☐ Xori larria. Arrak lumadi beltza eta moko horia du.
 - ☐ Ehizatzen den hegaztia, lepo motza, moko eta zango gorria, guti hegaldatzen dena.
 - ☐ Xori tipi kantaria, lepoa eta papoa gorriak dituen.
- Ehiztariak haizea eman zuen : zer erran nahi du ?
- Arnasarekin ufatu zuen.
 - Haizeari erran zion ufatzeko.
 - Haizea sarrazazi zuen etxean.

❸ JOSKERA/ADITZA

► **-txo** eta **-dun** atzizkiak balia definizioari doakion hitzaren ezartzeko.

Diru anitz duena :

Mutil txikia :

Ezpata eskuetan duena :

Sagu ttipia :

Txapela duena :

Arrain txikia :

Makila bat duena :

► Hona irakurgaiako erranaldi bat. Berridatz ezazu aditzak orainaldian eman. Aditz zerrenda honek lagunduko zaitu.

*Ehiztari gazte batek bi eper harrapatu zituen eta bozkarioz beterik,
bere bi lagunei berri hau eman zien...*

.....

.....

die

diote

dute

zaio

zaie

ditu

► Aditz zopa honetan, *eduki* aditzaren forma trinkoak agertzen dira. Orainaldiko eta iraganekoak nahasiak dira. Orainaldikoak eta iraganekoak bereiz eta forma horiek bi zutabetan idatz.

daukat	zeneukan	dauka	heukan	daukazu
daukazue	neukan	daukagu	zeukan	
zeneukaten	daukate	zeukaten	daukak/n	geneukan

.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

④ BERRIZ IRAKUR

► Zertako lapurrek kandelatxoa pizturik eman zuten kanaberaren puntan? Ihardespen zuzena emazu.

- Gaua baitzen, ehiztariaren leihoa hobeki argitzeko.
- Bi eper hil zituen ehiztari gaztea lotsarazteko.
- Eperren atxikitzeko lokarria erretzeko, eperrak eror zitezen.

Ilargiko gizona

errateko ohitura dago : erraiteko usaia dugu.

hodei : laino, hedoi...

basoa : oihana.

madarikazio : juramentu.

zantar : itsusi.

Gauaz, ilargian aurpegi bat ageri dela (zuri beltzuneen artean) **errateko ohitura dago** baina Ingelateran untxi bat agertzen dela erraiten dute eta Alemanian, berriz, neskaila polit bat.

Zuek zer ikusi izan duzue?

Euskal ipuinetan, ilargian gizon bat agertzen da, lepoan zakua ⁵ eta ondoan txakurra dituelarik. Begira iezaiozue ongi.

Gizon hori lehenago lapur bat izan omen zen. Ilargirik ez zen gau batez, auzoaren basora sartu omen zen eta egurrak kentzen hasi; zeruan ilargirik ez zegoen eta jabeak ez zuen ikusi. Halako batean, ilargiak, bere begi handia **hodei** artetik atera eta, argiz ¹⁰ bete zuen **basoa**. Gizonak, **madarikazio** batzuk bota omen zizkion ilargiari, bere lapurreta argitan ezartzen ziolako.

Ilargiari, nonbait, ez zitzaizkion batere gustatu hitz **zantar** haiek, eta, halako batean, dzast! eskua lurreraino luzatu, gizon

- 15 hura hartu eta gora eraman
zuen betiko, aldean zeukan
txakurra eta guzia.

- Geroztik, hantxe omen
dago, lapurretarik ez dela
20 egin behar erranez.

*Irakur 3, Gero, ediciones
Mensajero.*

1 ULERMEN GALDEAK

- Zein dira ilargian ikus daitezkeen irudiak ?
- Zergatik madarikatu zuen lapurrak ilargia ?
- Zergatik gaztigatu zuen ilargiak lapurra ?

2 HIZTEGIA

- Bost hitz hauetatik bik erranahi bera dute. Ingura itzazu.

hodeia

basoa

pentzea

oihana

zerua

3 BERRIZ IRAKUR

- Marra ezazu testuan ez den erranaldia.

- Ilargiari lapurrak ukabila erakutsi zion.
- Gizon hori lehenago lapur izan omen zen.
- Halako batean, ilargiak, bere begi handia hodei artetik atera eta, argiz bete zuen basoa.

- "lapur" erroa duten testuko hitz guziak idatz.

- Zergatik lapurrak ilargiari madarikazioak bota zizkion ? Hiru erantzun hauetatik egokiena asma ezazu.

☐ Bere lapurreta argitan ezartzen ziolako.

☐ Jabeak ikusteko beldurrez.

☐ Zeruan ilargirik ez zegoelako.

- Ilargi beteari so zaudelarik, zer ikusten duzu ? Marraz ezazu.

Aurkibidea

Aitzin solasa	3
Haizemari	8
Autobus zaharra	12
Maiatz luzea	15
Altaiko herensügea	18
Otsoa eta zikoina	20
Arraintzale anaiak!	22
Begiratzen dut gogoan	23
Trein honen drangadan	24
Bideetako mugimenduak eta soinuak	26
Urtarriletik abendura	28
Otsogorri	30
Kükürükü	30
Lau sasua	31
Buruketa	32
Moby Dick, balea zuria	38
Pelu	42
Dokumentala: Ihauteri	47
Marro beltz ardi	52
Sanba	58
Donibane-Garazi	61
Dokumentala: Hüntza	64
Martin	66
Ofizio bat ?!	72
Lamiñak	74

Zaku beltza (1)	80
Zaku beltza (2)	82
Dokumentala: Herri kirolak	85
Lehen luma	96
Arto biltzea eta xuritzea	100
Aire garbia	104
Gako miresgarria	109
Ardiak eta belarra	112
Gizon zaharra	114
Eihera jokoa	117
Hiru sagu eta gatua	118
Dokumentuak: Orotarik	121
Zuhaitzak landatzen zituen gizona	128
Saindia	132
Ligiko zübüa	134
Artzain jokoa	138
Irrisa	140
Pettan xirulari	142
Matahamien errezeta	147
Belaontziaren muntaia fitxa	148
Hartza gatz jaten ari	151
Bila joan eta gabe etorri	156
Ilargiko gizona	160

Idazleen aurkibidea

Ameztoi Koldo	Zaku beltza	80
Arana Anuntxi	Salbatoreko Saindia	132
Archu J.B.	Otsoa eta zikoina	20
Armspach eta Guilleron	Ofizio bat ?!	72
Arratibel Joxe	Ardiak eta belarra	112
Barbier Jean	Marro beltz ardi	52
Borda Itxaro	Begiratzen dut gogoan	23
Carbonell A.	Hiru sagu eta gatua	118
Cerquand J.François	Ligiko zübüa	134
Davant J.Louis	Otsogorri	30
Desormeaux Béatrice	Gako miresgarria <i>(itzulpena)</i>	109
Drac Romain	Lehen luma <i>(itzulpena)</i>	96
Erdozaintzi-Etxart Manex	Trein honen drangadan... ..	24
	Bideetako mugimenduak eta soinuak... ..	26
Etxekopar Mixel	Lamiñak	74
Giono Jean	Zuhaitzak landatzen zituen gizona <i>(itzulpena)</i>	128
Gosciny/Sempé	Aire garbia <i>(itzulpena)</i>	104
Iratzeder	Arraintzale anaiak!	22
Irigarai Pantxo	Martin.....	66
Irisasi	Bila joan eta gabe etorri	156
Ligetx L.	Lau sasua	31
Kazabon Antton	Pelu	42
	Urtarriletik abendura	28
Lamblin Christian	Buruketa <i>(itzulpena)</i>	32
Landa Mariasun	Autobus zaharra	12
Landart Daniel	Arto biltzea eta xuritzea	100
Legorburu Mailuix	Gizon zaharra	114
Lertxundi Anjel	Maiatz luzea	15
	Donibane-Garazi	61
Minaberri Maijane	Pettan xirulari	142
Ormazabal Josean	Haizemari	8
Peillen Txomin	Hartza gatz jaten ari.....	151

Edukia :

Mixel Ernaga eta Jon Irazola (IKAS), Maite Ager, Hubert Catalogne, Solange Chimix, Margarita Etxart, Mixel Etxekopar, Mirentxu Gracy, Maite Harrixuri, Mixel Jorajuria, Aña-Mari Kurutxet, Odette Mohorade, Yvette Saragueta eta Yvette Sempe irakasleen laguntzarekin.

Maketazioa :

Mikel Leoz
IKASeko Xabier Elizondoren esku hartzearekin irudien apailatzeko

Argitalpenaren arduraduna :

Aines Dufau

Berme zientifikoa eta pedagogikoa :

Piarres Charritton eta Jean-Louis Davant euskaltzainak eta Hezkuntza saileko ikuskaritza.

Argitaratzaileek jende eta erakunde hauek eskertzen dituzte :

edukiaren lantzen lagundu duten irakasleak bai eta Olivier Mioque,
irudiak edota testuak eskaini dituzten idazleak, argazkilariak eta argitaletxeak, eta bereziki :
Koldo Amezttoi, Anuntxi Arana, Itxaro Borda, Mixel Etxekopar, Maijane Minaberri, Josean Ormazabal,
Pierre Sabalo, Txomin Peillen, Xamar, Beñat Zintzo-Garmendia idazleak,
Mikel Dalbret margolaria, Baionako Garmendia galeria,
J.R. Aihartza, Koldo Alduntzin, Marie-Claude Delbos (FFPB), A. Elozegi, Kepa Etxandi (Ibaifoto),
Jon Hernaez (Argazki Press), Martintxo (Nabarra)
Philippe Séguenard (FFPB) eta Xima-Schneider irudi emaileak,
Elkarlanean, Erein, Euskal editoreen elkarteak, Gatuzain, Gero, Gero ediciones Mensajero,
Maiatz, Milan Presse, Pamiela, Retz, Sû azia, Ttartalo, Txertoa, Utovie argitaletxeak,
liburu honetako testuen ilustratzaileak,
Suzanne Setoain irakaslea eta Yves Haran pedagogia aholkularia
bai eta Piarres Charritton, Jean-Louis Davant eta Jean Haritschelhar euskaltzainak.

Liburu honen argitaratzailea :

IKAS euskal pedagogia zerbitzua

Euskararen erakunde publikoak eta Hezkunde nazionalak diruz lagundu elkarteak.
Akitaniako CRDPren partaidea.

Elkarteburua : Alazne Petuya – Zuzendaria : Aines Dufau
Lota jauregia – 64480 Uztaritze
Tel. 33 (0) 5 59 93 24 80 – Fax. 33 (0) 5 59 70 32 88
info@ikas.org - www.ikas.org

